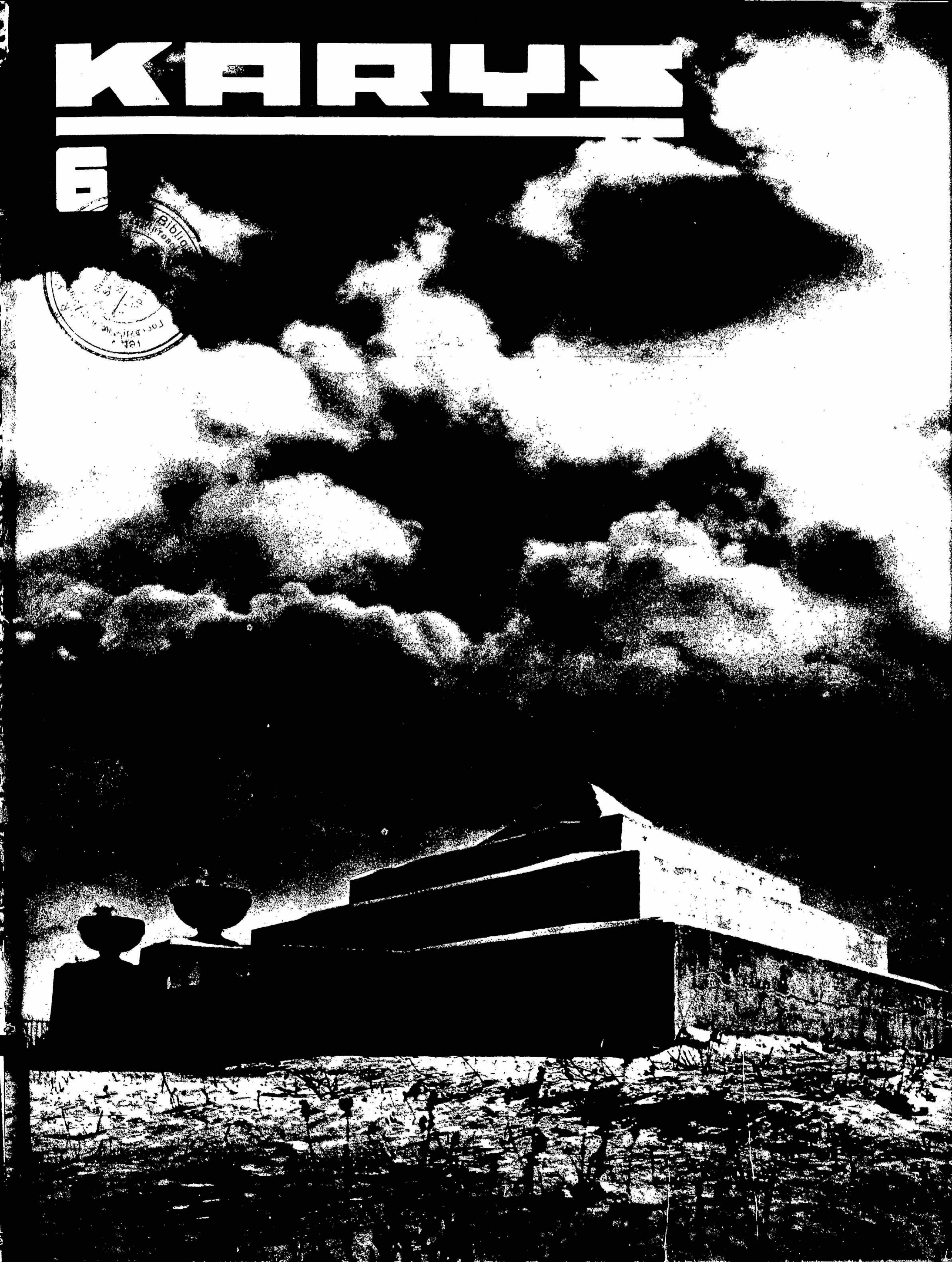

KARUS

6

Po dvidešimt metų

1939. II. 9. Kaina 30 ct.

Lietuvos karluomenės savaitinis laikraštis

Kaunas, Miškų g-vė 18, „KARYS“
Telef. per Kar. Št. 56

Laidžia

Kar. Št. Spaudos ir Šviet. Skyr.

Redaktorius

kpt. S. Urbanavičius

Honorarų gauti ir visais kitais reikais redakcija ir administracija priima ketvirtadieniais, penktadieniais ir šeštadieniais. Išimtis — atvykusiems iš provincijos

Prenumerata: puskarininkiams, kareiviams ir moksliviams metams — 5 lt., 6 mėn. — 3 lt., 3 mėn. — 2 lt. Visiems kitiems metams — 6 lt., 6 mėn. — 4 lt., 3 mėn. — 2 lt. Užsienyje, be Latvijos ir Estijos, dvigubai

Spaudžia „Spindulio“ B-vės sp. Kaune

Viršelyje: 1 psl. — paminklas pirmajam žuvusiam kareiviui Povilui Lukšiui, pastatytas jo žuvimo vietoje, Jul. Miežlaiškio nuotr.; 4 psl. — Jodelės nuotr.

Taučiūnų kaimas, kurio laukuose prieš 20 metų įvyko pirmosios kautynės, kuriant Nepriklausomą Lietuvą. Povilo Lukšio kapas Kėdainių kapinėse, kuriame dabar palaidota neseniai mirusi jo motina. Povilo Lukšio palaikai perkelti į Kėdainių karių kapus (kapas su vainikais paminklo žuvusiems apačioje). Mūsų karo lėktuvai ant Dusėtų ežero. Jul. Miežlaiškio nuotr.

XX METU

Pirmieji Nepriklausomybės kovų žygiai

Praėjo 20 metų, kai jauna Lietuvos kariuomenė, būdama pačioje organizacijos užuomazgoje, stojo į kovą su pirmaisiais Lietuvos priešais — rusų bolševikais. Kautynės įvyko prie Kėdainių, Jezno ir Alytaus. Lietuvos kariuomenė, tuo laiku būdama jauna, neišmokyta, blogai ginkluota ir neaprengta, parodė nepaprastą drąsą, gindama savo Tėvynę Lietuvą.

Rusų bolševikai, užėmę Vilnių, kėsinosi užimti ir Kauno miestą, kur buvo Lietuvos vyriausybė ir spartičiai varė Lietuvos valstybės atstatymo darbą. Sumušti rusų bolševikai buvo priversti pasitraukti į savo pirmąsias vietas ir, kiek vėliau, visiškai išvyti iš Lietuvos teritorijos ribų. Žvilgterėkime į praeitį.

Kariuomenės kūrimas. Lietuvos kariuomenė susidarė Lietuvoje. Nei iš Rusijos, nei iš kur kitur jokia ginkluota kariuomenės dalis neatvyko. Kariuomenė pirmiausia pradėta kurti Vilniuje, o kiek vėliau vyriausybė ir visos karinės įstaigos persikėlė į Kauną. Rusai bolševikai, dar 1918 metų gruodžio pradžioje, perėjo Lietuvos etnografinės ribas ir slinko vis gilyn į Lietuvą. Skubotas Lietuvos kariuomenės steigimas buvo žūtbūtinis reikalas, nes visiems buvo aišku, kad ateinantieji rusai bolševikai atneša Lietuvai skurdą, plėšimus ir badą. Dar būdama Vilniuje, Lietuvos vyriausybė išleido atsisaukimus į piliečius, nustatė sąlygas stoti į Lietuvos kariuomenę savanoriais, nurodė vietas, kur turi savanoriai rinktis, sustiprino propagandą, ryšius ir infor-

Karininkas
A. Juozapavičius

Kareivis
Povilas Lukšys

maciją. Savanoriais į kariuomenės eiles daugiausia stojo 1919 m. sausio ir vasario mėnesiais.

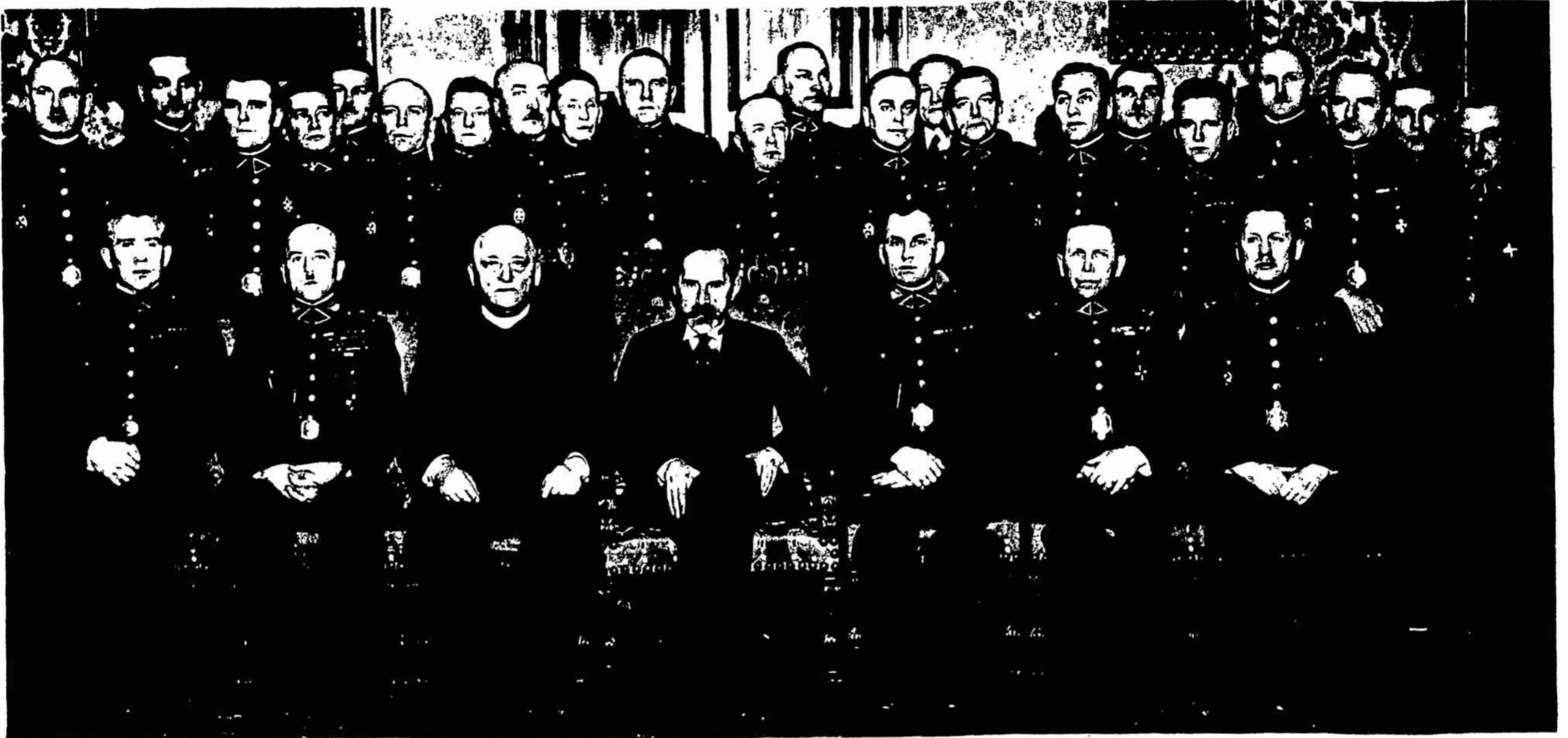
1. ir 2. pėst. pulkai, kuriuos pradėjo steigti Vilniuje, buvo perkelti: 1. pėst. pulkas į Alytų, 2. pėst. pulkas į Kauną. Be to, dar kūrėsi Panevėžio srities apsaugos būrys Panevėžyje, kuris vėliau perėjo į Kėdainius, gudų daliniai Gardine, Žemaičių batalionas Tauragėje ir Kėdainiuose — Kėdainių srities apsaugos būrys.

Vasario mėnesio pradžioje, tuo laiku, kada rusų bolševikų Pskovo divizija kėsinosi užimti Kauną ir Suvalkiją, kada bolševikai norėjo padaryti galą Lietuvos atstatymui, Lietuvos vyriausybė turėjo apie 3000 savanorių. Tačiau dauguma savanorių, jau nekalbant apie parengimą kautynėms, nebuvo ginkluoti. Visi dėvėjo savo civilinius drabužius, ir todėl į kautynių lauką vyriausybė galėjo pasiųsti tik labai mažą dalį.

Tuo laiku Lietuvos kariuomenė buvo išsidėsčiusi šitaip: Kaune — 2. pėst. pulkas, apie 1200 savanorių; Alytuje — 1. pėst. pulkas, per 600 savanorių. Kė-

dainiuose apie 200 savanorių. Komendantūrų daliniai Kaune, Marijampolėje ir Žemaitijoje.

Vokiečiai. Vokiečių kariuomenėje, po įvykusios Vokietijoje revoliucijos, pašlijo drausmė. Tad vokiečiai traukėsi į Vokietiją, užleisdami vieną Lietuvos teritorijos dalį po kitos rusams bolševikams. Tik tai 1919 metų sausio mėn. pabaigoje vokiečiai iš savano-

Valstybės Prezidentas Antanas Smetona, ministras pirmininkas Vl. Mironas ir kariuomenės vadovybė su šaulių Sąjungos rinktinių vadais, jų suvažiavimo metu M. Truso nuotr.

rių sukūrė atskirus dalinius ir sudarė frontą prieš rusus bolševikus. Tuo laiku jau trys ketvirtadaliai Lietuvos teritorijos buvo užimta rusų bolševikų.

Rusų bolševikai. Kai tik Vokietijoje prasidėjo revoliucija, rusų bolševikai tuojau pradėjo ruošti kariuomenės dalis Lietuvai užimti. Buvo sudarę Lietuvai valdyti vyriausybę, kurios priešakyje stovėjo Kapuskas-Mickevičius ir kiti bolševikams atsidavę lietuviai komunistai. 1918 m. gruodžio mėn. vokiečių kariuomenei pradėjus trauktis iš Rusijos, jų pėdomis sekė rusų bolševikai ir gruodžio 12 d. priėjo Lietuvos ribas. Lietuvos vyriausybė kariuomenės neturėjo ir nebuvo kam ginti Lietuvą. Lietuvos vyriausybė iš Vilniaus persikėlė į Kauną ir čia tęsė Lietuvos valstybės atstatymo darbą. Rusų bolševikai užėmė Vilnių 1919 m. sausio 5 d., Ukmergę — sausio 9 d., Panevėžį — sausio 10 d. ir Šiaulius — sausio 11 d.

1919 m. sausio mėn. viduryje rusų bolševikai turėjo savo valdžioje didesnę Lietuvos dalį ir jų užimamoji riba buvo: Lydos miestas, Varėna, Daugai, Aukštadvaris, Žasliai, Ukmergė, Siesikai, Šėta, Truskava, Surviliškis, Baisogala, Šiauliai, Luokė, Telšiai, Nevarėnai, Tirkšliai ir Mažeikiai.

Pajėgos, kurias turėjo rusų bolševikai, susidėjo iš trijų divizijų su artilerijos ir kitomis pagalbinėmis ginklų rūšimis, iš viso 12.000 — 15.000 kovotojų. Pietuose, Lydos rajone, veikė rusų vakarų (17) šaulių divizija, Vilniuje

prieš Kauną — Pskovo divizija, Lietuvos šiaurėje — internacionalė divizija.

1919 metų vasario pradžioje rusų bolševikai sugalvojo užimti Kauno miestą ir išeiti į Vilkaviškio — Jurbarko ribą. Šį uždavinį vykdė Pskovo divizija, su kuria įvyko kautynės ties Kėdainiais, Jeznu ir Alytumi. Su šia divizija į kovą stojo jaunos Lietuvos kariuomenės daliniai.

Kautynės ties Kėdainiais

Kėdainių įgulą sudarė Panevėžio srities apsaugos būrys ir Kėdainių srities apsaugos būrys. Panevėžiečių būryje buvo apie 120 vyrų, o kėdainiečių apie 80 vyrų. Įgulos viršininku buvo karininkas Variakojis, Panevėžio srities apsaugos būrio vadas; būryje buvo dar du karininkai: karininkas Dragunevičius ir kar. Mikoliūnas. Kėdainių srities apsaugos būriui vadovavo karininkas Šarauskas (dabar pulkininkas, Spaudos ir švietimo Skyriaus viršininkas). Savanorių tarpe

Namas, kuriame dabar gyvena Povilo Lukšio artimieji (brolis ir sesuo). Motina mirusi. *Jul. Miežlaiškio nuotr.*

buvo daug moksleivių ir keletas puskarininkių, tarnavusių rusų kariuomenėje. Kėdainių sr. ap. būrio tarpe buvo ir Povilas Lukšys, tarnavęs rusų kariuomenėje 3 mėn. ir dėl nesveikatos iš kariuomenės paleistas.

Būriams trūko ginklų, drabužių, šaudmenų; ištekčiai, kuriuos turėjo, buvo labai maži. Vasario pradžioje į Kauną tarnybos reikalais išvyko karininkas Variakojis; jo vietoje liko vadovauti Kėdainių įgulai karininkas Šarauskas. Vasario 7 d. anksti rytą iš Kauno Kėdainių įgula gavo šautuvų, šovinių ir rankinių granatų. Nors kulkosvaidžių neturėjo, bet visų savanorių apginklavimas šautuvais ir šoviniais pakėlė visų ūpą. Tą pat dieną, t. y. vasario 7 d., rusų bolševikų žvalgai prisiartinio prie mūsų sargybos, stovinčios Šilainėliuose, ir ją apšaudė. Buvo jaučiama, kad rusai bolševikai puls mūsiškius.

Rusų bolševikų 2. pėst. pulkas dar sausio mėn. buvo užėmęs Šėtos miestelį. Šio pulko sudėtyje buvo apie 900 — 1000 kovotojų, turėjo sunkius kulkosvaidžius ir pusę baterijos. Žinios, kad čia veikė visos rusų bolševikų pulkas su kulkosvaidžiais ir artilerija, yra teisingos, nes aš jas paėmiau iš rusų pokarinio laiko šaltinių, tad abejoti netenka. Apie mūsų jėgas jie rašo, kad buvo pilna vokiečių. Pulkas buvo gerai ginkluotas ir gerai aprengtas, maitinosi daugiausia plėšdami mūsų gyventojus.

Kaip matome, mūsiškių jėgos, palyginti su rusų bolševikų jėgomis, sudarė maždaug tik penktąją dalį. Tačiau ne skaičius ir ne ginklai nugalai, bet pasiryžimas, drausmė, Tėvynės meilė. Čia taip ir įvyko.

Vasario 7 d. rusų bolševikų 2. p. pulkas pradėjo pulti. Nustūmę mūsų sargybas, išvijo ir Panevėžio sr. aps. būrio užtvarą, kuri buvo Kolupių kaime, prie vieškelio iš Kėdainių į Šėtą. Tęsė puolimą Kėdainių link. Tuojuo į kautynių vietą išvyko Panevėžio apsaugos būrys, apie 80 kovotojų, karininkų Dragunevičiaus ir Mikoliūno vadovaujamas. Panevėžiečiai, išsiskleidę į kairę ir maža dalis į dešinę nuo vieškelio, taiklia šautuvų ugnimi sustabdė priešų puolimą. Tuomet rusų bolševikai pradėjo šaudyti į mūsiškius iš kulkosvaidžių ir artilerijos. Panevėžiečių vilnis buvo atvirame lygiame lauke, todėl vadai įsakė truputį atsitraukti apie 200—300 metrų į tinkamesnę poziciją, kur buvo maži grioveliai. Tenka pabrėžti, kad žemė buvo įšalusi ir mūsiškiai neturėjo su kuo apsikasti. Bolševikai dar kelis kartus puolė panevėžiečius, bet taiklia šautuvų ugnimi buvo sulaikyti.

Bolševikai matydami, kad puldami iš priešakio, t. y. rytų pusės, negali mūsiškių nugalėti ir paimti Kėdainių miestą, pradėjo supti iš pietų pusės. Čia jie perėjo geležinkelio liniją ir nustūmė mūsų lauko sargybą nuo geležinkelio tilto ties Eigulių kaimu. Kėdainių įgulai grėsė rimtas pavojus. Pagalbos laukti nebuvo iš kur. Tuomet karininkas Šarauskas pasiuntė Kėdainių srities apsaugos būrį, apie 40 kovotojų, kad sulaikytų bolševikų supančius dalinius. Kėdainių srities apsaugos būrys, karininko Šarausko vadovaujamas, išėjo į Kėdainių priemiesčio pietų pakraštį. Čia prisijungė ir nustumtoji lauko sargyba, išsiskleidė vilnin ir pradėjo kautynes. Bolševikai jau buvo užėmę Eigulių kaimą ir per lygią pievą slinko į Kėdainių priemiestį. Staiga atsiradę kėdainiečiai, šautuvų ugnimi sulaikė priešų puolimą ir privertė jį atgal pasitraukti į Eigulių kaimą.

Tuomet rusų bolševikai, negalėdami įveikti kėdai-

niečių, tęsdami ugnį iš priešakio, sumanė pagilinti apėjimą ir užimti vieškelį, kuris eina iš Kėdainių į Kauną. Mūsų žvalgai ir sekėjai tai pastebėjo ir pranešė karininkui Šarauskui. Karininkas Šarauskas pasiuntė apie 10 kovotojų, kuriems vadovavo viršila Vainauskas ir Povilas Lukšys, kad sulaikytų šį apėjimą. Būrelis uždavinį puikiai įvykdė. Tenka pabrėžti, kad Povilas Lukšys gerai pažinojo Kėdainių apylinkės vietoje. Užėmęs Paobelijų dvarelį, sulaikė priešą ir vėliau privertė jį trauktis. Priešas grįžo į Eigulių kaimą. Tada drąsuoliai V. Vainauskas ir Povilas Lukšys su kitais savanoriais, slapstydami Obelės upės krantais, užėjo priešų daliniams, esantiems Eigulių kaime, į užpakalį ir puolė priešą. Nors bolševikų dalinys buvo nemažesnis kaip kuopa, tačiau šaudomi iš priešakio ir nežinomos jėgos gavę netikėtą smūgį iš užpakalio, metėsi bėgti iš Eigulių kaimo, per geležinkelį į Juodkiškio mišką. Kėdainiečiai užėmė Eigulių kaimą ir persekiojo priešą. Tuo būdu pavojingiausias momentas laimingai praėjo. Vykdamas su pima, priešas buvo nugalėtas ir priverstas pasitraukti. Mūsiškiai gynėsi vien tik šautuvų ugnimi; kulkosvaidžių neturėjo. Apie 12 val. į Kėdainių geležinkelio stoties rajoną atvyko vokiečių artilerininkai su 2 patrankomis, kurie, mūsiškių prašomi, parėmė mus ugnimi, šaudydami Vilainių mišką ir Kolupių kaimo rajoną. Artilerijos ugnis sukėlė sąmyšį bolševikų eilėse. Panevėžiečiai puolė ir užėmė Kolupių kaimą.

Pavakarėje bolševikų šautuvų ir kulkosvaidžių ugnis retėjo; artilerija nutilo. Į Kėdainius atvyko vokiečių kuopa su kulkosvaidžiais. Mūsų vadai susitarė su vokiečiais dėl bendro veikimo. Vokiečiai davė mums kulkosvaidžių. Mūsų padėtis žymiai sustiprėjo.

Naktį žvalgyba pranešė, kad bolševikai traukiasi. Buvo nuspręsta pasiųsti sustiprinta žvalgyba Eigulių, Juodkiškio dv., Taučiūnų kaimo kryptimi į Šėtos vieškelį. Šėtos žvalgyboje dalyvavo vokiečių kulkosvaidininkai. Žvalgų viršininku buvo paskirtas V. Vainauskas, jo padėjėju Povilas Lukšys. Žvalgai išvyko naktį. Juodiškių mišką praėjo nesutikdami priešų. Vasario 8 d., auštant, žvalgams artinantis prie Taučiūnų kaimo, į juos bolševikai pradėjo smarkiai šaudyti. Mūsiškiai, netikėtos ugnies užklupti, krūptelėjo, tačiau Povilas Lukšys juos sudraudė ir sutvarkęs pradėjo kautynes. Čia ir žuvo Povilas Lukšys — pirmoji auka kautynių lauke dėl Lietuvos Nepriklausomybės. Žvalgų būrelis pasitraukė. Tą dieną, pavakarėje, mūsiškiai apėjo bolševikų dešinįjį sparną, sudavė smūgį, paėmė 18 belaisvių ir privertė rusų bolševikus pasitraukti į Šėtą.

Vasario 10 d. Panevėžio ir Kėdainių apsaugos būriai, vokiečių artilerijos ir kulkosvaidžių remiami ir karininko Variakojo vadovaujami, puolė Šėtos miestelį. Mūsų jėgos buvo padalytos į tris grupes: kiekvienoje grupėje buvo ir mūsiškių, ir vokiečių. Mūsų šauliai, o vokiečių kulkosvaidininkai. Apsupti bolševikai paskubomis pasitraukė į Bukonis, palikdami nukautuosius, sužeistuosius ir daug karinio turto. Keliasdešimt šautuvų, tūkstančiai šovinių, 18 telefono aparatų, daug rankinių granatų ir 3 raudonos vėliavos pateko į mūsiškių rankas.

Kėdainių kautynės pasibaigė mūsų laimėjimu tik pasiryžimo, drausmės ir sumanaus veikimo dėka. Aidas apie mūsiškių laimėtas kautynes ties Kėdainiais nuskambėjo po visą Lietuvą ir visi lietuviai džiaugėsi

laimėjimu. Sumanus ir drąsus Povilo Lukšio drauge su kitais žygis yra labai daug padėjęs nulemti kautynės mūsiškių naudai. Jo žygis ir puolimas į priešą sparną, o paskui iš užpakalio atpalaidavo mūsiškius nuo supimo ir sugriovė priešą planus. Jisai pataikė į skaudžiausią priešą vietą. Lietuvą nepamiršo ir nepamirš jo darbų, kuriuos jis atliko savo Tėvynei Lietuvai.

Tad, jei tektų ateityje kariauti, sekime Povilo Lukšio pavyzdžiu, ieškokime priešą silpną vietą ir smokime jam į sparną, į šoną, į užpakalį, ir jis bus priverstas bėgti, kaip kad bėgo nuo Povilo Lukšio drąsių vyrų būrelio.

Kautynės ties Jeznu

Tuo laiku, kada kėdainiškiai su panevėžiečiais drąsiai kovėsi su rusų bolševikais ties Kėdainiais, Kaune iš 2. pėst. pulko savanorių buvo sudaryta „suvestinė“ 200 kovotojų kuopa, kuri turėjo pastoti kelią rusų bolševikams, supantiems Kauną iš pietų. Ties Birštonu ir Prienais buvo didelė spraga: mūsiškių buvo tik mažas raitininkų būrys, kuris sekė šią vietovę. Gautomis žiniomis rusų bolševikai, sužinoję, kad šis tarpas yra mūsiškių silpnai ginamas, sumanė čia pereiti Nemuną ir apeiti Kauną iš pietų, aplenkiant Alytų ir Marijampolę. Pavojus buvo didelis, tuo labiau, kad Nemunas buvo užšalęs ir bolševikai šioje kryptyje turėjo vieną pėstininkų pulką ir kavalerijos dalinius. Mūsų karo vadovybė čia galėjo iš Kauno paėmus pasiųsti tik vieną kuopą be kulkosvaidžių ir artilerijos. Vadovauti šiam pavojingam kautynių barui pasiėmė krašto apsaugos viceministras karininkas Zaskevičius.

Kuopa greitai pasiruošė ir susitvarkė žygiui. Iš A. Panemunės išvyko vasario 8 d. vakare. Apie kuopos moralę stovį ir pasirėngimą kautynėms štai ką tuo laiku yra parašęs karininkas Glovackis, 2. pėst. pulko vadas Įsakyme pulkui Nr. 49 § 10.

„Šiandien pavestam man pulkui išpuolė didelė garbė pasiųsti iš savo eilių vieną kuopą dėl sutikimo rusų — bolševikų. Turiu pažymėti, kad noras pas visus buvo, tik nebuvo įsakymo valdžios. Šiandien buvo apgarsintas įsakymas, tai kuopa susirinko per valandą. Išėjo linksma ir didžiausioje tvarkoje. Iš mano pulko pirmi pionieriai apsaugoti kraštą nuo tikrų priešų rusų bolševikų. Turiu viltį, kada bus reikalinga, mes kaip vienas stosime su ginklu rankose ir su karšta Tėvynės meile širdyje. Į mus žiūri visa Lietuva. Pavergtas kraštas dejuoja nuo anarchijos, plėšimo ir žiauraus šeimininkavimo bolševikų. Jiems gresia badas, kadangi viską jie gabena į Rusiją.

Mūsų žmonės badauja, laukia ir sulaukti nebegali saulės užtekėjimo, t. y. pasirodymo mūsų kariuomenės. Išėjusi kuopa, tai pirmutiniai spinduliai tos saulės, katra galų gale užtekės ant mūsų pavargusios Tėvynės, sušildys ją ir išgelbės nuo visų debesų, apsupusių visą kraštą. Dieve, jiems, tiems pirmiems pionieriams, padėk!“

Kuopos vadu buvo paskirtas karininkas Butkus, kuopos karininkai buvo paskirti šie: Ciprisevičius, Cetuchinas, Gataveckas. Kuopai atėjus į Prienus, kuopos vadovybėje buvo permainų, nes karininkas Butkus susirgo šiltine, karininkas Ciprisevičius buvo paskirtas Prienų komendantu ir į Prienus atvyko vė-

liau. Kuopos vadovybė galėjo atitekti Cetuchinui, rusui, nemokančiam lietuvių kalbos. Tuo laiku Prienuose buvęs krašto apsaugos viceministras karininkas Zaskevičius paėmė kuopos vadovavimą į savo rankas, eidamas drauge ir šio fronto vado pareigas.

Vasario 9 d. kuopa po trumpo poilsio Prienuose perėjo į Birštoną. Raitųjų gusarų būrys žvalgė priešą ir buvo susidūręs su juo Jezno miestelyje. Po trumpo susišaudymo mūsų raitininkai truputį pasitraukė ir toliau sekė priešą. Mūsų vadovybė turėjo žinių apie priešą, kad Prienų kryptimi veikia 7. pėst. bolševikų pulkas, 600 kovotojų sudėties su 5 kulkosvaidžiais ir apie 30 raitininkų. Turimomis žiniomis šios bolševikų jėgos yra prie Jezno. Alytaus kryptimi tomis pačiomis žiniomis veikė priešą didesnės jėgos, susiskaldžiusios į 2 grupes, kurių vienoje buvo apie 700 kovotojų su raitininkais, kulkosvaidžiais ir artilerija, ir antroje apie 300 kovotojų.

Karininkas Zaskevičius nusprendė mušti priešą dalimis, trukdant jam susijungti. Kadangi turimų jėgų buvo maža (viena kuopa iš dviejų šimtų kovotojų ir raitininkų būrys), tai karininkas Zaskevičius pareikalavo atsiųsti į Prienus iš 1. pėst. pulko dar vieną kuopą.

Reikia pasakyti, kad karininko Zaskevičiaus sumanymas būtų pavykęs ir turėjo pavykti, nes bolševikai tuo laiku buvo dar nesusijungę, žygiavo atskirais daliniais, drausmės ir geros nuotaikos neturėjo. Tačiau šiam sumanymui įvykdyti pakliudė karininko Cetuchino žiaurus, klastingas, iš anksto apgalvotas išdavikiškumas.

Vasario 10 d. anksti rytą kuopa išvyko iš Birštono Jezno kryptimi. Kuopa artėjo prie Jezno, maskuodamasi krūmotais Verknės upelio krantais ir atskirais miškeliais. Priėjus Sekonių kaimą, karininkas Zaskevičius davė kuopai uždavinį. Kuopa buvo padalyta į du būrius: I būrys su 1 lengvu kulkosvaidžiu turėjo apeiti Jezno miestelį iš vakarų pusės ir pulti priešą iš sparno; II-ras būrys turėjo pulti priešą, esantį Jezno miestelyje, iš pietų. Raitininkų būrys turėjo pulti priešą, apeidamas Jezno ežerą iš rytų pusės.

Uždavinį vykdyti abu būriai pradėjo kartu; puolimas taip pat turėjo prasidėti tuo pat laiku. Tuo laiku Jezno miestelio pakraštyje buvo tik silpna rusų bolševikų viena kuopa, kuri turėjo būti suimta iš dviejų pusių mūsų savanorių, pasiryžusių mirti arba nugalėti. Tačiau I būrį, kuriam vadovavo išdavikas Cetuchinas, tiesiog nuvedė pas bolševikus, kareiviams liepė nešaudyti, o vėliau tiesiog įsakinėjo pasiduoti. Dauguma savanorių suprato išdavimą ir pasitraukė atgal, bet dalį vis dėlto Cetuchinas sugebėjo išduoti bolševikams. Pasidavęs bolševikams, Cetuchinas išlepėjo ir visas paslaptis, kurias žinojo apie mūsų kariuomenę. Rusams bolševikams į Jezno miestelio vakarų pakraštį atvyko paspirtis (dar 2 kuopos bolševikų su kulkosvaidžiais). Tuo tarpu karininkas Zaskevičius, kuris buvo prie antrojo būrio, nesulaukdamas I būrio puolimo, puolė su antruoju Jezno miestelį iš pietų. Bolševikai jau buvo sulaukę paspirties ir sutiko mūsiškius smarkia šautuvų ir kulkosvaidžių ugnimi. Tuo laiku I būrio savanoriai pranešė karininkui Zaskevičiui, kad Cetuchinas juos išdavė. Karininkas Zaskevičius, matydamas, kad jo visus sumanymus priešas žino, įsakė pasitraukti. Kuopa pasitraukė į Birštoną

ir saugojo Birštono kilpą, kad bolševikai ties Prienais nepereitų per Nemuną. Kautynėse prie Jezno žuvo 18 savanorių. Štai tų didvyrių vardai ir pavardės: 1. Deimantavičius Antanas, 2. Endziulaitis Feliksas, 3. Barščiauskas Justinas, 4. Stankevičius Juozas, 5. Revinskas Antanas, 6. Paulavičius Jonas, 7. Pumeris Alijošius, 8. Eimutis Izidorius, 9. Katilius Motiejus, 10. Literiskis Pijus, 11. Lukšys Kazys, 12. Blažys Mikas ir dar šeši nežinomi.

Vasario 11 d. į Prienų barą atvyko 1. pėst. pulko kuopa su karininku Žemaičiu ir vokiečių 2 kuopos su 2 patrankomis. Mūsų vadai susitarė su vokiečiais ir vasario 13 d. drauge puolė bolševikus Jezno miestelyje.

Puolimo planas buvo tas pats: bolševikai buvo apsupti. Nežiūrint jų didesnio skaičiaus, nes tuo laiku Jezno miestelyje buvo beveik visos 7. bolševikų pulkas, jie buvo sumušti ir priversti bėgti. Mums teko didelis šautuvų ir šovinių grobis. Vasario 10 d. kautynėse žuvusieji, vasario 15 d. buvo iškilmingai palaidoti Jezno miestelio kapuose. Jezno visuomenė žuvusiems kovoje dėl Lietuvos laisvės pastatė gražų paminklą.

Vasario 14 ir 15 d. mūsų kariai išvijo bolševikus iš Pūnios, Butrimonių ir Stakliškių. Rusų bolševikų 7. pėst. pulkas po gautojo smūgio ties Jeznu pradėjo irti ir daugiau pulti Prienų kryptimi nebedrįso.

Kautynės ties Alytumi

Alytų nuo bolševikų puolimo gynė 1. pėst. pulkas, drąsaus ir energingo karininko Juozapavičiaus vadovaujamas. Alytuje tuo laiku buvo vokiečių vienas savanorių batalionas ir raitininkų pulkas. Abudu vokiečių daliniai nebuvo dideli. Tačiau tikrą vokiečių kariuomenės skaičių nustatyti nepavyko. 1. pėst. pulkas turėjo apie 600 savanorių, ginkluotų šautuvais, ir kelis kulkosvaidžius; artilerijos neturėjo. Dar gerokai prieš vasario mėnesio kautynes, 1. pėst. pulkas susitarė su vokiečiais dėl Alytaus saugojimo nuo galimo rusų bolševikų puolimo. Kaip kad visiems žinoma, iš Alytaus eina geležinkelis į Varėną. Varėną laikė užėmę rusų bolševikai. Į pietus nuo geležinkelio linijos turėjo saugoti ir ginti Alytų vokiečiai, o į šiaurę nuo geležinkelio 1. pėst. pulkas. 1. pėst. pulko sargybos stovėjo kaimuose: Švobiškiai, Domantonys, Venciūnai, Uliškiai, Padvariškiai ir Norgeliškės. Vokiečiai saugojo liniją Pateronys, Alovė ir toliau į pietus. 1. pėst. pulko sargybose buvo ne daugiau kaip 2 kuopos. Likusieji savanoriai buvo Alytaus kareivinėse, Vilniaus pusėje, dirbo, ruošėsi ir mokėsi įvairių kautynių dalykų. Dalis pulko kareivių buvo neginkluota, nes pulkas neturėjo reikiamo šautuvų skaičiaus.

Vasario mėnesio pradžioje pulko vadovybė turėjo žinių, kad rusų bolševikai rengiasi pulti Alytų. Buvo ruošiamasi gintis: rūpintis gauti ginklų; sekimas ir sargybos buvo sustiprintos. Taip pat buvo tartasi ir su vokiečių vietos įgula dėl bendro veikimo, bolševikams užpuolus Alytų, tačiau pasitarimas vyko nesklaidžiai.

Vasario 12 ir 13 d. naktį rusų bolševikų 3. ir 4. pėstininkų pulkai, maždaug 2000 kovotojų su kulkosvaidžiais ir artilerija, pradėjo nakties laiku pulti mūsų, o vėliau vokiečių sargybas. Bolševikai puolė abipus plento Alytus — Varėna ir abipus geležinkelio,

kuris eina iš Alytaus į Varėną. Tenka pabrėžti, kad rusų bolševikai gerai žinojo mūsų ir vokiečių padėtį. Žinias bolševikai gaudavo iš vietinių komunistų, o apie vokiečius gaudavo iš vokiečių komunistų spartakininkų. Barai buvo labai platūs, ir saugoti visą ištisai nebuvo įmanoma. Nepatikimas elementas, kurio buvo labai daug, lengvai praeidavo pro sargybas su žiniomis priešui. Žinant mūsų jėgų išdėstymą, bolševikams buvo lengva veikti. Mūsų ir vokiečių barai buvo labai dideli, ir juose buvo spragų, kelių kilometrų, kur nebuvo nė vieno mūsų kareivio. Kariuomenės daliniai buvo sugrupuoti prie svarbesnių kelių.

Nakties metu užpultos mūsų sargybos pasitraukė. Karininkas Juozapavičius ryžosi atstatyti padėtį. Pasiėmęs kelis kulkosvaidžius su kuopa kareivių, nakties metu išvyko iš Alytaus kareivinių. Priešo puolimą pavyko laikinai sustabdyti, tačiau užimti pirmąsias sargybų stovėjimo vietas nepavyko.

Tuo laiku bolševikai puolė vokiečių bare: vokiečiai pasitraukė, ir ryšis tarp vokiečių ir 1. pėst. pulko nutrūko. Pasiūsti mūsų žvalgai išaiškino, kad vokiečių jau nebėra: jie yra pasitraukę iš Alytaus, ir kad bolševikai apeina mūsų dešinįjį sparną. Pulkas kovėsi vienas, supamas iš dešinės ir spaudžiamas iš priešakio. Auštant bolševikai užėmė Koniukų ir geležinkelio tiltus, prasiveržė į Alytų Suvalkijos pusėje, ir šaudė 1. pėst. pulko kareivines. Pulkas traukėsi. Tuo laiku grįžo iš priešakinio baro pulko vadas karininkas Juozapavičius, kuris, matydamas blogą padėtį gintis vietoje, ryžosi gelbėti pulko ginklų sandėlį. Pulko sandėlyje buvo apie 300 šautuvų, tik ką atvežtų iš Kaučo. Su keliais kareiviais, sudėję ginklus į roges, karininkas Juozapavičius drąsiai metėsi prasiveržti per tiltą į Suvalkijos pusę, kur tikėjosi rasti savuosius.

Vasario 13 d., nelygioje kovoje su gausingais priešais, žuvo pirmas Lietuvos kariuomenės karininkas Antanas Juozapavičius, 1. pėst. D. L. K. Gedimino pulko vadas. Pulkas pasitraukė iš Alytaus: dalis pulko pasitraukė Marijampolės link, o kita dalis į Prienus.

Vasario 15 d. vokiečiai sulaukė paspirties ir išvijo bolševikus iš Alytaus. Bolševikai pasitraukė į Daugus. Po kelių dienų mūsų grįžo į Alytų ir užėmė pirmąsias stovėjimo vietas. Kovo 1 d. 1. pėst. pulkas užėmė Daugus. Bolševikai buvo vis daugiau ir daugiau spaudžiami, kol, pagaliau, buvo išstumti iš Lietuvos teritorijos ribų.

Vasario 8—13 dienų kautynėms pasibaigus, mūsų kariuomenė vėl atsistojo į savo pirmąsias vietas. Pavojus, kuris gresė Lietuvai, pasiryžėlių savanorių dėka buvo pašalintas. Rusų bolševikai savo tikslo nepasiekė. Lietuvos kariuomenė ruošėsi ir, atėjus pavasariui, pradėjo didįjį bolševikų puolimą.

Mjr. Ališauskas

Mūsų kariuomenės kovos krikšto laukuose

Kėdainių laukai. Čia prieš dvidešimt metų pirmą kartą sužvangėjo atgijęs lietuviškas plienas. Čia mūsų kariuomenės kovos krikštas. Šiuose laukuose jaunutė mūsų kariuomenė ant Tėvynės meilės aukuro sudėjo pirmąją kruviną auką: čia pirmas žuvo atgijusios Lietuvos kariuomenės kareivis Povilas Lukšys. Čia pirmas mūsų kariuomenės laimėjimas. Čia lietuvių tautai pirmiausia teko įrodyti, kad ji ne tik nori būti laisva, bet ir moka savo laisvę ginti. Čia mūsų kariuomenė plienu pradėjo skinti kelią į tikrąją Lietuvos Nepriklausomybę.

Labunavos bažnytkaimis. 1919 m. pradžioje vieną šaltą naktį Kėdainių srities apsaugos būrys, gavęs žinių, kad priešas artėja prie Kėdainių, laikinai pasitraukė į Labunavą. Pasitraukė todėl, kad visas būrys turėjo tik vieną revolverį... Įsigyti pirmieji, surūdiję rusiški šautuvai, kuriems trūksta šovinių. Šautuvai labai blogi, bet mūsų savanoriai dar ir tų, be mažų išimčių, nemoka užtaisyti, nemoka naudoti. Pirmieji šaudymo pratimai atliekami čia pat slėny. Būrio vadas, karininkas Šarauskas, šaudymo „pratimams“ tegali leisti kiekvienam šauliui iššauti tik po du šovinius. Taikiniui pasiskolinamos kluono durys. Pratimai atliekami čia pat paupy, slėny. Mūsų narsieji vyrai patenkinti: jau moka iššauti, priešas nebaisus...

Kaip savanoriai atrodė, užteks prisiminti vieno kaimo senelio pastaba: — „Vargšai „žalnierėliai“, jūs ne „šinelkų“ neturite...“ Nesvarbu išvaizda — svarbu, kad tie Lietuvos „žalnierėliai“ jau yra.

Gavęs ginklus ir atlikęs šaudymo pratimus, būrys grįžo į Kėdainius.

Paobelės dvaro laukai. Čia Povilas ir jo pusbrolis Floras Lukšiai vasario 7 dieną gulėjo grandinėje ir gynė nuo priešų Kėdainius. Čia Povilo Lukšio motina gavo žemės sklypą: tą žemės sklypelį Povilo Lukšio motinai, karo vadovybei tarpininkaujant, paskyrė Lietuvos vyriausybė. Simboliškai tai reiškia: Povilas Lukšys savo motinai žemės sklypą išpirko savo krauju, kaip lygiai kiti Lietuvos sūnūs kariai ir savanoriai savo krauju išpirko Lietuvos žemę Motinai Tėvynei.

Aplankom vietas, kur kritišku momentu priešas buvo sulaukytas ir atmuštas viršilos Vainausko ir Povilo Lukšio drąsos ir sumanumo dėka. Priešas iš Eigulių kaimo savo ugnimi laikė prispaudęs mūsiškius Kėdainių priemiesty, bet, viršilos Vainausko ir Povilo Lukšio vedami, keli mūsų kariai Obelės upės pakrauju užėjo priešui iš užpakalio ir šautuvų ugnimi, ir rankinėmis granatomis privertė priešą palikti patogią Eigulių kaimo poziciją ir pasitraukti į Juodkiškių mišką.

Buvusiam Kėdainių srities apsaugos būrio vadui ir Kėdainių kautynių dalyviui pulkininkui Šarauskui čia kiekvieną žemės pėda gerai žinoma ir pažįstama. Man ir „Kario“ redaktoriui ponas pulkininkas maloniai viską paaiškina. Tie patys vaizdai, kaip ir prieš dvidešimt metų — baltuoja sniegas. Tik buvusių dvarų laukuose — savanorių sodybos.

Norim aplankyti senutę Lukšio motiną, bet jos dukte, Povilo sesutė, mums praneša liūdną žinią: prieš keturias savaites senutė mirė.

Nuvykstam į kapus, kur buvo a. a. Povilas palaidotas. Kuklus kryželis, kapas aptvertas geležine tvorele, bet Povilo Lukšio jau čia nėra: praėjusiais metais, kariuomenės šventės išvakarėse, Povilo Lukšio palaikai, dalyvaujant Kėdainių įgulai, savanoriams, šauliams ir visuomenei, iškilmingai pernešti ir palaidoti karių kapuose. Bet kapas netuščias: čia dabar ilsisi Lukšio motina, kuri paprašė ją palaidoti į tuščią sūnaus kapą. Senutės prašymas įvykdytas.

Povilo Lukšio žuvimo vietoje yra pastatytas didingas, simboliškas trikampis paminklas: trikampis primena pirmųjų mūsų karių ženklą — savanorių trikampį. Trys betono terasos — trys mūsų tautinės spalvos savanorių trikampy. Paminklas baigiamas trikampe granito piramide, kuri primena amžinybę, amžiną garbę, amžiną atmintį, amžiną tautos dėkingumą visiems tiems, kurie visiems mums į laisvę, į šviesesnę ateitį kelią skynė. Apie paminklą aptverta trikampio pavidalo tvorelė.

Nuo Lukšio žuvimo vietos gerai matyti visas pirmųjų kautynių laukas, kelelis, kuriuo važiuojama tik žiemą, rogių keliu. Šiuo keleliu vasario 8 d. anksti rytą dvejomis rogėmis važiavo Taučiūnų kaimo link mūsų sustiprinta žvalgyba. Ryto rūkuose, nors į priešakį ir buvo pasiūsti du mūsų raiti žvalgai, mūsų sustiprinta žvalgyba užsoko ant ištisos priešo kuopos, kuri, išsiskleidusi grandinėn, mūsų žvalgus pasitiko šautuvų ir kulkosvaidžių ugnimi. Įvykusiame susirėmime Lukšys ir žuvo.

Povilo Lukšio žuvimo vietą mielai lanko karių ekskursijos, šauliai, moksleiviai ir visuomenė, o Kėdainių skautai vyčiai čia atvyksta duoti įžodį.

Nors visa Lietuva žymiai pakeitė per dvidešimt nepriklausomo gyvenimo metų savo išvaizdą: kaimai išskirstyti į vienkiemius, bet Taučiūnų kaimas dar ir dabar tebėra toks pat, kaip ir prieš dvidešimt metų, su savo senais mediniais kryžiais. Taučiūnuose mus apspito būrys pradžios mokyklos vaikučių, kurie labai nudžiugo, gavę iš nelauktų svečių dovaną — „Kari“.

Kovos krikšto laukų išvaizda keičiasi: tiesiamas Aukštaičių plentas, pastatytas naujas geležies betono tiltas per Nevėžį. Koks didelis skirtumas tarp menko, dar užsilikusio per Nevėžį, senojo medinio ir dabartinio naujojo tilto. Kiekviename žingsny aiškiai matyti per dvidešimt nepriklausomo gyvenimo metų nuveiktų darbų vaisiai. Prisimena poeto Kazio Inčiūros žodžiai, kad mūsų Tėvynė žengia „naujais tiltais, vieškeliais naujais...“ Ji žengia vis tvirtesniu ir spartesniu žingsniu į šviesesnę ateitį. Tai visa matant, Lukšio ir kitų laisvės kovotojų pralietas kraujas įgyja dar gražesnę prasmę, darosi brangesnis.

Savo ekskursiją baigėme, aplankydami Povilo Lukšio paskutinę poilsio vietą Kėdainių karių kapuose. Už paminklo žuvusiems dėl Lietuvos laisvės gražiai išsirikiavę pilki cementiniai kryželiai. Būrelio kryžių priešaky, kaip ir pridera būrininkui, toks pat, tik pažymėtas Vyčio kryžiumi, Povilo Lukšio kryželis... Tikėsimės, kad mūsų Verdėnai — žymiųjų kovų laukai ir garbingi kapeliai — šiemet bus ypatingai lankomi: čia pasisemsime jėgų ateities darbams ir žygiams.

Liudas Sakalinis

Baltijos valstybių konferencijos dalyviai
Kaune,
M. Truso nuotr.

Baltijos valstybių IX konferencija

Vasario 1—3 d. Kaune įvyko Lietuvos, Latvijos ir Estijos užsienių reikalų ministrų devintoji konferencija. Šios konferencijos metu Baltijos valstybių užsienio politikos vadovai pasikeitė nuomonėmis apie bendrą tarptautinę padėtį, žinoma, daugiausia dėmesio kreipdami į savo atstovaujama kraštų būklę. Šiuo atžvilgiu devintoji konferencija maža kuo tesiskyrė nuo ankstesnių Baltijos konferencijų. Tačiau, bendrai imant, pastaroji konferencija nuo ankstesnių skyrėsi tuo, kad ji įvyko jau naujomis Baltijos valstybių saugumo sąlygomis, būtent: Lietuva, Latvija ir Estija jau yra paskelbusios savo neutralumą. Neutralumo sąlygos dabar ir sudaro esminį skirtumą.

Po konferencijos paskelbtame komunikate ir Baltijos valstybių užsienių reikalų ministrų padarytų viešų pareiškimų pagrindu kaip tik ir pabrėžiama Lietuvos, Latvijos ir Estijos pasirinktojo neutralumo reikšmė tolesnėje šių kraštų užsienio politikoje. Toji neutralumo linkmė, Lietuvos užsienių reikalų ministro J. Urbšio žodžiais, reiškia susikaupimą į savo kraštų moralinį ir medžiaginį stiprinimą, riterišką pasiryžimą žūt būt likti laisviems ir nepriklausomiems ir laikytis nuošaliai nuo kitų valstybių tarpusavio ginčų. Tad neutralumas Baltijos valstybių politikoje šiandien yra vienas tų didžiųjų pagrindų, ant kurio statomas Lietuvos, Latvijos ir Estijos likimas taikos ir galimo Europos karo metu. Jeigu jau neutralumui teikiama žymi reikšmė taikos metu, tai galimo karo atveju jo svarbumas būtų kur kas didesnis.

Baltijos valstybių devintoje konferencijoje buvo pripažinta, kad šių kraštų neutralumas geriausiai sutinka su jų svarbiaisiais interesais bei uždaviniais — patikrinti laisvę ir nepriklausomybę. Tai irgi yra naujas viešas pripažinimas, kurio ankstesnėse konferencijose dar nebuvo ir būti negalėjo, nes neutralumas dar tėra visiškai neseniai paskelbtas. Bet greta to, Baltijos valstybės irgi pripažįsta, kad jos nemažai atsirišė nuo bendro taikos darbo, kuris yra nenutraukiamas ir kituose kraštuose. Šia prasme Baltijos valstybės ir panaudos savo neutralumą, nes jos pačios ypač tvirtai prisirišusios prie bendro taikos darbo ir šį darbą solidarumo bei darnumo dvasioje yra pasiryžusios dirbti su visomis taikos siekiančiomis valstybėmis. Tuo būdu, šioje konferencijoje gana išsamiai buvo išryškinta Lietuvos, Latvijos ir Estijos neutralumo reikšmė ir jo prasmė.

Devintoji konferencija savo išvadose irgi rodo, kad Baltijos valstybių bendradarbiavimas yra sustiprėjęs. Jis sustiprėjęs visose srityse: politinėje, ūkinėje,

je, kultūrinėje, visuomeninėje ir kitose. Tą sustiprėjimą mato šių kraštų politikos vadovai, lygiai kaip jis ryškiai pastebimas ir šių šalių visuomenėse. Be ilgų įrodinėjimų, čia reikia tik atsiminti tas nuotaikas, kurios dabar Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje išivyravo po Baltijos santarvės sudarymo. Tiesa, negalima labai skųstis, kad prieš Baltijos santarvės sudarymą tarp šių kraštų būtų buvęs menkas bendradarbiavimas. Jis gana įdomus ir įvairus buvo ir anksčiau. Tačiau politinė santarvė yra tas akstinas, kuris Lietuvos, Latvijos ir Estijos santykiavimą žymiai pagyvino, įstatė į naujus vaisingumo rėmus, jam suteikdama konkretų turinį ir reikalingas, mažiau protokolines, formas. Galima tik pageidauti, kad šių trijų kraštų įvairių sričių bendradarbiavimas ateityje dar labiau išbujotų. Juk toks bendradarbiavimas cementuoja Baltijos valstybių vieningumą jų politikoje ir saugumo darbe. O toks vieningumas, pasikeitus mažųjų valstybių saugumo sąlygoms, yra būtinas, nes reikia visiems gerai įsidėmėti tiesą, kad Lietuvos, Latvijos ir Estijos likimas tiek dabar, tiek ir ateityje buvo ir yra tas pats.

Pagaliau, devintoji konferencija, kaip matyti iš paskelbto komunikato, svarstė ir nepolitinius klausimus. Bene svarbiausias jų buvo tai Baltijos kraštų kai kurių civilinės teisės nuostatų suvienodinimas. Čia per santarvės veikimo laikotarpį yra jau nemažai pasiekta: suvienodinti čekiai, vekseliai ir kai kurie kiti vertybės popieriai. Civilinės teisės suvienodinimo darbas bus varomas ir toliau.

Toki yra svarbiausi devintoje konferencijoje svarstyti klausimai. Iš jų rimto, vispusiško ir sklandaus svarstymo galima daryti išvadą, kad Baltijos valstybių devintoji konferencija davė laukiamų vaisių. Tą patį pabrėžė ir Latvijos užsienių reikalų ministras V. Munteras, nurodydamas, kad Baltijos valstybių ir tautų bendradarbiavimo eiga šioje konferencijoje padarė rimtą žingsnį pirmyn.

Baltijos valstybių konferencijos, pasak V. Muntero, buvo ir yra geros valios mokykla. — Mes esame susirinkę šviesesniais ir tamsesniais laikais, esame svarstę svarbesnius ir menkos svarbos klausimus, esame turėję nuomonių skirtumus, tačiau daug dažniau esame visiškai sutarę. Tačiau niekadoms mums nėra stigę geros valios tarnauti bendriems interesams. Tuo atžvilgiu nesudarė išimties ir dabartinė konferencija — gana reikšmingai pastebėjo ministras V. Munteras. Latvijos užsienio politikos vairuotojas čia išreiškė Baltijos valstybių vieningą nusistatymą, kuris turės išsklaidyti kai kieno galinčius pasirodyti abejojimus.

Lukšiai nemiršta

Šie jubiliejiniai laisvės kovų metai visiems mums primena labai daug reikšmingų ir brangių audringų 1919 metų įvykių, kurių dvidešimties metų sukaktį jau dabar minime, arba netrukus minėsime.

Pirmosios ir itin brangios sukaktys, tai jaunutės mūsų kariuomenės kovos krikštas Kėdainių laukuose ir Povilo Lukšio didvyriška mirtis.

1919 m. vasario mėn. iš 6 į 7 d. naktį Šilainėlių kaime sutratėjo pirmieji mūsų savanorių, buvusių lauko sargyboje, šūviai, nuzvimbė pirmosios į priešą paleistos kulkos, o jau vasario 8 d. anksti rytą Taučiūnų kaimo laukuose žuvo tos sargybos v-kas, būrininkas Povilas Lukšys. Povilas Lukšys, tai pirmoji mūsų kariuomenės kruvinoji auka ant Tėvynės aukuro.

Šių metų vasario 5 d., pirmųjų kautynių dvidešimties metų sukakties išvakarėse, Kėdainiuose labai gražiai paminėtos ir Povilo Lukšio mirties dvidešimtosios metinės: tą dieną buvo pašventinta ir iškilmingai įteikta Kėdainių aps. savanorių kūrėjų skyriui, kuris pasivadino Povilo Lukšio vardu, vėliava.

Iškilmės prasidėjo bažnytinėmis apeigomis. Vėliava buvo pašventinta prieš pat iškilmingas pamaldas — sumą, kurią laikė dekanas kun. Pranckietis. Iškilmingose pamaldose ir vėliavos pašventinimo iškilnėse dalyvavo: įgulos viršininkas, karo komendantas, apskrities viršininkas, svečiai iš Kauno, kurių tarpe pirmasis Kėdainių įgulos viršininkas ir karo komendantas, Kar. št. Spaudos ir švietimo Skyriaus viršininkas, plk. Šarauskas, visi vietinės valdžios atstovai, pirmųjų kautynių dalyviai savanoriai kūrėjai, šauliai, įgulos dalinys ir gausi visuomenė.

Prieš pat iškilmingas pamaldas senelis dekanas, kuris prieš 20 metų buvo pirmuoju Kėdainių įgulos kapelionu, šventindamas vėliavą, pasakė gražų pamokslą. Gerbiamas dekanas pažymėjo, kad be reikalo katalikų bažnyčiai daromi priekaištai dėl karinių vėliavų šventinimo. Bažnyčia laimina vėliavas, po kuriomis susitelkę garbingi kariai, giną Tėvynę, dėl kurios nesigaili savo gyvybės. Tėvynės meilė yra kilnus jausmas. Tėvynės meilės pavyzdį davęs ir pats Kristus, kada, dieviškomis akimis permatydamas savo Tėvynės gražiosios sostinės, Jeruzalės, liūdną likimą, Kristus-Žmogus verkęs. Toliau apibūdino karinių vėliavų reikšmę. Kalbėdamas apie Tėvynės meilės kilnumą, pamokslininkas priminė, kad ši kilnų jausmą labai gerbę ir geriausi senųjų laikų kariai-romėnai, kurie, kad ir būdami stabmeldžiai, sakydavę: — „Saldu yra už Tėvynę mirti“. Giliai prasmingi senelio-kunigo žodžiai visiems strigo širdin. Pašventinęs vėliavą, jis tikinčiuosius ragino pasimelsti už Tėvynę.

Pamaldų metu labai gražiai bažnytinių apeigų koncertinę dalį atliko įgulos orkestras ir choras.

Po pamaldų gražioje rikiuotėje savanoriai kūrė-

Kėdainių kovų dalyviai prie Povilo Lukšio kapo vasario 5 d. iškilnių progai

jai, šauliai ir įgulos dalinys nuvyko į karių kapus. Čia prie Povilo Lukšio kapo buvo padėti du gražūs vainikai: Karo Muziejaus, kurį atnešė su kitais Kėdainių kautynių dalyviais tose kautynėse dalyvavęs dabartinis Muziejaus viršila, laisvės kovų karo invalidas, Bronius Tvarkūnas, ir Savanorių Kūrėjų S-gos. Karių kapuose įgulos orkestras pagriežė giesmę: „Marija, Marija“. Po to jautrų pamokslą pasakė kun. Jaunius. Negaliu nepaminėti gerbiamojo pamokslininko šių jautrių, Tėvynės meilės įkvėptų, žodžių: „Rytų ir Vakarų milžinams susikirtus, nuslydo mūsų Tėvynę spaudusi letena. Lietuva kėlėsi iš griuvėsių su ašaromis ant mėlynų akių. Bet tos ašaros buvo reikalingos. Ašaromis sudrėkinta žemė išaugino gražias atžalas-savanorius“... Toliau gerbiamas pamokslininkas priminė tuos surūdijusius ginklus, kurių dėka buvo atremti priešai. Rūdis nuvalė savanorių karių kraujas. Priminė Lukšio nuopelnus Tėvynei. Pamokslą pradėjo ir baigė Dovydo psalmės žodžiais: „Iš gilumos šaukiame prie Tavęs Viešpatie!“ — tai malda už žuvusius. Po gražaus, poetingo pamokslų įgulos orkestras pagriežė gedulo maršą ir eisena ta pačia tvarka grįžo į miestą.

Voros priešaky į kapus ir iš kapų žygiavo pirmasis ir dabartinis Kėdainių karo komendantai pulkininkai Šarauskas ir Stapulionis. Kapuose, be kitų, buvo įgulos viršininkas ir apskrities viršininkas.

Po to kino teatro salėje įvyko skyriaus darbo ir iškilmingas posėdis. Iškilmingą posėdį atidarė p. Kamantauskas. Į garbės prezidiumą jis pakvietė: įgulos viršininką plk. Giedrių, plk. Šarauską, apskr. viršininką, karo komendantą ir šaulių rinktinės vadą plk. ltn. Stapulionį, plk. ltn. Janavičių, dekaną kun. Pranckietį, pradžios mokyklų inspektorių p. Plunge, žemės tvarkytoją p. Jasaitį, Savanorių Kūrėjų S-gos atstovą p. Kiaunį, dim. kpt. Žukauską ir Karo Muziejaus viršilą Tvarkūną. Orkestrui griežiant, suvažiavimo dalyviams atsistojus, įnešta naujoji vėliava.

Į susirinkusius pirmasis prabilo plk. Šarauskas. Jis nupasakojo kautynių eigą ir tų kautynių reikšmę. Po to paprašė įgulos viršininką naujos valdybos pirmininkui įteikti vėliavą. Įgulos viršininko plk. Giedriaus žodį susirinkimo dalyviai išklause atsistoję. Plk. Giedrius priminė tas sunkias sąlygas, kuriomis mūsų kariuomenė kūrėsi. Priminė kariuomenės pirmųjų pastangas sukurti ginkluotąją tautos jėgą — kariuomenę

dar svetimame krašte, Rusijoje. Priminė kovas dėl Lietuvos laisvės ir palinkėjo savanorių kūrėjų skyriui sėkmingo darbo. Pabrėžė, kad mūsų kariuomenėje ir dabar yra gyva 1919 metų dvasia. Po to priėmęs iš pirmojo Kėdainių įgulos viršininko plk. Šarausko vėliavą, ją įteikė naujosios valdybos pirmininkui p. Plungei.

Po gražios, išpūdingos įgulos viršininko kalbos, įgulos orkestrui pritariant, susirinkimo dalyviai pagiedojo Tautos himną.

Savanorių Kūrėjų S-gos Kėdainių skyriaus pirmininkas, pradžios mokyklų inspektorius, p. Plungė, padėkojęs karo vadovybei už atsilankymą ir teikiamą savanoriams kūrėjams paramą, priminė savanoriams jų pareigą Tėvynei. Nors laisvė atgauta, savanoriai neprivalą padėti ginklų, nes nežinia, kada jų vėl prireiks.

Nors laisvės kovotojų dėl amžiaus naštos jau silpnos rankos, bet dar tvirta dvasia. Ginklų plienas baus priešams tada, kai tas plienas yra ryžtingų, drąsių vyrų rankose. Ponas Plungė dar priminė jubiliejinį laisvės kovų metų reikšmę. Jo giliai prasmingus žodžius palydėjo vieningas valio, o orkestras pagriežė „Lietuviais esame mes gimę“.

Atsargos karininkų vardu pasveikino apskrities

šūkiu: „Valio, savanoriai!“ Savanorių S-gos centro valdybos vardu pasveikino Kauno v. amatų mok. direktorius Kiaunis. P. Kiaunis pirmas iš mūsų savanorių buvo priešų kardais sunkiai sužalotas, kada jis dar vyko į Kėdainius 1919 m. sausio 13 d.

Paskutiniu metu sveikino savanorius dekanas kun. Pranckietis, primindamas katalikui kariui jo pareigas Dievui ir Tėvynei. Jo žodžius palydėjo vieningas susirinkimo dalyvių valio ir ilgi plojimai. Garbingas senelis kunigas, kaip prieš dvidešimt metų, taip ir dabar, karių yra labai gerbiamas ir mylimas. Jis greta bažnytinio apaštalavimo darbo, yra ir Tėvynės meilės žadintojas.

Po iškilmingo posėdžio įgulos viršininkas plk. Giedrius pakvietė suvažiavimo dalyvius bendrų pietų.

Pirmųjų kautynių dalyviai daugiausia vidutinio amžiaus vyrai (apie 40 mt.). Tačiau buvo vienas senelis, kurio rankos jau gerokai dreba — tai savanoris, kautynių dalyvis. Jis sėdėjo greta antrojo savanorio, Kėdainių kautynių dalyvio: tai tėvas ir sūnus.

Pulko orkestrui griežiant lietuviškas dainas, maloniems šeiminkams vaišinant kariniais pietumis, jaučioje karių, savanorių ir šaulių šeimoje nejučiomis prabėgo porą valandų. Po pietų kino salėje buvo pa-

Povilo Lukšio: brolis Pranas

Motina (jau mirusi)

Sesuo Ona

viršininkas, ats. plk. Stebulis. Jis palinkėjo skyriui eiti tuo keliu, kurį visiems mums rodo Vyriausias Ginkluotųjų Pajėgų Vadas, Respublikos Prezidentas Antanas Smetona. Susirinkusieji sušuko Tautos Vadui valio, o orkestras pagriežė Prezidento maršą.

Kariuomenės pirmūnų ir laisvės kovų invalidų vardų pasveikino dim. kpt. Žukauskas ir, primindamas gražią savanorių praeitį, paskaitė eilėraštį „Savanorių kelias“. Priminęs, kad savanoriai, kariuomenės pirmūnai, šauliai, partizanai ir karo invalidai yra tos pačios plieno šeimos nariai, kurie, reikiant, visada budinčią laisvės sargyboje kariuomenę parems, baigė kalbą žodžiais: „Valio, mūsų kariuomenė!“ Susirinkimas sušuko kariuomenei valio, o orkestras pagriežė vytautėnų maršą.

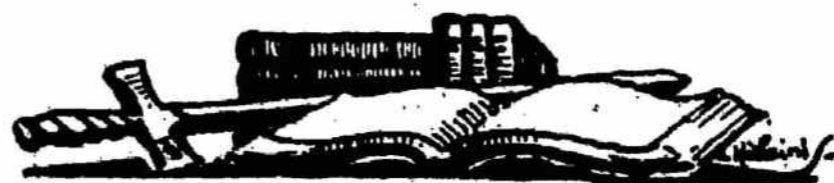
Šaulių rinktinės vadas, komendantas plk. Stapulionis, ypačiai nuoširdžiai pasveikino savanorius kūrėjus šaulių S-gos vardu. Jis pasakė, kad jaunieji šauliai daug gali pasimokyti iš laisvės kovotojų savanorių. Parodęs savanoriams daug širdies, p. komendantas pažadėjo skyriui šaulišką paramą. Savo kalbą baigė

rodyta kultūrinė filma „Lietuva per 20 metų“. Filmą atgabeno plk. Šarauskas. Pertraukos metu vienas savanorių, entuziazmo pagautas, buvusiam savo viršininkui plk. Šarauskui sušuko: — „Džiaukis, pone pulkininkė! Po dvidešimties metų negali pažinti Lietuvos! Šiandien mums jau nebeprietrūks ginklų!“

Vėliavos įteikimo iškilnėse dalyvavo 86 savanoriai. Viso skyrius turi apie 250 narių. Kiti negalėjo atvykti daugiausia dėl siaučiančio šiuo metu gripo ir blogų kelių. Tačiau buvo žmonių, kurie į šias iškilnes atvyko, nepaisydami tolimo 20—30 km kelio.

Pažymėtina, kad iškilnėse dalyvavusių tarpe buvo savanorių, tarnavusių visose mūsų kariuomenės dalyse. Bet gausiausiai buvo atstovaujami mindaugėnai ir Kėdainių srities apsaugos būrys, t. y. dabartinės Kėdainių komendantūros užuomazga.

Dim. kpt. L. Žukauskas

MAŽEIKIŲ VYRAI

Bėgdamas iš nelaisvės, nepaliko savo žirgo

Eil. Kazys Petrauskas gimė 1897 m. Mažeikių aps., Sedos vl., Ketūnų kaime. Karo tarnybon buvo pašauktas 1919 m. liepos 8 d. ir paskirtas į Mažeikių komendantūrą, tuo metu stovėjusią Sedoje.

Sedos — Mažeikių komendantūrai, kaip ir kitoms mūsų kariuomenės dalims, pirmosios dienos buvo ypačiai sunkios. Neturėta nei tinkamų ginklų, municijos, drabužių ir, pagaliau, net kiek reikia maisto. O priešų netrūko: čia bolševikai, čia bermontininkai, čia kiti galai. Ir jei ne energingi tuometiniai jos vadai, kaip karininkas Povilas Plechavičius (dabart. ats. brigados generolas), Šlepetys ir kiti, gal dar ilgiau būtų įvairūs, nuo Didžiojo karo užsilikę, bastūnai terorizavę ramius gyventojus, grobdami ir plėšdami jų turtą ar net juos pačius žudydami.

Eil. Petrauskas ir buvo vienas tų komendantūros eilinių karių, kuriam savo paties noru pasiimtos ar pavestos pareigos buvo ne šiaip sau tik atlikti. Jisai į duotus uždavinius įdėdavo visą savo sielą, gabumus, sveikatą ir drąsą.

Nuo žagrės žemaitis atėjęs kariuomenėn, greit supažįsta su kario pareigomis ir, kaip gabus ir žvalus vyras, paskiriamas raitų žvalgų komandon. Tose pareigose jam teko išbūti visą kovų ir kitų neramumų laiką. Tik vėliau, prieš tarnybos pabaigą, buvo paskirtas stalių dirbtuvėn.

— Kariniai dalykai man jau nuo pat mažens rūpėdavo, — pasakoja savo atsiminimus Petrauskas: — Karo metu tekdavo matyti kaip vokiečių kareiviai balnoja arklius, ir aš viską dėdavaus į galvą. Kai įstojau kariuomenėn ir buvau paskirtas raitininku, kartą budėjau arklidėje. Atėjo komendantas Šlepetys. Perėjo per arklidę, priėjo prie sudėtų balnų ir pirštu rodydamas į mano gražiai sulankstytą (sutvarkytą) „dekelį“ ir tvarkingai sudėtą balną, klausia: „Kieno čia?“ — „Mano“, — sakau. „Tarnavai rusų kariuomenėj?“ — vėl klausia komendantas. — „Netarnavau“, — atsakiau. „Penkios paros daboklės už melavimą“, — užkirto komendantas ir nuėjo. Tačiau bausmės neteko atlikti. Pasirodo, mano balno ir aprangos sutvarkymas visai toks pat, kaip pas senus karius, o kitų visų — kaip papuolė, todėl komendantas ir manė, kad esu tarnavęs rusų kariuomenėje.

— Nors 1919 metų pradžioje Mažeikiuose iš vie-

Mažeikių k-ros
eil. K. Petrauskas

tos gyventojų ir buvo susidaręs vietinės milicijos punktas, bet tikraisiais krašto šeiminkais buvo bermontininkai, — tęsia Nepriklausomybės kovų dalyvis.

— Atvira kova su gerai ginkluotais ir skaičiumi žymiai prašokančiais bermontininkais jaunutei Sedos komendantūrai buvo neįmanoma, todėl kai kurį laiką, ypačiai iš pradžios, kovota partizaniškai: staiga užklumpant mažesnius priešo dalinius, juos nuginkluojant, ir panašiai. Tokiai kovos taktikai reikėdavo gerai išžvalgyti ne tik artimas priešo vietas, bet ir jų vidų. Čia kaip tik daug kartų persirengę civiliniais drabužiais, drauge su kitais komendantūros kariais, atsiradavome Mažeikiuose. Aš dažniausiai būdavau „meistras“ ir „dirbdavau staliaus“ darbą.

— Kokie buvo uždaviniai ir koks būtų užmokeskis, jei bermontininkai tokį „meistrą“ būtų pagavę, galite spręsti patys.

Kartą komendantas Šlepetys, iš savo „meistrų“ sužinojęs, kad Mažeikiuose bermontininkai rengiasi išplėsti Amerikos lietuvių Lietuvai suaukotų įvairių daiktų ir maisto produktų sandėlį, pasiryžo priešus pulti. Patsai su 40 vyrų būriu iš Sedos atvyko netoli Mažeikių, ir apsistojęs pas ūkininką Raustį (nuo Mažeikių apie 3 km), pasiuntė į Mažeikius 5 drąsiausius vyrus, jų tarpe ir Petrauską, nupiauti telefono ryšį tarp Mažeikių ir Šiaulių. Sumaniai praslinkę pro priešų sargybas, šie vyrai duotąjį uždavinį įvykdė.

— Tuomet nebuvo nei su kuo į stulpą įlipti, nei žirklių vielom nukarpyti: kirviu ir durtuvu viską reikėjo padaryti, — tęsia Petrauskas.

Tų pat metų lapkričio mėn., komendantui Šlepetiui vadovaujant, Pašerkšnės dvare buvo nuginkluoti 9 bermontininkai. Čia eil. Petrauskas taip pat pasižymėjo: iš vieno jų karininko atėmė net du užtaisytus revolverius.

— Bet už tai man vėliau gerokai „atsirūgo“, o jei nebūčiau išsprukęs, gal seniai „amen“ būtų buvę. Buvo taip: Mažeikių komendantūrai iš Sedos persikėlus į Mažeikius, jos dalis su karo vald. Tallat-Kelpša pasiliko Sedoje. Bet Tirkšliuose, Pašerkšnėje ir artimuose kaimuose tebebuvo bermontininkai. Kartą reikėjo skubiai nugabenti Sedon slaptą ir skubų pranešimą. Komendantas kreipiasi į savo vyrus.

Pasiūlo Petrauskas. Žinodamas šio vyro drąsą, komendantas mielai jam paveda šį sunkų uždavinį įvykdyti. Petrauskas, nieko nelaukdamas, sėda ant savo žirgo ir pasileidžia Sedos link.

Pradžioj viskas eina gerai. Laimingai, prieš nesusčiuptas, pasiekia Sedą, pranešimą įteikia ir vėl grįžta į Mažeikius. (Reikia pažymėti, kad dėl skubotumo nebuvo galima laukti nakties ir visa kelionė vyko dienos metu). Tik štai, vienuoliktame nuo Sedos kilometre, išjojęs iš krūmų į vieškelį, Petrauskas susitinka priešais jojančius 7 ar 8 bermontininkus. Pasirodo, jog tie patys Pašerkšnės dvare nuginkluotieji bermontininkai.

kai. Petrauskas dėvėjęs lenkų legionininkų pavyzdžio kepurę. Šie iš jos tuoj jį pažino.

Petrauskas nori sukti arklį atgal į krūmus, bet bermontininkai, revolveriais grasindami, priverčia jį sustoti. Vienas net norėjęs jį rišti prie arklio uodegos, bet kiti sudraudę.

— Tokių žvėrių dar nebuvo matęs savo gyvenime, — pasakoja Petrauskas: — du įrėmę krūtinėn revolverius, o kiti su kančiukais pradėjo kirsti kur tik pakliuvo. Atėmė šautuvą ir parsivarė į Pašerkšnės dvarą. Čia mane pastatė prie pečiaus, o patys užstalytėmė vaišintis. Kai gerokai įsigėrė, vienas priėjo prie manęs, kažką subliurbėjo, ir režė kumsčiu į veidą. Apšypyčiau krauju, bet ką daryt: su belaisviu ką nori, tą daro. Iš kalbos šiek tiek supratau, kad tariasi sušaudyti, bet dvaro savininkas, nuo seniau mane pažinojęs, dėjo pastangas jų sumanymą nukreipti priešingon pusėn.

Matyt, tai į juos paveikė, nes dar tą pačią dieną, prieš pat vakarą, du didžiuosius mauzerius pasiruošę, bermontininkai raiti mane atsivarė į Tirkšlius, kur stovėjo jų kažin koks viršininkas.

Visą kelią jie mane taip sekė, nenuleisdami akių, kad jei tik į kurią pusę žvilgtėdavau, tuoj revolverio vamzdis pasirodydavo prieš mano akis. Nors aš ant savo arklio jojau, bet pavadžiai buvo bermontininkų rankose. Žodžiu, bėgimas buvo neįmanomas.

Tirkšliuose šie bermontininkai perdavė mane ginkluotai pėstininkų sargybai, kuri nuvedė pas jų viršininką. Man įėjus pas jį, šis pradėjo visaip mane kamantinėti, bet aš aiškinaus nieko nesuprantas ir nežinas. Tasai kažką surašė ir perdavė sargybai.

Sargybiniai parsivarė mane į savo kareivines, visus drabužius atėmė, paliko tik su apatiniais, ir liepė gulti. Pirmąją naktį nė akių nesudėjau. Sargybinis vaikšto po kareivines, o aš galvojau, kaip čia reiktų pabėgti. Savieji vos tik už trijų kilometrų: antroje Ventos pusėje.

Išaušo diena, įsako man keltis, apsirengti ir eiti dirbti. Šeriu arklius, nešu vandenį, skaldau malkas, o ginkluotas sargybinis vis paskui eina. Vokiečių okupacijos metu neretai tekdavo su jais susidurti, todėl šiek tiek supratau vokiškai. Sargybinis man sako, kad mane sušaudys. Pataria bėgti: „Bėk, — sako, — į savo pusę, mes šaudysim į viršų, ir tu išbėgsi“.

— Neieškok, — manau, — kvailesnių už save. Klausimas, kur jūs šaudysit... Ir nuduodu bėgti visai nenoriš. Sakau, kad paleis mane, ir pareisiu.

Mano arklys, kaip tyčia, arklidėje pririštas pirmas prie durų. Man vaikščiojant aplinkui, tarytum atspėdamas mano mintis, protingomis akimis žiūri į mane ir neramiai karmo ausimis. Nusiziūriu, kad arklidėje tik vienas sargybinis.

— Kaip bus taip, bet bėgsiu, — manau. Vis nėra progos. Dirbant sargybinis paruoštu ginklu vis seka paskui, nenuleidžia akių.

Sutemo. Pasimainė sargybiniai. Man įsakė nusiengti ir drabužius pakabinti ant sienos. Aiškinaus, kad naktį yra labai šalta, todėl leido užsikloti miline. Ir antrą naktį nesudėdu akių. Norėdamas sumažinti sargybinio budrumą, apsimetu giliai įmigusiu ir knarkiu, tarytum kalnus versdamas. Galėjo būti gerokai po vidunakčio, kai sargybinio žingsniai nutilo. Pakėlęs galvą žiūriu, kad jisai prie sienos, atsisėdęs ant taburėtės ir šautuvą tarp kojų išpraudęs, miega. Di-

džiausiu atsargumu išlipu iš lovos, ant pečių užsigaubiu milinę ir, nuduodamas einas „savo“ reikalais, artinuosi prie durų. Be triukšmo pasiseka išsprukti laukan. Dar ne viskas: negaliu palikti savo žirgo. Skubiai prisėlinu prie arklidės. Sargybinio nematyt: gal kur nors į šiaudus įlindęs buvo. Arkliai kramto pašarą, trepsi kojom, ir sargybinis galėjo visai manęs negirdėti. Atrišau pavadžius, atsargiai išsivedžiau laukan, ir pirmyn. Mano aitvaras, pajutęs vėl ant savęs savo šeimininką, pasileido, kaip žaibas.

— Pajuto, matyt, kipšai: vos tik spėjau įlėkti į geresnį kelią, Tirkšliuose pasigirdo šūviai.

— Velnias mane besulaikys. Prijojau Ventos tiltą. Mane sulaukė mūsų lauko sargyba, ir taip pusnuogis parjojau į Mažeikius. Komendantas ir kiti kariai, pamatę mane gyvą, be galo nudžiugo, nes manė, kad jau mane sušaudė.

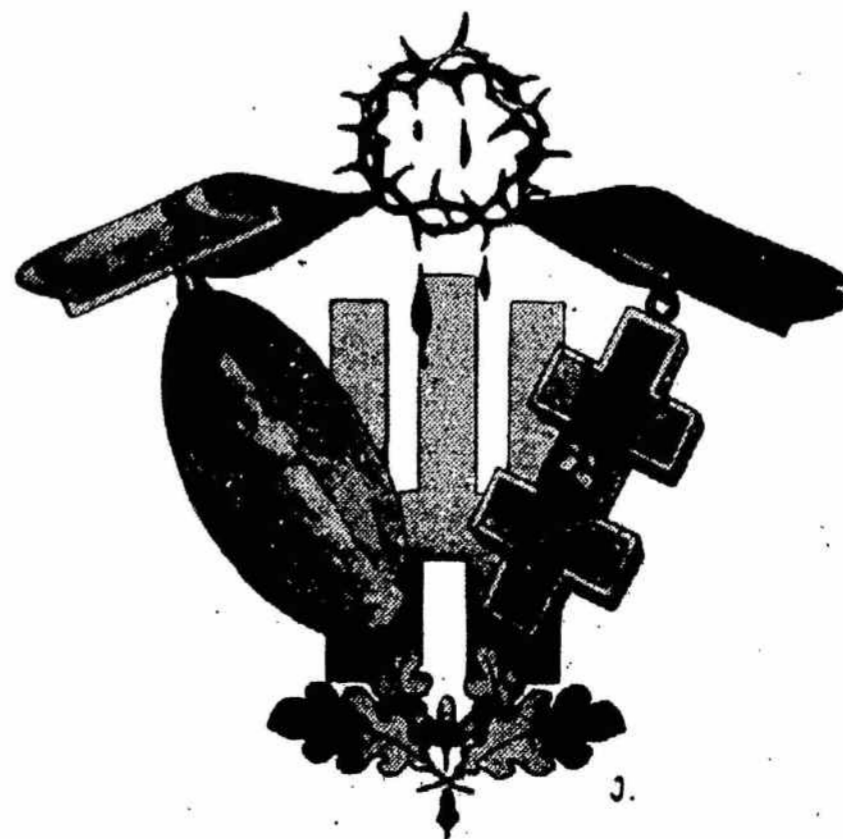
1919 m. gruodžio mėn. Mažeikių komendantūra ties Tirkšliais stoji atviron kovon prieš bermontininkus ir juos išvijo. Atiteko daug ginklų, municijos, priplėšto iš gyventojų turto, gyvulių. Raitininkai: Petrauskas, Juočeris (taip pat už narsumą apdovanotas Vyčio kryžiumi, dabar jau miręs) ir Dikša vieni pirmųjų įlėkė į Tirkšlius ir priešui padarė daug nuostolių.

— Praėjo daug metų ir visko, ypačiai mažesnių įvykių, nebegaliu atsiminti, — baigia atsiminimus Petrauskas: — o, pagaliau, svarbiausia, kad visas klijūtis įveikėme ir, kad tas darbas ir iškęstas vargas neuėjo veltui. Svarbiausias mūsų tikslas — laisvė yra pasiekta.

Už narsumą ir ypatingą drąsą kovoje su Lietuvos priešais Petrauskas apdovanotas Vyčio kryžiumi. Paleistas į atsargą, (1921. XII. 1 d.), vėl, kaip ir pirmiau prieš kariuomenę, prakaitu ir pūslėtomis rankomis stengiasi užsidirbti sau duoną. Būdamas taupus ir kukliai gyvendamas, įsigijo Mažeikiuose namus, ir sukūręs šeimą, gyvena nuo priešų atvaduotoj žemėj.

Eil. Kazį Petrauską pristatant apdovanoti Vyčio kryžiumi, šiaip apie jį buvo rašoma dovanų lape: „1919 m. lapkričio 20 d. 18 val. įvyko rimtas lietuvių susirėmimas su besiveržiančiomis bermontininkų gaujomis. Eil. Kazys Petrauskas savo narsumu bei sumanumu padrašinęs draugus ir, duodamas jiems pavyzdį, drauge su savo būrininku Reivydu puolė žymiai gausingesnį priešą ir, jį išsklaidę, paėmė daug grobio. Buvo paimta 30 belaisvių, 10 arklių, 2 kulkosvaidžiai, keliasdešimt šautuvų ir 2 kariniai vežimai“.

Paulius Gaubys

(Žiūr. „Kario“ Nr. 5)

Orlovas, atidavęs Trinkūną į Butrimo rankas, jautėsi, lyg šuo iš pasalų įkandęs. Jis nežinojo kas, iš tikrųjų, yra tasai jų būrio vadas. Manydamas, kad vis tiek su Trinkūnu geruoju nesibaigs, jis nutarė porai valandų pasišalinti, nuvykti į Šabūno namus, apiplėšti juos, atimti pinigus (jam atrodė, kad senis gana turtingas), o tą gražuolę... na, jis pamatys paskui, kaip su ja pasielgti...

Orlovas ne kartą jau buvo išbandęs naktį įsiveržti į niekuo nekaltų žmonių namus, apiplėšti juos ir išnykti. Argi jam gaila svetimo krašto žmonių, jų ašarų ir turto? — Nė kiek.

Ištikimais Orlovo draugais tokiuose naktiniuose žygiuose būdavo Latkinas ir Strojevičius.

— Šiąnakt aš jus nuvesiu į tokią vietelę, kad visą amžių laižysitės ją prisimindami. — Kalbėjo Orlovas savo draugams Latkinui ir Strojevičiui.

— O ką taip jau ypatingo tu parodysi? — Masindamiesi būsimuoju grobiu, teiravosi draugai.

— Pas Trinkūno mylimąją nueisime.

— O kaip su pinigais bus?

— Bus! Turi būti. Pakratysim senį už apikaklės, ir tuojau atsiras.

— Šeimyna didelė?

— Maždaug trys keturi žmonės. Susidorosim. Ne su tiek susidorodavom.

Orlovo vadovaujami, Latkinas ir Strojevičius paslapčiomis išslinko iš stovyklos. Kiek vėliau stovyklą paliko ir Trinkūnas, apsirūpinęs šoviniais ir granatomis.

Trys rusų kareiviai - plėšikai ėjo pakluonėmis, o per porą varsnų nuo jų ta pačia kryptimi ėjo Tėvynės laisvės vertę pajutęs pavergtosios tautos sūnus, pasiryžęs nutraukti verguvės grandinę. Tai ėjo Trinkūnas. Vienas iš „Trijų velnių“.

Ėjo Trinkūnas šalikelėmis. Jo širdis buvo nerami. Tiesa, Butrimo žodžiai pranašavo naujus laikus, laisvės laikus. Bet nebuvo aišku, kas ir kaip tą laisvę atneš. Rusai traukiasi, o jų įkandin seka vokiečiai. Pasitraukia seni šeiminkai, ateina nauji. Tad kokiū būdu galėtų tarp dviejų susiglaudusių galybių atsirasti laisva žemė? Butrimas sakė, kad caro galybė susvyruos, ir kad vokiečiai taip pat nelaimės. Bet ir vieni, ir kiti, nors ir kažin kaip būtų sumušti, jie vis dėlto bus keleriopai stipresni už tuos, kurie nieko neturi: nei vadų, nei kareivių, nei ginklų...

Liūdna buvo Trinkūnui. Pro tamsius debesis retkarčiais prasimušdami gelsvi mėnulio spinduliai nu-

šviesdavo nuteriotus Tėvynės laukus, kaip grabnyčių žvakė numirusiojo veidą. Degėsi ai kyšojo aplinkui. Laukai buvo nutrypti; žolė ir javas į dumblą paversti.

— Bet, Dieve mano, už ką? Ar negana mano tėvai Sibiro taigose kruvino prakaito išliejo, ar negana jie sveikatos padėjo, kentėdami rusiško kančiuko smūgius, ar negana lietuvis nešė svetimųjų užkrautą vargą?

Niekas neatsakė į Trinkūno klausimus. Ėjo jis, kaip šešėlis, nuteriotais laukais, o jo širdį draskė toks didelis kausmas, kad tą valandą mielai būtų pasikeitęs su tais draugais, kurie jau ilsėjosi žemėje. Ištikimai jie tarnavo carui, kaip tarnauja mušamas šuo, kuriam vis dėlto jokios kitos išeities nėra. Atsisakysi, — vietoje nudės. Gyventi reikia. Vienas prieš debesis nepapūsi. Reikėjo tarnauti, ir tarnavo, ištikimai tarnavo...

— Bet daugiau aš nebegaliu! Vistiek mirti reikės. Tad jau geriau mirti čia, savo žemėje. O gal, gal iš tikrųjų, išsipildys mano tėvo pranašavimas ir įvyks stebuklas. Juk Dievo Sūnus pasakė: kas kardą pakelia, tas nuo kardo ir žūva. Kodėl gi negalėtų ir caro, ir kaizerio galybė subyrėti, jei jie ėmė švaistytis kardais, ėmė lieti nekaltų žmonių kraują: vyrus nuo žmonių, vaikus nuo tėvų atskyrė ir liepė pautis vieniems su kitais...

Staiga Trinkūnas krūptelėjo. Pripratęs būti nuolatiniame pavojuje, jis, kad ir buvo užsisvajojęs, eidamas neužmiršo atsargumo. Krūptelėjo jis nuo įtartinio sušlamėjimo. Dar nežinojo, kas tai būtų: gal tik vėjo sukuriot susuktos beržo šakos sušlamėjo, gal juodas nakties paukštis pralėkė viršum galvos, jis nežinojo, bet tuojau stabtelėjo ir įsiklausė. Buvo tylu ir girdėjo, kaip debesų šešėliai bėga per kalnus ir išdegtas sodybas. Jau Trinkūnas buvo bemanęs, kad apsiriko, kai vėl kažin kas lyg ir sušlamėjo. Ne, tai buvo ne šlamėjimas, bet užtaisomo šautuvo trakstelėjimas. Trinkūno akys sužaibavo, baisi mintis švystelėjo jo galvoje. Kas nors pamatė jį ir taikosi šauti. Nespėjo toji mintis prabėgti, o jis jau gulėjo kietai prispaudęs prie žemės. Vėl klausėsi. Nieko. Ėmė atidžiau dairytis aplink. Jam atrodė, kad apie šią vietą turi būti Šabūno sodyba.

— Įleiskit! Atidarykit! — Išgirdo Trinkūnas iš vakarų pusės įsakantį balsą. Tas balsas jam buvo pažįstamas. Iš karto neatsiminė, bet kai antrą kartą išgirdo, pažino.

— Orlovas! Gyvate! Na, vyruti, šį kartą pakliu-

vai! — Sugriežė dantimis Trinkūnas, ir baisus kerštas prieš šį ištvirkusį rusą apėmė jį.

Supratęs, kad į Šabūno sodybą įsisuko Orlovas, Trinkūnas taip pat tuojau susivokė, kad jis greičiausiai ne vienas. Todėl nutarė veikti, kiek galima, atsargiau. Dalį savo municijos ir milinę jis nuėmė, kad būtų lengviau. Pasiliko penkiais šoviniais užtaisytą šautuvą, ant jo uždėjo durtuvą, ir prie diržo užsikabinė dvi granatas.

— Įleisk, po velnių, jei nenori, kad sudegtumei! — Pagrasino kitas, ne Orlovo balsas. Ir šį balsą Trinkūnas pažino. Tai Strojevičius. Jis irgi tarnavo vienoje kuopoje.

Šabūnas drebėjo, kaip ant aukšto laisvo stiebo užkeltas žmogus, kuriam tėra tik du galimumai: arba šokti į siuntančios jūros bangas, arba laukti, kol tave, bestovintį stiebo viršūnėje, nušaus. Lauksi — sudegins, atidarysi — svilins padus, nupiaus ausis, nukapos pirštus ir, apiplėšę, pakars visus. Šalia tėvo, visa išblyškusi, vienmarškinė, basa, stovėjo Miliutė. Už ją jaunesnis brolis Vincas skubėjo rengtis, bet nežinojo, ką jis, apsirengęs, darys. Pati Šabūnienė, irgi vienmarškinė, buvo taip išsigandusi, kad be tikslo puldinėdama iš vieno trobos kampo į kitą, nieko daugiau nesumojo, kaip isteriškai šaukti:

— Jėzus, Marija, kas dabar bus? Jėzus, Marija! Jėzus!..

Troboje buvo tamsu. Motina lakstė klykdama; Vincas baigė rengtis, o tėvas su dukterimi drebėdami, spaudėsi vienas prie kito, kad neišgriūtų.

Orlovas ir jo sėbrai beldėsi į prieangio duris. Kelius kartus pagrasinę padegti, jei tuojau nebus įleisti, tą savo grasinimą būtų gal tuojau ir įvykdę, jei jiems nebūtų rūpėję pinigai ir jei jų vado Orlovo širdyje nebūtų šėlusios žvėriškos aistros į jauną lietuvaitę.

— Įeisim pro langą! — Nusprendė Orlovas, nesulaukdamas atidarant durų. Staiga pokštelėjo išplė-

... šautuvo buože trenkė į langą ...

šiama langinės štanga, langinės atsidarė; šautuvo buože trenkė į lango rėmus, ir žvangėdamos stiklo šukės, pabiro į aslą. Elektros lemputės akis apšvietė kambarį ir velniškas juokas palydėjo jos spindulius.

— Ką, manėte, neįeisime... — Rusiškai keikėsi plėšikai.

Visos kliūtys buvo pašalintos, ir keturios širdys pajuto jas praryti išsižiojusių vilkų masrus. Motina staiga apalpo ir krito viduryje aslos. Tėvas sėdėjo ant lovos krašto, nesistengdamas pajudėti. Miliutė, abi rankas sukryžjavusi ant krūtinės, susigūžė ir ilgi gelsvi plaukai pridengė jos mirštamai išbalusį veidą. Vincas ištraukė į kampą po pastale, ir elektros spindulys jo neužkliudė. Prie kojos jis pajuto šaltus plie-

... Orlovas švietė elektros lempute ...

no ašmenį, kirvį, pamestą pasuolėje, ir instinktyviai suspaudė jo medinį kotą.

Orlovas pro langą įlipo į trobos vidų. Nė žingsnio nesitraukdamas nuo lango, jis švaistėsi elektros lempute po kambarį, atidžiai apžvelgdamas kiekvieną kampą. Vincas, kiek galėdamas, spaudėsi prie sienos pasuolyje, bet Orlovas jį pastebėjo ir keikdamasis nustumė prie tėvo. Įsitikinęs, kad daugiau nieko nėra, plėšikų vadas įsmeigė savo žvilgsnį į apnuogintus Miliutės pečius, į jos nuogas iki kelių kojas, ir jo krūtinė ėmė kaisti, šnervės plėstis, protas temti nuo aistros liepsnų. Vienoje rankoje laikydamas elektros lemputę ir spigindamas į iš baimės apstulbusią mergaitę, o kitoje spausdamas šautuvą, jis artinosi prie jos...

Tą akimirksnį kieme pasigirdo baisus trenksmas. Tai Trinkūno puolamoji granata sprogo, sužeisdama Latkiną ir Strojevičių, pasilikusius lauke.

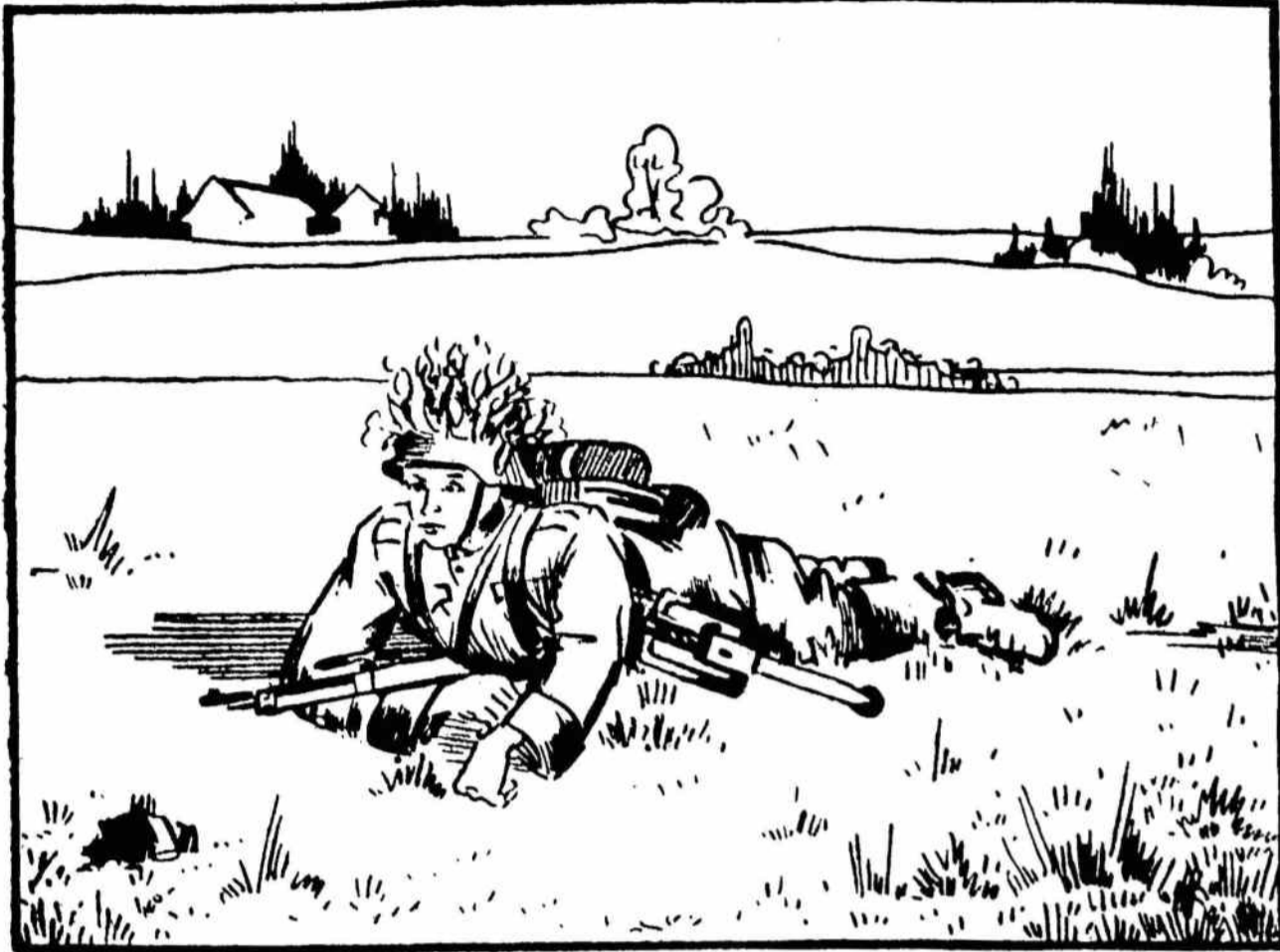
Orlovas užgesino šviesą ir staigiu šuoliu atsitraukė prie sienos. Silpna mėnulio šviesa krito pro atdarytą langą, prie kurio jis prisišliejo, norėdamas įžiūrėti, kas dedasi lauke. Šlubuodami Strojevičius ir Latkinas bėgo į priešingas puses. Niekas jų nesivijo, tik staiga ore vėl sušvilpė granata ir, vos spėjusi tarkštelėti ant kiemo tiltelio, per kurį tą akimirką bėgo Strojevičius, sprogo. Mirštančiojo aiktelėjimas susiliejo su granatos trenksmu ir šiurpulingai nuskambėjo nakties glūduoj.

Latkinas bėgo kiemo gilumon, tikėdamasis tarp trobesių pasislėpti. Jis nežinojo iš kur ir kas taip staiga juos užpuolė. O gudrus Trinkūnas, lyg numanydamas, ką užpuolikai darys, gyvatės tylumu prišliaužęs prie šulinio, vieną ir kitą granatą paleido, nepasirodydamas ir net nė vieno žodžio nepratarėdamas. Prie šulinio iš trobos pusės augęs krūmas puikiai paslėpė jį. Latkinas bėgo tiesiai prie to krūmo. Trinkū-

MASKAVIMASIS

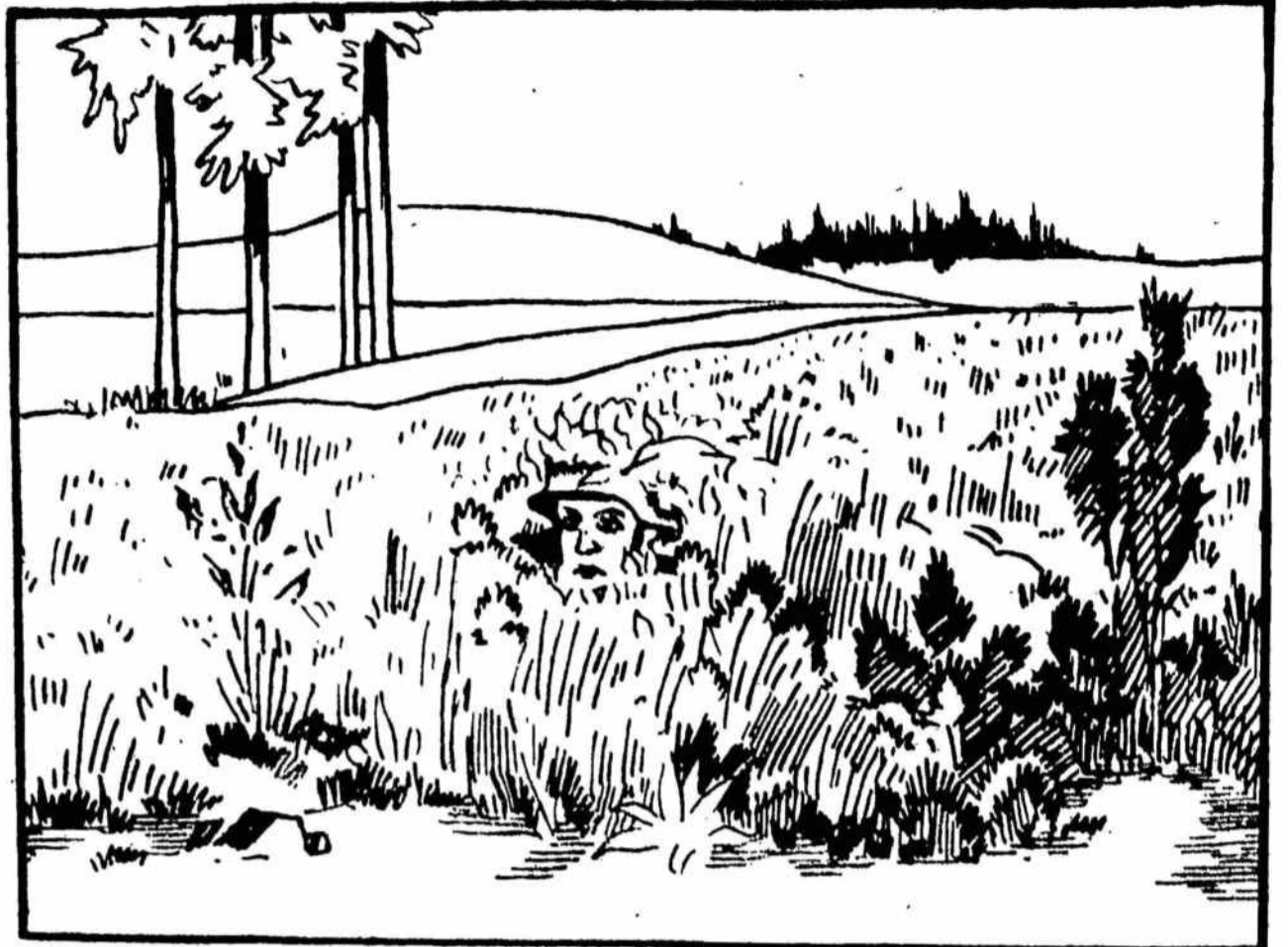
Maskavimasis yra dirbtinis būdas pasislėpti nuo priešo akių. Maskuotis — padaryti save nematomu kaip žemės, taip ir oro sekėjui. Kiekvienas kovotojas žygyje, poilsyje ir kautynėse turi atsiminti maskavimąsi

Blogai!

Šalmo maskavimas žaliom šakom plikoj dirvoj — nenaudingas, tačiau krūmuotoj vietoj ar tarp aukštų žolių — būtinas.

Gerai!

Įsmeigtos šakos į žemę arba atskiras krūmas — ryškiai atidengia paslaptį.

Krūmuotoj vietoj — krūmų pasinaudoti maskavimuisi būtinai reikalinga.

no rankose suspausto šautuvo vamzdis, kaip pražūtinga akis, lydėjo jo žingsnius ir, kai jis prisiartinavo vos per keletą žingsnių, spiovė ugnimi. Sunkus ruso kareivio kūnas krito prie šulinio rentinio. Jis krito tyliai sudejavęs, tartum nedrįsdamas garsiai sušukti, kad neišgirstų pakaukazėje gyvenanti motina ir mylimoji, kurioms žadėjo iš karo parnešti didelį grobį.

Orlovas pasijuto patekęs į spąstus. Vienas draugas krito viename kiemo gale, o kitas kitame. Vadinasi, kiemas gali būti apsuptas. Bet koks velnias galėjo čia atsirasti pačiame vidurnaktyje, Orlovas nesuprato.

— Trinkūnas?! — Staiga nušvito Orlovo galvoje mintis, prisiminus įvykį tarp jo, mergaitės ir Trinkūno. — Bet juk jį turėjo areštuoti. O gal pabėgo?

Gal paleido? Kas gi kitas, jei ne jis? Užsimanė pamatyti mergiotę ir atėjo... — Kaip adatos siuvo Orlovo galvoje mintys, ir jis pradėjo nujauti, kad užpuolikas turi būti Trinkūnas. Nuo tos minties Orlovui darėsi kiek lengviau, nes Trinkūnas, greičiausiai, buvo vienas. Prisiminė Orlovas, kad iš Trinkūno rankos paleidžiamos granatos lekia trisdešimt sieksnių ir visada krinta netoli tikslo.

— Jis ten prie šulinio. Prie ano krūmo. — Nusprendė Orlovas, ir pikta šypsena iškreipė jo lūpas, nes jis atspėjo sląstų paslaptį. Dabar jis žinojo su kuo tenka susidurti, tad greitai svarstė būdus, kaip veikti toliau.

(B. d.)

J. Nr.

Kaip reikėtų rašyti ir suprasti

Kad karinė spauda, greta savo uždavinio nagrinėti specialius karinius klausimus, tarnauti karių mokymui, vaizduoti kariuomenės gyvenimą, kelti skaidrią, ryžtingą nuotaiką, turi taip pat karius auklėti, atitinkamu būdu ir atitinkamoje vietoje kelti ir pasmerkti kur ne kur dar esamas moralines negeroves, netobulumus — atrodo visiems pakankamai aišku ir suprantama. Turėtų būti suprantama ir tai, kad tų negerovių ar netobulumų esimas yra toks dalykas, kuris kartą kurioje nors srityje pašalintas — dar neduoda garantijos, jog jis jau niekumet ir niekur nepasikartos ir kad apie tokią negerovę kartais priminti spaudoje — nėra neteisingas rodymas plačiajai visuomenei kurioje nors gyvenimo srityje faktinai nesamų netobulumų, moralinių negerovių. Juo labiau, jeigu kokia negerovė ar blogybė mūsų karių šeimos gyvenime, nors ir labai retai, vis dėlto, dar kur nors iškiltų aikštėn, dar būtų pastebima nors ir pas vieną kitą kari, jo šeimoje ar dar platesnėje žmonių grupėje, aplamai, visų karių šeimoje.

Reikia visiems giliai įsisąmoninti, kad didžiulės, garbingos ir labai atsakingos organizacijos — kariuomenės gyvenime nors ir vienas antras blogas pavyzdys meta tamsų šešėlį visai karių šeimai, o viena kita moralinė negerovė, iškilusi aikštėn, vieno blogo pavyzdžio įspūdžiu ilgam laikui neigiamai nuteikia pralaimėjimą ar net atitinkamą visuomenės dalį. Vadinasi, nors ir dėl vienos kitos dar pasitaikančios neigiamybės visiškai susilaikyti apie tai kartais išsitariti savo spaudoje — nėra pagrindo. Perdaug tobuli dėl to nepasidarysime, o tiktai galutinai pasmerksime dar, gal būt, kur pasilikusį blogio šešėlį, tik dar tobuliau nuteiksime, kad kuri nors moralinė blogybė vėl nemėgintų įsisprausti į karių šeimos, į kiekvieno atskiro nario gyvenimą.

Štai kodėl visai netolimoje praeityje labai aiškiai ir griežtai šiuo reikalu yra pareiškęs mūsų kariuomenės vadas b. gen. St. Raštikis, kad „*norėdami tobulėti, turime kelti viešumon ir rauti su šaknimis visas dar užsilikusias moralines negeroves*“.

Antra vertus, toks tobulintinių dalykų priminimas bei jų iškėlimas, be abejo, turėtų būti daromas rimtu, kultūringu tonu, be kokių stiprių „persūdijimų“ ar išpūtimų, kurie, iš tikrųjų, kartais galėtų būti klaidingai suprasti, ką nors užgautų ar duotų kurių nors nepageidaujamų išvadų.

Šia proga „Kario“ redakcija turi mintyje paskutiniuose dviejuose mūsų laikraščio numeriuose dviejų autorių pareikštas mintis „Liktinių puskarininkių vedybų“ ir kai kurių pasitaikančių negerovių klausimu.

„Kario“ Nr. 4 psk. E. Bliudnikas savo straipsnelyje „Liktinis ir vedybos“ pažymi, kad tarp gražiai ir pavyzdžingai šeimyniškai bei ekonomiškai susitvarkusių liktinių, kartais dar pasitaiko ir kitaip gyvenančių. Kartais liktinio šeimos gyvenimas pasidaro nepakenčiamas vien tik dėl to, kad ta šeima sukuriama atsitiktinai, netvarkingam gyvenimui verčiant, kad ši rimtą žingsnį darant nesivaduojujama etikos dėsniais ir visu rimtumu, nežiūrima pašaukimo.

Toliau autorius pažymi, kad visa tauta varo plačią propagandą už sveiką ir doros pagrindais sukurtą šeimą. Toji šeima turinti pasireikšti visuose tautos

sluoksniuose, taigi ir kariuomenėje, ir liktinių tarpe. Šalia išsiauklėjimo, drausmės ir karinių žinių, liktinis turįs būti, jei ne pavyzdžiu, tai nors takto žmogumi ir viešame gyvenime. Laisvas elgesys, nerimtas pasirodymas už rajono ribų, kenkiąs ne tik atskiro, bet ir visų liktinių autoritetui visuomenės tarpe. Tai, nors ir vieno antro liktinio nepakankamai morališkas užsiangažavimas visų liktinių turi būti šalintinas ir keliamas viešumon.

„Kario“ Nr. 5 į minėtą psk. Bliudniko straipsnelį kiek jautriau atsiliepė A. Gailiūnas, pažymėdamas, esą, autorius perdaug vienašališkai nušviečias liktinių ir jų šeimų gyvenimą, ir kad „plačioji visuomenė iš to galinti susidaryti klaidingą nuomonę“. Priminęs patarę, kad „nėra namų be dūmų“, A. Gailiūnas rašo, kad jeigu liktinių tarpe pasitaiko viena kita pairusi šeima arba jei vienas kitas nevedusių nesutvarko savo asmeninių reikalų, tai tokie dar nesudarą viso branduolio. Be to, esą, pažvelgę į kitus visuomenės sluoksnius, tur būt, irgi rasime nemažesnę nuošimtį netvarkingų šeimų ar atskirų asmenų. Toliau straipsnelio autorius, paėmęs pavyzdžiu jaunesnį puskarininkį, įrodinėja jo ekonominį nepajėgumą išlaikyti šeimą, ir kad tai sulaukia nuo vedybų. Baigdamas autorius rašo: „Vedusieji turėtų būti geriau aprūpinami ir jiems teikiama pirmenybė prieš nevedusius užimti aukštesnes vietas ir t.t.“; ir čia pats pabrėžia, kad taip pat esąs nepagrįstas psk. E. Bliudniko tvirtinimas, kad „vedęs liktinis yra vertingesnis tarnybos atžvilgiu...“

Redakcija šiuo reikalu yra gavusi dar porą straipsnelių, kurie palaiko vieno ir antro minėtų autorių puses, tačiau juose naujesnių minčių nepareiškama. Taigi, daugiau šia tema tuo tarpu rašinėlių į „Kari“ nedėdama, redakcija iš savo pusės pažymi:

1) Prisimenant anksčiau minėtus karinės spaudos uždavinius ir aiškų mūsų vadovybės nurodymą moralinio tobulinimosi linkme, vis dėlto, turime nors ir rečiausiai pasitaikančias kurias nors blogybes atitinkamai „kelti viešumon ir rauti su šaknimis“. Nėra pakankamas pagrindas nieko nekelti vien dėl to, kad panašių netobulumų pasitaiką ir kituose visuomenės sluoksniuose. Kaip tik visi tie visuomenės sluoksniai tinkamu, kultūringu būdu esamas savo tarpe negeroves taip pat dažnai kelia viešumon, nebijodami, pav., ką apie juos galime pamanyti mes, kariai, ar kurie nors kiti.

2) Pasmerkimas kad ir rečiausio vieno antro blogo pavyzdžio ar negerovės, anaipol, nerodo, kad toks būtų ir „visas branduolys“. Atvirkščiai, tai rodo, kad nors ir mažiausiomis, retai bepasitaikančiomis blogybėmis griežtai kratomasi, jos viešai pasmerkiamos, netoleruojamos, kad joms ne vieta mūsų kariuomenėje pasilikti nė mažiausiu mastu.

3) Nereikėtų perdaug jautriai priimti tai, ką kartais gali pamanyti visuomenė apie kuri nors šalintiną netobulumą paskaičiusi mūsų spaudoje, o dar jautriau stebėti ir griežtai patiems reaguoti, kad to blogo ir nė vieno karių šeimą žeminančio pavyzdžio ta visuomenė niekuomet nematytų gyvenime, jo kasdieninėje aplinkumoje. Ne tiek svarbu tai, kas ką gali kartais pamanyti, bet visa esmė ta, kaip iš tikrųjų yra realiam gyvenime. Visiškas tylėjimas nerodo, kad

jau būtume pakankamai tobuli, o vieną kitą ydą smerkiantis priminimas, kad ir liktiniams — jokiū būdu nė vienam rimtam skaitytojui nesako, kad „chaosas liktinių šeimų daugumoje“.

4) Nei kareiviai, nei puskarininkiai, nei karininkai — nėra kokios nors uždaros visuomenės grupės, egzistuojančios pačios iš savęs, bet kylančios iš tos pačios plačiosios visuomenės. Kario tarnybai vyras turi būti rengiamas ne tik kariuomenėje, bet, iš dalies, jau nuo pat mažens: šeimoje, mokykloje, nes kokia visuomenė, tokia ir kariuomenė. Viena kariuomenė tobulybių niekuomet neišauklės. Taigi, nėra bloga, jeigu kai kuriuos auklėjimo, kultūringumo trūkumus žinos ir visuomenė. Tegu žino! Tegul deda pastangas ir tobulėja! Tik puлдami visu frontu ir iš esmės, o ne siaurai, vieni nuo kitų dangstydami, išguisime iš mūsų visuomenės ir iš kariuomenės paskutinius vergiškumo, nekultūringumo, vėjavaikiškumo likučius. Skaidri Tėvynės meilė, sąmoninga drausmė, galingas pareigos jausmas ir valdinio turto gerbimas turi mums nuolatoti šviesti tarnybos pareigose, o kultūringo kario pavyzdys, aukšta moralė ir nuolatinės pastangos tobulėti — visame asmeniniame ir šeimyniniame gyvenime.

5) Mokyti, auklėti ir tobulėti visomis jėgomis ir visomis progomis stenkimės ir patys, reikšdami sveiką, sąmoningą iniciatyvą, nemanydami, kad pakanka vien to, ką nurodo, sutvarko ar ką pastebi mūsų viršininkai.

6) Keldami ką viešumon, tai darykime nuoširdžiai, kultūringai, atsižvelgdami į reikalo esmę. Nekelkime ir nespręskime trumpame rašinyje kelių sudėtingų klausimų. Nieko neišeis. Norėdami kolegos mintis papildyti ar pataisyti, duokime ką nors naujo. Svarbiausia — kultūringas tonas ir rimtas klausimo dėstymas iš esmės, o ne atsitiktinai, paviršutiniškai, šabloniškai. Negalima taip pat pasakyti, kad minėto pirmojo autoriaus straipsnelio „Liktinis ir vedybos“ tonas ir visas turinys būtų pakankamai pavyzdingas. Tačiau tam ir dirbame, kad pasimokytume, tam ir rašome, kad auklėtumės ir tobulėtume.

Kaune atidaryta prancūzų meno paroda

Vasario 4 d. 13 val. V. D. Kultūros Muziejuje buvo iškilmingai atidaryta prancūzų meno paroda. Šią parodą Kaune suruošė Prancūzijos Meninio Veikimo Draugija ir Lietuvos Dailininkų Sąjunga. Parodą globoja Prancūzijos Respublikos Prezidentas Albertas Lebrunas ir Lietuvos Respublikos Prezidentas Antanas Smetona. Taip pat yra Prancūzijoje ir Lietuvoje sudaryti parodos garbės komitetai. Parodos generalinis komisaras — Claude Roger-Marxas.

Prancūzų meno parodoje išstatyti 73-jų Prancūzijos žymiųjų moderniojo meno atstovų 99 kūriniai. Iš jų — 66 tapybos ir 33 grafikos ir piešimo darbai. Parodoje išstatytų kūrinių temos įvairios: žmogus, įvairių laikų gamtos peizažai, būdingos miestų iškarpos.

Į prancūzų meno parodos atidarymo iškilmes atsilankė Valstybės Prezidentas Antanas Smetona, ministras pirmininkas Vl. Mironas, Seimo pirmininkas K. Šakenis ir kiti vyriausybės nariai, o taip pat Pran-

cūzijos nepaprastas pasiuntinys ir įgaliotas ministras Lietuvai Dulongas, iš Paryžiaus atvykęs svetys R. Burnando, nemaža diplomatų, menininkų, rašytojų, šiaip svečių. Parodą atidarė švietimo ministras prof. J. Tonkūnas, pabrėždamas jos reikšmę Lietuvos ir Prancūzijos kultūriname gyvenime. Ministras, tarp kitko, pažymėjo, kad prancūzų tautos genijus yra įnešęs didžiulių indėlių į žmonijos kultūros lobyną, už ką prancūzų tauta yra nusipelnusi didelės pagarbos ir garbės. Malonu prisiminti, kad lietuviškai visuomenei jau nebe pirmoji proga pasidžiaugti paroda, turinčia ryšio su prancūzų tauta: prieš keletą metų Kaune buvo surengta prancūzų knygos paroda, o prieš dvejus metus — Napoleono žygiui į Lietuvą paminėti sukaktuvinė paroda. Baigdamas ministras padėkojo faktiniams parodos rengėjams, pasveikino svečią iš Paryžiaus, o per jį ir visus prancūzų dailininkus. Taip pat palinkėjo, kad paroda patarnautų pagilinti ir sustiprinti kultūrinius saitus tarp Lietuvos ir Prancūzijos kraštų.

Toliau žodį tarė ministras Dulongas, dėkodamas švietimo ministrui už parodos atidarymą ir Lietuvos vyriausybei už nuoširdų šios parodos Lietuvoje suruošimą. Parodą atidarius, Valst. Prezidentas Antanas Smetona ir vyriausybės nariai geroką valandą apžiūrėjo išstatytuosius meno kūrinius.

Ši prancūzų meno paroda bus atidaryta iki vasario 19 d. Vėliau bus perkelta į Latviją ir Estiją.

Žemės ūkio Ministerijos reprezentacinės šaulių kuopos penkmečio sukaktis

Žemės ūkio Ministerijos reprezentacinė šaulių kuopa vasario 11 ir 12 d. švęs savo gyvavimo penkerių metų sukaktį. Šios sukakties proga bus baigtas modernus kuopos ginklavimas ir šarvavimas, kuris kaštavo per 70.000 lt. Į šią sumą neįskaitomas karinių ir šaulinių uniformų įsigijimas, kuris visiems šauliams kaštavo apie 60.000 lt. Kiekvienas šios šaulių kuopos šaulys bus uniformuotas ir turės visą kario šarvuotę, šautuvą ir dujokaukę. Kiekvienas skyrius turės polengvąjį kulkosvaidį. Prie kuopos taip pat bus organizuojamas ir sunkiųjų kulkosvaidžių būrys. Visi kuopos karininkai ir kulkosvaidininkai bus apginkluojami atitinkamo kalibro pistoletais. Karininkai taip pat turės žiūronus ir kitas karininkui lauke reikalingas priemones.

Šiomis dienomis prie Karo Policijos mokyklos prasidės puskarininkų kursai, pagal kariuomenės mokomųjų kuopų programą. Vėliau panašūs kursai bus suruošti grandiniams parengti. Taigi, be sistemingo ginklavimosi, ši reprezentacinė Žemės ūkio Ministerijos šaulių kuopa rimtai rūpinasi ir kariniu mokymusi. Išmokslinti, sudrausminti ir moderniai ginkluoti šios kuopos šauliai bus tikrais mūsų karių talkininkais.

Per antrąjį penkmetį ši reprezentacinė šaulių kuopa manoma motorizuoti. Tam tikslui, kariuomenės vadovybei leidus, prie auto rinktinės bus surengti 3 mėn. automobilininkų kursai. Vėliau bus rūpinamasi įsigyti visos motorizuotai kuopai priemonės.

Liktinių puskarininkių pensijų reikalu

Paskliausiai nemaža tenka skaityti spaudoje arba girdėti per radiją dėl pertvarkymo valstybės tarnautojų atlyginimo ir kitais tuo reikalu klausimais.

Kaip matyt iš spaudos, nuo 1940 metų projektuojama biudžetui subalansuoti įstatymą panaikinti ir sumažėjusias valstybės išdui pajamas teks išlyginti kitu būdu: ar pritaikant darbo pajamų mokesčių, ar pertvarkant atlyginimą, nubraukiant asmens bei kai kurioms kategorijoms vaikų priedus. Taip pat, gal būt, įvesti darbą skatinančius priedus. Žodžiu, taip, kaip vyriausybei atrodoys tinkamiau šį reikalą sutvarkyti.

Aš čia noriu paliesti tik likt. puskarininkių pensijų reikalą, nes atrodo, kad jis reikėtų pertvarkyti ir štai dėl kurių priežasčių.

Sugretinus liktinį viršilą ar puskarininkį (apie jaun. puskarininkius nekalbėsiu, nes pagal dabar veikiančią pensijų įstatymą, tame laipsnyje pensijos negalima išstarnauti) su jam prilygstama kategorija (1928 m. Įsak. Kar. Nr. 3 § 3 II p. nors atrodo pasenęs) gaunama, kad valstybės tarnautojas, mažai ką daugiau sumokėjęs už liktinį į pensijų fondą, pensijos gauna žymiai daugiau, kaip liktinis, ir proporcingai visai neatitinka jo įmokėtiems pensijų fondui įmokėjimams.

Kaip pavyzdį, paimsiu liktinį puskarininkį ir valstybės tarnautoją V kategorijos su vienu trijų metų priedu ir dėl apskaičiavimo skaitysiu, kad liktinis visus 20 metų tarnavo puskarininkio laipsny, o valst. tarnautojas 20 m. — V kategorijoje. Apskaičiavus išeina, kad valst. tarnautojas V kat. per 20 tarnybos metų sumoka vos 100,80 lt. daugiau, negu liktinis puskarininkis, o šis skirtumas mažiau kaip per 2 metus jau kompensuojasi. Jei apskaičiuoti, kad gaunama pensija naudosis 20 metų, tai v. tarn. naudai išeis 1200 litų.

Žinoma, galima pasakyti, kad puskarininkis ar viršila tam tikrą metų skaičių buvo žemesniame laipsnyje ir pensijų fondui sumokėjo mažiau, negu čia apskaičiuota, bet reikia atsiminti, kad tą patį galima pritaikinti ir valst. tarnautojui, kuris tarnybą galėjo pradėti nuo I kat. ir apskaičiavus bus visai kiti rezultatai, ir greičiausiai paskutiniojo nenaudai.

Be to, galima pasakyti, kad valstybės tarnautojas pensijai gauti turi išstarnauti ne 20 metų, bet 25 metus. Taip, bet jis po 25 metų tarnybos gaus pensijos ne 50%, o 60% algos.

Manau, kad liktiniai mielai tarnautų daugiau, negu 20 metų, bet, deja, jiems ir metai ir kitos visos čia nesuminėtos priežastys neleidžia daugiau tarnauti.

Kas čia pasakytą išvada aiški, kad valst. tarnautojas, beveik tiek pat sumokėjęs pensijų fondui, pensijos gauna žymiai daugiau, tik todėl, kad jis gauna 3 metų priedą.

Anaiptol aš nenoriu pasakyti, kad dėl suvienodinimo pensijos valst. tarn. reikėtų nubraukti 3-jų metų priedus. Ne, nes jie būtini. Noriu tik kiek pasakyti, kad pertvarkant valstybės tarnautojų atlyginimą, būtų atsižvelgta ir į likt. puskarininkių reikalus, ir jiems būtų įvesti 3-jų, ar pagaliau 5-kių metų priedai, nes dabar liktiniai valstybės tarnautojų (pensijų reikalui) atžvilgiu jaučiasi lyg ir nuskriausti. Puskarininkių laipsnių skaičius yra labai mažas, todėl tenka tame pačiame laipsnyje tarnauti 15—20 metų, neturint jokios perspektyvos išstarnauti žmoniškesnės pensijos ar, pagaliau, baigiant tarnybą ir šiek tiek didesnio atlyginimo, ko apie kitų sričių tarnautojus negalima pasakyti.

Be to, šiandieną iš liktinio reikalaujama gilinti žinias ne tik tos srities, kurioje jis savo tiesiogines pareigas atlieka, bet ir bendrai, kad jis turėtų nors minimaliai žinių, kaip iš karo mokslo, taip pat ir išsilavinimo srityje, kad kiekvienu momentu galėtų orientuotis šiandieną taip komplikuojuose aplinkumoje.

Atrodo, kad įvedus liktiniams minėtus priedus, valstybės biudžeto labai neapsunkintų, o liktiniai jaustųsi ne tik medžiagiškai geriau aprūpinti, bet taip pat ir morališkai.

Vr. K. Šlekonia

Nuotrupos iš kareivių gyvenimo

„Ne visad sakyk, ką žinai, bet visad žinok, ką sakai“. Ne kartą „Karyje“ buvo rašyta, kad reikia vengti šnekėti tais klausimais, kurie laikomi paslaptimi. Nenorint, kartais, tos kalbos tampa priešui naudinga medžiaga. Apie tai nuolat įsakmiai pabrėžia viršininkai valdiniam. Vis dėlto pasitaiko lengvabūdžių, kurie nesuvaldo savęs ir radę gerą draugą ar pažįstamą, bei kam pataikaudami, papasakoja ko faktiškai ir pats neturėtų žinoti, bet atsitiktinai sužinojo.

Draugų bei pažįstamų išsipasakojimai pasitaiko visur. Kariams reikia griežčiau su tuo kovoti. Pirmiausia labiau save valdyti turėtų raštininkai, viršininkų šoferiai ir pasiuntiniai. Nugirdę kalbant ar ką paskaite, draugų ir pažįstamų dėka paleidžia teisingus, o dažnai ir neteisingus gandus. Gandai, išėję iš draugystės bei pažinties sluogsnų, telegrafo tarnybos greičiu plinta visomis kryptimis.

Kiekvienas gandas siūlu tęsiasi per eilę asmenų, todėl kaltininkus surasti lengva. O jei taip, tai tą lengvabūdžių ligą reikėtų griežtesnėmis priemonėmis gydyti. Kitoki metodai jiems netinka.

Kuopos penkmečio sukakties minėjimo tvarka:

Vasario 11 d. 16 val. visiems šauliams organizuotai dalyvaujant, bus uždėtas vainikas ant Nežinomojo Kareivio kapo. Tuoju po žuvusiųjų pagerbimo apeigų bus einama sveikinti Vyriausiąją Ginkluotų Pajėgų Vadą pirmąjį Šaulių Sąjungos Garbės Šaulių Valstybės Prezidentą Antaną Smetoną. Valstybės Prezidentą organizuotai pasveikinti eis ir šauliai-rėmėjai.

Vasario 12 d.

10,30 val. — pamaldos įgulos bažnyčioje;

11,30 val. — nupirktų ginklų įteikimas (už 45.000 lt. nupirktieji ginklai bus sustatyti atitinkamai dekoruotose sunkvežimiuose).

12 val. — šaulių kuopos paradas ir eisena per miestą. Ginklus ir kuopos paradą priimti bus kviečiamas kariuomenės vadas b. gen. St. Raštikis.

17 val. — iškilmingas posėdis karininkų ramovės didžiojo salėje. Po posėdžio bus koncertinė dalis ir bendras pobūvis. Koncertinę dalį atliks šaulio N. Martinonio vadovaujamas Šaulių Sąjungos choras.

Penkmečio šventės iškilmėse dalyvaus daug aukštųjų svečių, spaudos atstovai, visų Kaune esančių šaulių dalinių vadai ir vadės ir visi šauliai kultūrtechnikai, dirbą žemės tvarkytojų įstaigose, apskričių miestuose.

BĖGŪNŲ LENKTYNĖS DUSETOSE. Dusetose (Zarasų apskr.) kasmet įvyksta garsios bėgūnų lenktynės. Šiais metais šios lenktynės buvo plačiau suorganizuotos. Jos tęsėsi dvi dienas, būtent, vasario 2—3 d. Lenktynių pažūrėti buvo atvykęs ministras pirmininkas V. Mironas, žemės ūkio ministras J. Skaisgiris, žemės ūkio rūmų dir. Jakubauskas ir apie 100 įvairių ekskursijų. Apie 1 val. gatvėse pasirodė bėgūnai, dalyvaujant lenktynėse. Įvyko gražus jų paradas. Iš viso pražygiavo 112 bėgūnų. Jų tarpe ir jaunieji ūkininkai.

Lenktynes atidarė ministras pirmininkas, ragindamas dusetiškius ir toliau auginti greitus ir gražius žirgus. Lenktynininkai buvo suskirstyti į tris klases. Anglų mylią, 1609 m, greičiausiai nuvažiavo ūkin. Stankūnas iš Obelių vl. Jis skirtą distanciją nuvažiavo per 3,07 min. (pernai pasiektas rezultatas 2,56 min.). Reikia pasakyti, kad lenktynes trukdė didelės pusnys.

Be to, lenktynės buvo transliuojamos per radiją. Lenktynių pažūrėti buvo atskridę 3 civiliai ir 4 karo lėktuvai.

Antrąją dieną lenktynių programa buvo įdomi ir įvairi. Iš ryto įvyko jaunųjų ūkininkų spartaus važiavimo konkursas. Pirmąją vietą laimėjo jaun. ūkin. J. Daubaras, anglų mylią atvažiavęs per 3,30 min. Antrąją lenktynių dieną buvo praktikuojamos 5 km lenktynės. Pirmuoju atvažiavo ūkin. Kulys per 10,55 min. Bėgūnų, neįrašytų į klases, lenktynėse dalyvavo 34. Geriausiu laiku atvažiavo ūkin. Kaškevičius per 3,16 min. Visą antrąją lenktynių dieną miestelyje vyko tradicinė mūgė. Į lenktynes buvo atvykusi arklių remonto komisija, kuri nupirko kariuomenei 10 arklių. Pirmųjų vietų laimėtojams buvo išdalyta 3.150 lt. vertės dovanų. Šių metų lenktynės praėjo gražiai ir įdomiai, nors ir buvo nepalankus oras.

Vl. J-s

Loterija ginkluotoms krašto pajėgoms remti, surengta vasario 5 d. Šančiuose, Vokietaičio prad. mokyklos salėje

Dar gauta naujų „Kario“ prenumeratų

Iš Kėdainių gimnazijos karinio rengimo mokytojo A. KEBLIO — 16 pren. (pap.).

3 art. pulko j. psk. K. JUODSNUKIO — 6 pren. (pap.).

5 p. pulko vrs. MORKŪNO — 24 pren.

2 ulonų pulko j. psk. PATAŠIAUS — 17 pren. (pap.).

1 p. div. št. psk. P. KALVELIO — 8 pr. (pap.).

8 p. pulko j. psk. J. SABALIAUSKO — 5 pren. (pap.).

5 p. pulko psk. RAMONO — 3 pr. (pap.).

600 NAUJŲ KARINIŲ LĒKTUVŲ ANGLIJAI. Los Angeleso vietiniai laikraščiai praneša, kad britų aviacijos ministerijos atstovas su vietine bendrove sudarė dar vieną sutartį 200 lėktuvų pirkti. Didžioji Britanija Kalifornijoje išviso užsisakiusi 600 karo lėktuvų. Be to, užsakyta ir eilė didelių transporto lėktuvų.

SUSTIPRINAMAS ANTIKOMUNISTINIS PAKTAS.

Japonijos užsienių reikalų viceministro pasitarimas su Vokietijos ir Italijos ambasadoriais Japonijai gerai informuotuose japonų sluoksniuose laikomas didelės reikšmės dalyku. Nors apie tuos pasitarimus oficialiai nieko neskelbiama, tačiau esama pagrindo manyti, kad per juos buvę svarstomi klausimai, susiję su antikomunistinio pakto sustiprinimu.

Savo kuopai paaukojome šautuvą

POLITIKOS APZVALGA

LIETUVIAMS LENKIJOJE NUTRAUKTOS BYLOS UŽ TAUTINĮ VEIKIMĄ. Iš oficialių Varšuvos sluosnių pirta, kad paskutiniu metu Lenkijoje buvusi nutraukta visa eilė bylų, iškeltų lietuviams už lietuviškąją veiklą.

AMERIKOS PARAMA PRANCŪZIJAI IR ANGLIJAI. Tuoju po Hitlerio kalbos vokiečių spauda plačiai rašė apie Amerikos prezidento pareiškimus senato komisijoje karo reikalams. Esą, karo atveju, Jungtinės Valstybės Prancūzijai ir Anglijai statys visą reikiamąją karo medžiagą. Laikraštis „Berliner Nochttausgabe“ kėlė aiškėn Roosevelto pareiškimą, kad Jungtinių Valstybių siena esanti prie Reino, ir pridūrė, kad Amerikos prezidento nusistatymas po taikingos Hitlerio kalbos yra tikrai nežmoniškos neapykantos paskatintas žygis.

Šis Roosevelto pareiškinys Europos demokratinėse valstybėse sukėlė didelio pasitenkinimo bangą. Vokiečių spauda stebėjosi tokiu Roosevelto grasinimu karu. Esą Rooseveltas tuo ignoruojąs deklaraciją, kurią neseniai pasirašė Bonnet ir Ribbentropas ir pagal kurią Prancūzija ir Vokietija neturintys tarp savęs ginčytinų sienų klausimų. O Berlyno, Romos ir Tokio trikampis kovoja tik su komunizmu.

Havaso žiniomis, Roosevelto pareiškimui ir laikymuisi Europos didžiųjų demokratijų atžvilgiu pradėjusi pritarti didelė kongreso dauguma. Tačiau Jungtinių Valstybių politiniuose sluoksniuose buvo reikiamas pageidavimas, kad prezidentas Rooseveltas artimiausiu laiku aiškiau pasisakytų dėl Jungtinių Valstybių vyriausybės užsienių politikos. Kai kurie Amerikos laikraščiai („Evening Star“) griežtai parėmė Roosevelto nusistatymą dėl lėktuvų pardavimo prancūzijai. Roosevelto pareiškimais buvo labai patenkinta ir Kanada. Buvo reikiama vilties, kad Jungtinių Valstybių neutralumo įstatymas būsias pakeistas.

Vasario 3 d. Jungtinių Valstybių senato užsienių reikalų komisijos pirmininkas senatorius Pittmannas, pasitaręs su Rooseveltu, spaudai įteikė tokį komunikatą: „Kai kurie laikraštinkai norėtų įtikinti tautą, kad Rooseveltas pakeitė politiką. Toks kaltinimas būtų netikslus ir tauta nesileistų suklaidinama. Šios dienos Roosevelto deklaracija yra patikinimas, kad prie santarvių neprisidėsime. Nėra jokio įstatymo, kuriuo svetimos valstybės vyriausybei taikos metu būtų draudžiama bet ką pirkti, tame skaičiuje pirktis iš privačios Amerikos pramonės ir lėktuvų. Nesama tarptautinio įstatymo, kuriuo svetimų valstybių atstovams būtų draudžiama apžiūrinėti privačius lėktuvų fabrikus“.

Pagaliau Havasas patyręs, kad posakis „apgaltotas melas“, kurį Rooseveltas pavartojo per spaudos konferenciją, buvo taikomas tik jam priskirtai frazei, kad „Jungtinių Valstybių sienos yra Prancūzijoje“ ar pagal kitą versiją — „prie Reino“. Taigi, tvirtinama, kad padarytieji Roosevelto pareiškimai nieko nepakeičia Amerikos užsienių politikoje. Dėl pagalbos, kurios tam tikros valstybės galės susilaukti iš Amerikos, ypač perkant lėktuvus, Rooseveltas nedviprasmiškai

apibūdino savo nusistatymą per paskutines dvi spaudos konferencijas.

„TIMES“ KOMENTUOJA MALIFAXSO KALBĄ. Vasario 4 d. anglų laikraštis „Times“ ir kiti atsakingi anglų konservatorių laikraščiai komentavo vasario 3 d. pasakytą Halifaxo kalbą, kurioje jis kvietęs Vokietiją bendradarbiauti ekonominėje srityje. Tačiau Halifaxas pakartojo, kad ir šioje srityje, kaip ir kitose, Berlynas neturėtų tikėti Londono silpnybėmis. Toliau „Times“ sako, kad demokratinės valstybės gali atsiderinti pavojuje netekti savo pirmenybių ekonominėje srityje, kaip ir kadaise neteko šių pirmenybių apsiginklavime, jei jos nesustiprins savo priemonių prieš totalitarinių valstybių prekybinius metodus.

Halifaxas yra pasakęs, kad geriausiai būtų prieiti draugingo susitarimo ir bendrai dirbti tarptautinio gyvenimo lygmeniui pakelti. Toks ir esąs tikrasis prekybos tikslas.

Kitas laikraštis „Daily Telegraph“ klausia, kodėl Didžioji Britanija turėtų siekti išskirti Vokietiją iš tarptautinės prekybos, jei, pasak Halifaxso priminimo, Vokietija ir prieš Didįjį karą buvo viena geriausių Didžiosios Britanijos klientų.

DIDŽIOSIOS FAŠISTŲ TARYBOS REZOLIUCIJOS. Vasario 4 d. vakare didžioji fašistų taryba išklause Mussolinio pranešimą apie tarptautinę padėtį ir Ciano pranešimą apie kai kuriuos specialius italų užsienių politikos klausimus. Didžioji fašistų taryba priėmė šias rezoliucijas: 1) didžioji fašistų taryba yra didžiai patenkinta Hitlerio reichstage sausio 30 d. pasakytą kalbą, kurioje jis patvirtino politinį, dvasinį ir karinį solidarumą, jungiantį nacionalsocialistines ir fašistines rezoliucijas ir taip pat abiejų tautų ateitį; 2) didžioji fašistų taryba, susirinkusi tą pačią dieną, kurią, paėmus Geroną, buvo išvaduota visa Katalonija, sveikina ispanų kovotojus ir legijonierius, kurie drauge laimėjo, ir pareiškia visiems tiems, kurie nori tai žinoti, kad fašizmas nenurims, kol Frankas nebus visiškai laimėjęs. Po to Mussolinis tarybai pranešė apie nutarimus, kurie buvo padaryti dėl kovotojų branduolių įkūrimo 20 metų sukakčiai paminėti iškilnių.

PRANCŪZAI APIE TARPTAUTINĘ SITUACIJĄ. Tarptautinė situacija, ypač dėl italų reikalavimų, prancūzams atrodo esanti labai nerami. Tačiau Paryžiaus politiniuose sluoksniuose šiuo metu vyrauja didelis pasitikėjimas ne tik pačios Prancūzijos jėgomis, bet ta bendra būkle, kuri paskutiniu metu aiškiai susidarė. Prancūzai mano, kad net jungtinės vokiečių italų jėgos šiandien negalėtų pulti Prancūzijos, nerizikuodamos nuvesti savo tautas į nepataisomas katastrofas. Mat, anglų prancūzų santarvė esanti labai stipri, o Amerika esanti aiškiam rezerve.

Paryžiaus gerai informuoti sluoksniai mano, kad Italija ir Vokietija iš viso neis į karą, nors šių dviejų kraštų teritoriniai reikalavimai ir nebus patenkinti. Prancūzų ir anglų apsiginklavimas einąs vis greitesniu ir greitesniu tempu ir susilyginąs su totalitarinių valstybių ginklavimosi tempu ir pastangomis.

ISPANIJOS NACIONALISTAI UŽĖMĖ GERONĄ. Vasario 4 d. rytą nacionalistų Navaros korpusas užėmė Geroną. Italų karių „Littorio“ diviziono viršininkas gen. Bitossis kautynių metu buvo sužeistas į koją. Užėmus Geroną, nacionalistai buvo tik už 33 km nuo Tigueraso.

Vasario 6 d. žiniomis, Katalonijos likimas, atrodo, jau esąs išspręstas. Daugybė pabėgėlių traukia prie Prancūzijos sienos. Be to, Prancūzijos siena bus atidaryta ir Prancūzijoje internuos iki 140.000 vyriausybinių kareivių. Azana, Companysas ir Negrinas jau atvykę į Prancūziją. Šis kai kurių vyriausybinių vyriausybės narių atvykimas į Prancūziją, atrodo, patvirtino gandus apie nuomonių skirtumus, kilusius tarp kai kurių ministrų ir Negrino. Esą, vieni ministrai nori karą tuojau baigti, o kiti reikalauja griežtai priešintis iki galo.

Esą, jau padaryta visi žygiai vyriausybinių vyriausybei perkelti į Ispanijos vidurinę zoną. Naujoji vyriausybės būstinė dar nenustatyta. Ispanijos pabėgėlių vaizdas esąs labai tragiškas. Keliais traukia tūkstančiai moterų su kūdikiais ir vaikais be maisto ir net be vandens. Daug jų miršta nuo bado ir šalčio.

NAUJA JUGOSLAVIJOS VYRIAUSYBĖ. Vasario 4 d. prieš piet atsistatydino Jugoslavijos vyriausybė. Jau sudaryta nauja vyriausybė. Naujame kabinete yra: 12 serbų, du kroatų, du Bosnijos musulmonai ir du slovenai. Užsienių reikalų ministro pareigas eina ligšiolinis Jugoslavijos pasiuntinys Berlyne Markovičius. Naująją vyriausybę sudarė Svetkovičius.

GRASINIMAI PRANCŪZIJAI. Rašydamas apie santykius tarp Italijos iš vienos pusės ir Prancūzijos su Didžiąja Britanija iš antros, italų laikraštis „Resto Carlino“ pareiškia: „Etiopijos karas yra laimėjimas, kurį pasiekė fašistinės Italijos tauta prieš Prancūziją. O pralaimėti karai apmokami juo brangiau, kad yra senų nesuvestų sąskaitų, kaip tos, kurias vadiname: Korsika, Tunisas, Nica, Savaja, Džibutis, Suezas kanalas ir t. t. Jas atmesdamas, Paryžius šiandien šaukiasi Londono solidarumo, tačiau, ar panorės Chamberleino vyriausybė sunaikinti savo rankomis Italijos užmegstą kantraus bendradarbiavimo darbą, pastumdamas britų tautą ir imperiją į suirutę. Tai yra klausimas, kurį statome Anglijai“.

VOKIETIJA ATSIGRĖŽUSI Į PRANCŪZIJOS PUSĖ. Opozicinė Prancūzijos spauda, kritikuodama prancūzų vyriausybės užsienių politiką, nurodo, kad visus apskaičiavimus nukreipti vokiečių spaudimą nuo vakarų į rytus, reikia laikyti nepasisekusiais. Tai ypač išskyla aikštėn po Hitlerio kalbos sausio 30 d. Hitleris, šį kartą visai nepuolęs Sovietų Sąjungos, pažymėjo gerus santykius su Lenkija ir su kitomis rytų valstybėmis. Tuo tarpu jis ne žodžio neužsiminė apie gruodžio 6 d. pasirašytą prancūzų vokiečių nepuolimo pareiškimą. Hitleris kalbėjęs apie pasaulio turtų teisingesnį padalinimą ir apie kolonijas, kurios yra kaip tik anglų ir prancūzų valdžioje. Rašydamas šiuo klausimu, „Epoque“ daro tokią išvadą: „Hitlerio kalba reichstage yra nesugriaunamas įrodymas to, kad visas vokiečių dinamizmas atsigrižo į prancūzų pusę. Tai esą Flandino ir Bonnet politikos padariniai. Toliau tas pat laikraštis tvirtina, kad Vokietija pagrindinai užsiangažuosianti visai priešinga linkme, negu šie politikai manė. Tai esąs galas vadinamos „imperinės“ politikos, kuri pataria Prancūzijai trauktis iš Europos ir atsiremti į savo kolonijas Afrikoje.“

TARP SSSR IR VENGRIJOS NUTRAUKTI DIPLOMATINIAI SANTYKIAI. „Tasso“ žiniomis, Sovietų Sąjungos užsienių reikalų komisaras Litvinovas vasario 2 d. pranešė Vengrijos ministrui Maskvoje, kad Sovietų vyriausybė nutarė likviduoti savo pasiuntinybę Budapešte ir laukia Vengrijos atstovybės uždarymo Maskvoje.

Manoma, kad šis Sovietų vyriausybės nutarimas yra susijęs su tuo, kad po Miuncheno susitarimo Vengrija yra smarkiai spaudžiama kai kurių valstybių. Vengrų vyriausybės politika rodanti žymių, kad ji, žymiai netekusi savo nepriklausomybės, lengvai tam spaudimui pasiduodanti

BRITŲ NETIKĖTUMAS ITALAMS. Britų ministro pirmininko Chamberlaine pareiškimas, kad bet koks ir iš bet kurios pusės kilęs grasinimas Prancūzijos gyvybiniams interesams tučtuojau sukeltų Didžiosios Britanijos įsikišimą — Romoje sukėlęs sensaciją. Šis pareiškimas Anglijos parlamento sluoksniuose sutiktas palankiai. Dabar visiems aišku, kad ryšiai tarp Didžiosios Britanijos ir Prancūzijos yra glaudesni, kaip bet kada anksčiau ir kad jų abipusiai išpareigojimai yra tikslesni, negu 1914 m. Chamberlaine pareiškimas atstovų rūmuose Jungtinių Valstybių viešosios nuomonės sutiktas su pasitenkinimu. Šis pareiškimas smarkiai sukretęs italų politinius sluoksnius. Tam tikruose sluoksniuose buvo tvirtinama, kad Chamberlaine pareiškimas yra tolygus karinės sąjungos su Prancūzija paskelbimui.

ISPANŲ VYRIAUSYBININKAI KAPITULIUOJĄ. Vyriausybiniams tęsti kovą vidurinėje zonoje atrodo beveik neįmanoma. Azana pareiškė norįs taikos. Katalonija evakuojama besiginant. Į Prancūziją per sieną plaukia daugybė visų ginklų rūšių vyriausybinių karių ir tūkstančiai pabėgėlių.

SLAPTI SPROGSTAMOS MEDŽIAGOS SANDĖLIAI ANGLIJOJE. Paskutinėmis dienomis per padarytas Anglijoje kratas užtikta naujų slaptų sprogstamosios medžiagos sandėlių. Policija daug kartų padariusi airių gyvenamuose kvartaluose. Ulsterio policija yra išaiškinusi 12 teroristų pavardes. Tie teroristai palaiką gerus santykius su karališkos karo aviacijos lakūnais.

Vasario 5 d. apie vidurnaktį du nežinomi vyrai parmušė ir lengvai sužeidė policijos agentą Rochesterio aerodrome, kur pasikėsintojai buvo užklupti besilaužią į angarą. Liverpolyje sprogsi bomba išardė Waltonio kalėjimo sienas. Patvirtinta, kad visa eilė Londone įvykusių gaisrų sukelta padegamomis bombomis. Anglijoje besikartoją įvykiai kelia paniką ir Scot Yardo pareigūnams. Stropiai saugomi įvairūs pastatai ir asmenys.

MOKYKLA IR KARIUOMENĖ

SEPTINTOKAI BŪRELĮ ORGANIZUOJA

Negaliu girtis, kad gimnazijos suole daug draugų turėčiau. Pinigų neturiu — nieko kinan nepakviečiu. Šokti nekaip tesiseka — ir vakarėly apie mane nėra prasmės būriuotis. Mokausi vėl šiaip sau. Tat iš kur bus draugai. Jūs patys matote, kad negali būti. Užtat tokiam ir priešų rečiau pasitaiko. Tūnai sau, kaip grybas po tvora. Bet kai aš pats buvau patenkintas šita užuovėja, mano gyvenimui ėmė ir pabodo. Iškrėtė jisai man išdaigą: buvau išrinktas literatų būrelio pirmininku. Rodos, nepasižymėjau. Susirinkimų metu sėdėdavau visada kamputy prie krosnies. Ir kalbėti nelabai temėgdavau. Bet, ot, tas būdas negeras. Jei kas imdavo ir nepakenčiamai nurašydavo, mano nervai nepakeldavo: išsiimdavau nosinę ir visa jėga kad nusispjaudavau. Po tokio mano manevro kūrinys visuomet būdavo sukritikuojamas. Tat gal ir paskaitė mane dideliu žinovu. Išrinko pirmininku. Nuo čia ir prasidėjo mano nelaimės. Priešai vienas po kito ėmė dygti. Vienam nepatikau, kad neleidau susirinkimus eilėraščių skaityti, jei jis taip staugs, kad visame kvartale girdėtis ir rankom bei kojom skerečiosis. Kitas su manim nekalba, kam tvirtinau, jog ir proza gražiai rašyti reikia talento. Ir dar visokių kitų. Bet iš kur tas Linkelis šitaip manimi nusivylė? Net nebekalba. A? Su šituo, brole, reikia susitaikinti, nutariau.

Vieną didžiąją pertrauką, kai pusė gimnazijos išsipylė kieman ir ėmė gniaužyti šviežią sniegą bei krauti jį ant draugų pečių, aš pasivijau septintoką Linkelį prie pačių durų ir nebeišleidau į kovą.

-- Vaciau, kodėl tu man visada tik surūgusią miną terodai? Rodos, prie tavo Elenutės arčiau penkių metrų nebuvau priėjęs.

Jis pažiūrėjo.

— Tu rimtai kalbi? — paklausė.

— O tu manei, kad monologą sakysiu?

— Jei tu rimtai, tai aš tau šit ką išdėsiu: trukdai mūsų sumanymus. Kiekvieną laisvesnį sekmadienį

šauki literatų susirinkimus, o mums nei salės, nei žmonių nepalieki.

— Tai kam? — paklausiau.

— Negalime karinio rengimo būrelio suorganizuoti.

— Štukorius! Anksčiau reikėjo sakyti. Bijai gal, kad aštuntokas. Aš kaip tik tai, kiek galėsiu, padėsiu dar suorganizuoti. Pagaliau ir gėda, kad ligi šiol tokio būrelio neturėjom. Žiūrėk, skaitai laikraščius: tos gimnazijos karinio rengimo būrelis manevrus surošė, kitos moksleivių šaudymo turnyrą suorganizavo, vakarą ruošia, o pas mus — šnypšt.

— Nešauk ateinančių sekmadienį literatų, tai padarysim. Mūsų klasė pasišovusi bežiūrint suorganizuoti.

— Gerai. Jei toki gražūs septintokų planai, mes atsižadam susirinkimo.

Tuoj, sekančią pertrauką, Linkelis paprašė mokinių neišsivaikščioti ir išdėjo reikalą. Girdi, jau nuo seniai jūs norite karinio rengimo būrelio, norite išmokyti, tai ateinančiam sekmadieniui ruoškitės. Paragino priminti šeštokams ir penktokams, o kai bus norinčiųjų įsirašyti nariais, jis pakalbėsias su karinio rengimo instruktorium.

Kur čia nenorės. Atrodė, net perdaug būsių. Mergičkos ir tos subruzdė:

— O kodėl mes negalim. Vyrai atsirado. „Bobų nereikia“ — aiškina. O kas žaizdas raišios, o kas slaugys, — dėsto tokia šviesiaplaukė, šokėja didelė.

— Cha, cha, cha! — nusikvatoja visas septintokų ratas. — Mes žinom, kaip tu slaugytum. Slaugytoja. — Ir vėl juokiasi.

Bet Linkeliui pakako jau to vieno gero ūpo. Pranešė karinio rengimo mokytojui, jaunam atsargos karininkui. Šis mielai pritarė, pasižadėjo būreliui padėti, globoti, rūpintis, o į steigiamąjį susirinkimą atsivešias ir poną direktorių.

★

Tuoj po mokinių mišių gimnazijos salė pilna prigūžėjo vyrų, vaikų ir net mergaičių, kurios nors ir nebuvo išsiderėjusios nario teisės, bet bent susirinkiman atėti gavo leidimą.

Kai jau visi kiek paūžė ir pasirėkojo ir kai pirmosiose kėdėse švietė pono direktoriaus didelė galva, mokinyš Linkelis paprašė

Panevėžio Vyrų Gimnazijos karinio rengimo slidininkai pasiruošę žygiui.

leisti pradėti susirinkimą, ir žvaliai, energingai išėjęs prieš pilnutėlę salę, sudrožė:

— Visoje Lietuvoje patvino naujo ir gaivaus patriotizmo upė. Ne tik žodžiais, bet darbu pasirengimu ir gražiais tikslais jaunuomenė panorą paremti kariuomenės eiles. Daugely mokyklų jau susiorganizavo karinio rengimo būriai ir net kuopos. Tat ir pas mus, kurių klasių sienas puošia mūsų mokyklos didvyrių mokinių, žuvusių nuo žiaurios prieš rankos, paveikslai, negalime atsilikti. Jie mirė už mus ir už laisvę, nes tikėjo kad verti būsime laisvės. Ir turime būti verti. Turime būti visada pasiruošę priešą atremti. Mūsų mokslas, mūsų ginklas — Lietuvai Tėvynei. Pone direktoriau, pone leitenante, vadovaukite, globokite, o mes dirbsime.

Linkelis baigė paraudusiu veidu, kupinas entuziazmo, o salė sulig paskutiniaisiais jo žodžiais užtraukė himną. Taip visi buvo sujaudinti šia gražia ir nauja mūsų gimnazijos valanda.

Man net gaila buvo, kad aš tiek laiko Linkelį buvau gaišinęs susirinkimą sušaukti. Dabar pasikeitė vi-

JAUNYSTEI

A. RIGMUNDAS

Nuo pat klonių lig skliauto mėlynės
Tu jauna, pajėgi ir drąsi!
Tu dėl žemės gimtos, dėl Tėvynės
Skaisčiai degsi, kaip saulė šviesi.

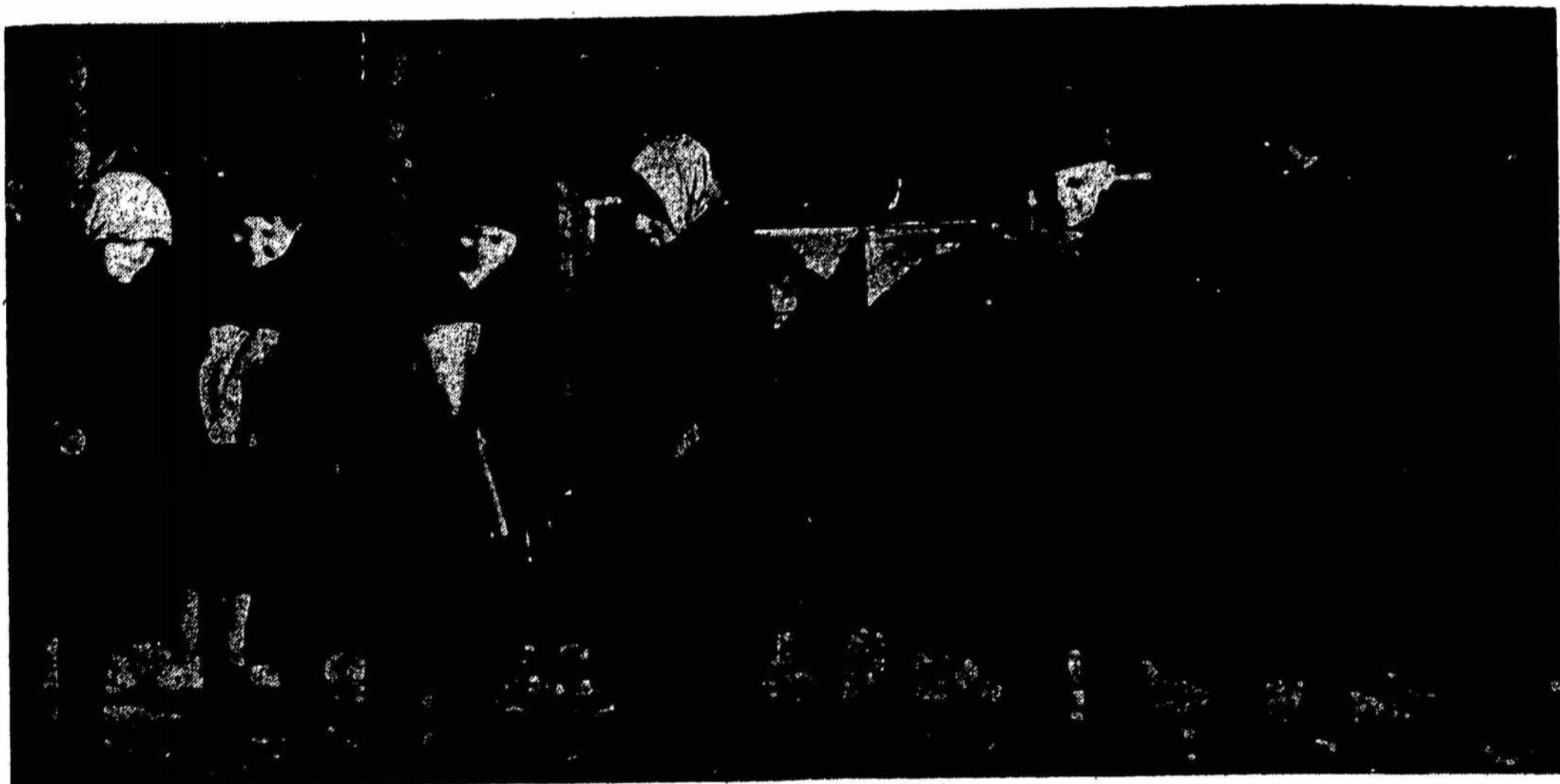
Tu liūliuosi gelsvu vasarojum,
Tu aidėsi laukuos ir šile —
Tu bujosi, dainas mum dainuojant,
Visad laisva, plati ir žalia.

Tu kadais kraštui laisvę, lyg saulę,
Ant pečių, ant krūtinės nešei —
Vieškeliais ėjo gretos ir eilės,
Ėjo vyrai jauni, kaip beržai...

Tai jaunystė, jaunystė žalioji,
Ji su ginklu, su mokslu išvien —
Ji dėl žalio laukų vasarojaus
Švies mum saule, budės čia kasdien. —

Tu ant Baltojo Žirgo, kaip vėjas,
Tu, jaunyste, kaip saulė šviesi —
Nuo pat klonių lig skliauto mėlynės
Tu jauna, pajėgi ir drąsi!

Taučiūnų kaimo (Kėdainių apskr.), kurio apylinkėse virė smarkios Nepriklausomybės kovos, priaugančioji karta domisi karine spauda ir didžiuojasi savo tėvų ir brolių žygiais.

sa mūsų mokyklos aplinka. Sekmadienį čia visas judėjimas: tai gretomis žengia sodo alėjomis — su daina skardžia, jaudinančia, tai čia pat šrateliais šaudo. O pro gatvės tvorą žvilgčioja būriai paauglių. Jie, patiesę smakrus smalsiai seka tvirtą ir skardų žingsnį, jie užsimiršę, stovėdami vietoj ima mojuoti rankomis, o kai leitenantas pražygiuojantiems šūkteli „gerai, vyrai“, o šie vienu ipu atgieda „Tėvynės labui“, paaugliai net žiopteli. Žiūri žmogus į vienus ir į kitus, stebi kariniai besirengiančius ir tuos, kurie norėtų taip žygiuoti ir smalsiai žvilgčioja pro tvorą ir, rodos, matai, kaip tie paveikslai nuo visų Lietuvos mokyklų sienų atgija, iš rėmų išeina prastomis eilutėmis apsirėngę kaimo auginti gimnazistai, išeina kulkų ir durtuvų suvarstyti, apraišiotomis galvomis, rankomis ir kojomis, bet kilniomis ir pakeltomis akimis, stoja į ilgiausias gretas, visi kaip vienas ima šautuvą ant pečių ir kietu skardinčiu žingsniu nueina per visą Lietuvą — laisvą, atspirktą ir šviesesnį rytojun bežengiančią. Pakelėmis renkasi moterys, seni ir maži. Ateina jie su didžiausiomis gėlių puokštėmis ir visa kloja po jų kojomis. Gyvuok, Tėvyne! Gyvuokite, kurie mylite gimtąją žemę.

K. Donis

UKMERGĖ

Isteigtas „Aviacijos“ būrelis. Jau nuo seno Ukmergės A. Smetonos gimnazijos mokinių tarpe yra didelis susidomėjimas aviacija. Prieš keletą dienų mokiniai buvo padavę gimnazijos direktoriui prašymą ir dabar gavo leidimą įsteigti „Aviacijos“ būrelį. Būrelio nariais užsirašė apie 40 mokinių. Pažymėtina, kad neskaitant berniukų įsirašė ir apie 10 mergaičių. Būreliui vadovauja p. mok. Kačinskas ir Murauskas.

Mokiniai gausiai skaito „Kari“. Didelė mokinių dalis yra pamilę karinę spaudą ir išsirašė „Kari“. Tik gaila, kad gimnazijoje nėra nė vieno „Kario“ platintojo. Todėl daugeliui tenka mokėti po 6 lt. ir žurnalą užsiprenumeruoti į namus.

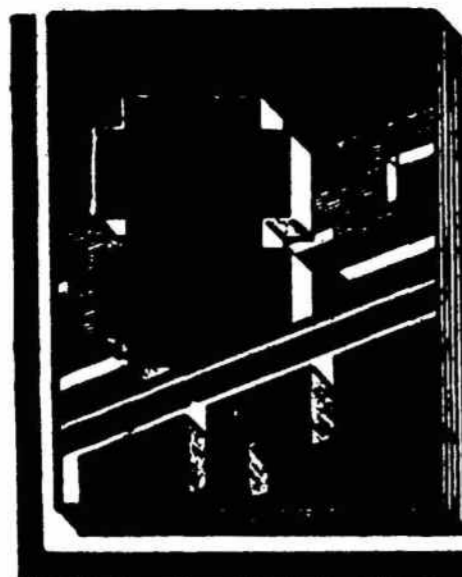
KĖDAINIAI

Kultūrtechnikos ir Geodezijos mokykla

Sausio mėn. 22 d. mokyklos rūmuose buvo sušauktas šaulių būrio susirinkimas.

Susirinkimą atidarė pats būrio vadas A. Mačionis. Susirinkime buvo išrinkta nauja būrio taryba: vicepirmininkas — agronomas mok. J. Šeštokas, sekretorius — A. Čepukas, išdininkas — A. Gaška ir švietimo vadovas — J. Barbuška. Į tarybą buvo išrinkti visi nauji nariai, kadangi buvusiąją sudarė išimtinai dabartinio 3-jo kurso klausytojai, kurie šiais metais mokyklą baigia. Į rinktinės būrių atstovų susirinkimus atstovu išrinktas K. Ženauskas.

T. Petronis

KARIUOMENĖS GYVENIMAS

IŠĖJO Į ATSARGĄ PSK. STEPAS SEBASTIJONAVIČIUS. Sausio 25 d. savo prašymu išėjo į atsargą karo aviacijos psk. Stepas Sebastijonavičius. Psk. Sebastijonavičius gimė 1914 m. vasario 18 d. Tauragės mieste. Kadangi tais metais prasidėjo Didysis karas, tai Stepui teko vaikystės dienas praleisti ne Lietuvoje, bet Latvijoje. Praėjus karui, vėl grįžo į Tauragę. Čia pradėjo lankyti aukštesniąją komercijos mokyklą, kurios baigė 6 kl. Būdamas gimnazistu, aktingai dalyvavo Skautų sąjungoje, kur įsigijo net vyr. skiltininko laipsnį. Išgirdęs, kad 1932 m. atsidaro karo aviacijos puskarininkių mokykla, palikęs komercijos mokyklos suolą, stoja į minimą mokyklą. Tų pačių metų gegužės mėn. jau randame jį puskarininkių mokykloje, o jau tų pačių metų liepos 22 d. savarankiškai išskrenda. Atlikęs visus mokyklos uždavinius, tolimesniam stažui komandiruojamas į naikintojų eskadrilę. Būdamas naikintojų eskadrilėje, tais pačiais metais, gegužės 9 d., baigė net aukštąjį pilotąžą. Sėkmingai atlikęs visus pratimus naikintojų eskadrilėje, 1934 m. lapkričio 1 d. baigė karo av. puskarininkių mokyklą, buvo pakeltas į jaun. puskarininkio laipsnį ir gavo antrosios eilės karo lakūno vardą.

Nuo tų pačių metų lapkričio 1 d. paliekamas liktiniu puskarininkiu ir perkeliamas į Zoknių įgulą. 1935 m. prieš kariuomenės ir visuomenės dieną įvyko lėktuvo avarija. Čia psk. Sebastijonavičius savo gyvybę išgelbėjo parašyutu. Po tos avarijos psk. Sebastijonavičius perėjo į šaulius lakūnus. Už gerą tarnybą 1936 m. vasario 16 d. buvo pakeltas į puskarininkio laipsnį. Atlikęs visus karo eskadrilėje pratimus, 1938 m. sausio 8 d. gavo pirmosios eilės karo lakūno vardą.

Išeinančiam į atsargą psk. Sebastijonavičiui visi Zoknių įgulos likt. puskarininkiai nutarė surengti išleistuves, kurios buvo vasario 4 d.

Į išleistuves apsilankė Zoknių įgulos viršininkas ir išleidžiamąjį dalinio vadas.

A. P.

1 INŽINERIJOS BATALIONAS. Visi liktiniai, sudarę 2 grupes, vasario 1 ir 3 d. d. nuvyko į A. Panemunę, už Dr. J. Basanavičiaus šilo, ir gražioje bei patogioje apylinkėje pradėjo pirmąją slidžių pamoką. Buvo planingai mokomasi be lazdų čiuožti lygioje vietoje, kilti įvairiais būdais į kalną ir leistis pakalniui tiesiog ir su posūkiiais. Nepastebimai prabėgus skirtam laikui, visi patenkinti grįžo namo.

Vykdamas švietimo karininko veiklos planą, pradėtas pirmasis didelis b-no stalo teniso turnyras geriausia bataliono tenistui nustatyti. Iš kiekvieno dalinio dalyvauja po keletą žaidėjų, daugiausia būtiniosios tarnybos kareivių ir keletas liktinių. Turnyras vykdomas vakarais kareivių skaitykloje. Tur-

DIDELĖ LOTERIJA GINKLUOTOMS KRAŠTO PAJĖGOMS REMTI. Vasario 5 d. Vokietaičio vardo naujuose prad. mokyklos rūmuose, Šančiuose, buvo gausi loterija. Loteriją ruošė Sąjungos Ginkluotoms Krašto Pajėgoms Remti Šančių skyrius.

Šią loteriją ruošiant, skyriaus valdyba ir atskiri jos nariai parodė didelį darbštumą ir kruopštumą, nes buvo surinkta per 1800 įvairių įvairiausių fantų. Skyriaus valdybos narė ponia Biržienė padarė 10 gražiausių rankdarbių ir juos padovanojo loterijai. A. Aleksiejūnas, P. Kisielius ir J. Romilaitis daug trūso padėjo, kol iš įvairių Kauno įmonių surinko minėtą skaičių fantų ir juos sutvarkė, išskirstė ir sunumeravo. Kol 1800 fantus surinko ir bilietus išpardavinėjo, truko apie 2 mėnesius laiko. Fantams suvežti buvo panaudotas auto rinktinės sunkvežimis ir karinė gurguolė, kuriuos karinė vadovybė davė nemokamai. Iš didesnių fantų tenka pažymėti radijo aparatą, plūgą ir įvairią drabužinę medžiagą. Loterija davė per 3000 litų pelno, už kuriuos kariuomenei bus nupirka ginklų.

Sąjungos ginkluotoms Krašto Pajėgoms Remti Šančių skyriui vadovauja pašto viršininkas B. Gylys.

Iz. Girčys

nyre smarkiai varžomasi ir būna gerų kovų, nes turnyrui pasirošti turėjo progų: kiekviename dalinyje yra teniso stalas.

Puskarininkių ramovės valdyba drauge su švietimo karininku rengiasi vasario 16 d. programai. Numatyta savo jėgomis vaidinti 3-jų paveikslų veikalą „Vyčio žemėje“ ir kit.

Šių technikos kariuomenės jubiliejinių metų proga švietimo karininkas paskelbė konkursą iš pionierių gyvenimo scenos ir radijo vaizdeliams parašyti. Konkurse gali dalyvauti visi b-no kariai ir civil. tarnautojai. Veikaliuko įteikimo terminas iki š. m. gegužės 1 d. Veikaliukus įvertins komisija.

Psk. Bučys

I PĖST. DIVIZIJOS ŠTABAS. Sausio 28 d. I-os pėst. divizijos būstinės ryšių kuopos kariai surengė simultaną prieš Panevėžio įgulos šachmatų meisterį, likt. psk. G u o b a Kazį.

Kova buvo įtempta, tęsėsi apie 3 val. Kariai parodė savo ištvermę ir sugebėjimą atsilaukyti kritiškiausiam momente. Rezultatai 6:2 meisterio naudai. Aplamai, ryšių kuopoje vyrauja gyvas susidomėjimas šachmatais.

V. D.

RADVILIŠKIO ĮGULA. Vasario 5 d. Radviliškyje, šaulių salėje, 7 pėst. Žemaičių Kun. Butegeidžio pulko karių teatras vaidino psk. Kuzmos 14-kos paveikslų dramą „Jeigu kultų karas“. Į vaidinimą dieną pakvietė visą Radviliškio įgulą, o vakare vaidino visuomenei.

Ši drama vaidavo dabarties laikus ir parodė, kaip kovotų lietuviai, lietuvė, kokie pavojai gresia ramiems užfrontės gyventojams iš lėktuvų. Vaidžiai parodė prieš aviacijos veikimus, karius su dujokaukėmis, kareivių ir atsarginių narsumą bei moterų pasiaukojimą. Labai realiai pavaizdavo taikos meto karių gyvenimą ir kaip jie ryžtasi būti narsiais Tėvynės kovotojais.

Eil. Bal. Brazdžionis

III PĖST. DIVIZIJOS likt. rikiuotės puskarininkių 5 mėn. kursų klausytojai baigė šaudyti iš sunk. kulk. mokomuosius šaudymo pratimus. Pasirodo, kad esama ir iš nekulkosvaidininkų gerų šaulių, nes sąlygas įvykdė gerai.

Kursų darbas jau įpusėjęs. Nors tarp kursų klausytojų eina didelis rungimasis dėl pirmosios vietos (baigti pirmuoju), bet kol kas smarkiai pirmaujančių nėra. Įdomu pabrėžti, kad visi klausytojai eina beveik lygiomis, nes išsiskyrusių pirmaisiais arba labai atsilikusių nepastebima. Visi dirba atsidėję ir kartu domisi, kuriam pasiseks pirmuoju baigti.

Kursų programoje yra numatytos ekskursijos į kitas ginklų rūšis, pav., į aviaciją, artileriją ir šarvuotųjų rinktinę bei geležinkelininkų kuopą, kur bus praktiškai parodoma ir paaiškinama jų veikimas kautynėse.

Psk. A. Ivanauskas

8 PĖST. PULKO II b-no likt. puskarininkių ramovė yra gana gražioje, patogioje ir arti kareivinių vietoje, bet, deja, iki šiol buvo truputį mažoka vieta. Vadovybės dėka ir pastangomis puskarininkių ramovė dar gavo du gražius ir nemažus kambarius, kurie, numatoma, bus pavesti: vienas svečių priėmimui, o antras atskirai skaityklai ir įvairiems žaidimams. Numatoma šiek tiek pertvarkyti, o vėliau gražiai atremontuoti. Po visų pertvarkymų puskarininkiai turės tikrai patogią ramovę.

II b-nas turi gana gerą kiną, kurią lanko ne vien tik kariai, bet ir piliečiai. Visuomenei tai sudaro žiemos metu daug malonumo, nes miestelyje kito kino nėra. Paskiausiai atvežamos gan geros, turiningos ir gražios filmos.

San. psk. M. Grinius

RYŠIŲ BATALIONAS. Mokomosios kuopos kariai, kaip praėjusiais, taip ir šiais metais, dalį savo kuklios algos mielai aukoja Ginklų Fondui. Iš to tenka spręsti, kad jie tikrai supranta, kokią reikšmę tautos laisvei turi drausminga ir gerai ginkluota kariuomenė. Taip pat nuo šių metų mok. kuopoj įgyvendintas gražus paprotys: pietų ir vakarienių metu skaitomos įdomios knygos. Šeštadieniais, vakarienių metu, būna literatūrinė programa. Ją atlieka patys kariai, skaitydami savo sukurtus, daugiausia karinio turinio, rašinėlius bei eilėraščius. Šie kūrinių primena kariams garbingus mūsų savanorių žygius dėl Lietuvos laisvės, ir tuo būdu ugdo juose dar didesnę ryžtingumą bei atkaklumą.

A. M.

7 P. Ž. K. BUTEGEIDŽIO PULKAS. Sausio 23 d. pulko vadas plk. Genys įteikė laimėjusiems 1938 m. priziniame šaudyme dovanas: laikrodžius ir „Geram šauliui“ ženklelius.

Praėjusiais metais pulkas šaudyme laimėjo ketvirtą vietą. Savo žodyje pulko vadas apdovanotiesiems geriesiems šauliams ir pulko kariams pabrėžė, kad viena geriausių kario savybių yra mokėjimas taikliai šaudyti. Nors karys atliks visas jam skirtąsias pareigas gerai, bet jei bus blogas šaulys, tai iš tokio kario bus maža naudos tai daliai, kurioj jis tarnauja, ir maža naudos Tėvynei.

Pirmininkaujant j. ltn. Kriščiūnui, puskarininkių ramovė visapusiškai iš pagrindų pertvarkyta, nesigailint trūso ir lėšų. Sienas puošia žymiųjų mūsų menininkų kariniai ir mūsų aukštųjų viršininkų paveikslai, langus dengia meniškai puošnios užuolaidos, kampuose ir pasieniuose skarotos, lubas siekančios, plačiašakės gėlės ir dailūs baldai. Šachmatų kambary bent trys poros iš karto gali treniruotis.

KARO POLICIJOS MOKYKLA VALSTYBĖS RADIOFONE. Vasario 5 d. kariuomenės pusvalandį vykdė karo policijos mokyklos kariai. Vaidino j. psk. Leonavičiaus parašytą radijo vaizdelį „Sargyboje“, kurį režisavo Valstybės dramos artistas St. Čaikauskas. Pusvalandį vedė plk. ltn. Balčiūnas.

Šiame vaizdelyje atvaizduota sargybų tarnyba. Prieš išėjimą sausai išvalomi ginklai, sutvarkoma visa kita apranga ir pakartojama statuto paragrafai, kad sąžiniškai atliktų skirtas pareigas, nes tai svarbiausia tarnyba saugoti valstybės turtą. Ir štai eil. Speičys Jonas, stovėdamas poste prie ginklų ir sprogstamosios medžiagos sandėlio, sulaiko pašalinį asmenį. Šis siūlo tabako, trejų devynerių ir kt., kad tik savo kailį sveiką išneštų. Bet tvirtos valios ir pasiryžęs Lietuvos karys šventai atlieka jam skirtą pareigą ir nepasiduoda papirkimui kokio nors savo Tėvynės išdaviko. Iškračius, surandamas pistoletas, ir įtariamasis tuoj siunčiamas komendantūron, kur kaip Tėvynės išdaviku bus atitinkamai pasirūpinta. Eil. Speičys neapsirikio, nes po trumpo laiko skaitomas pulko įsakymas, kur eil. Speičiui pulko vadas tarnybos vardu pareiškia padėką už drąsą ir sumanumą sulaikant įtartiną pilietį. Vėliau, iš tikrųjų, pasirodė, kad jis buvo svetimos valstybės šnipas.

Be kitko, grįždami iš sargybos, nors ir nemiegoję, užtraukia keletą dainelių: „Augo sode klevelis“, „Ei patranka, patrankėle“ ir kt.

Šiame trumpame 30 min. laikotarpyje visai gražiai pavaizduotas sąžiningas ir uolus skirtų pareigų atlikimas. Tik pagalvokime, kiek galėjo nuostolių pridaryti, jei būtų buvęs mažesnis atidumas. Visi mes turime būti eil. Speičiais!

Ad. Br.

PADEDAME NETURTINGIESIEMS. Kasmet Kupiškio valstybinės gimnazijos mokytojų taryba ir tėvų komitetas rengia tradicinę su įvairia programa vakarą, kurio pelnas skiriamas neturtingiems moksleiviams šelpti. Šiais metais toks vakaras buvo vasario 4 d. įgulos karių salėje, kuri buvo duota nemokamai. Be to, įgulos karininkai ir likt. puskarininkiai, neskaitant aukų įeinant į vakarą, dar atskirai suaukojo per 130 lt.

Atsidėkodami už aukas, mokiniai vasario 3 d. kareiviams suvaidino B. Sruogos 3-jų veiksmų vaidinimą „Aitvaras teisėjas“, padainavo gražių dainelių ir pašoko tautinių šokių. Ypačiai visus sudomino vaidinimas, paimtas iš gyvulių gyvenimo su specialiais kostiumais ir gražiomis dekoracijomis.

P. Gelžinis

Karo Veterinarijos Valdybos arklių kaustymo mokyklos kareiviai, 1939 m. išsirašę „Kari“

TAIKLŪS KARIAI. 1938 m. rudens šaukimo kareiviai 8 pėst. pulke visi taiklūs šauliai. Ypačiai j. kar. Izidorius Mickus ir j. kar. Adolfas Sudintas išsiskiria iš visų kareivių, šaudymo metu išmušdami 121 tašką iš 156 galimų (C grupės pratimuose). Aplamai, visi gerai šaudė, bet vis dėlto po keletą taškų mažiau.

Reikia manyti, kad ir šiais metais laimės prizus, kaip ir praėjusiais metais.

Psk. J. Kasmauskas

„DRAMA MIŠKE“ VAIDINO KĖDAINIŲ ĮGULOJE. Sausio 31 d. artilerininkų kino salėje šv. Vincento ir Pauliaus d-jos Kėdainių skyriaus meno sekcija Kėdainių įgulos kariams suvaidino 5 v. pjes: „Drama miške“. Kadangi bilietai buvo nebrangūs, tai karių salėn sausakimšai prisirinko. Be to, susirinkusieji, turėdami daug progų pamatyti ir savosios (likt. puskarininkių) meno sekcijos vaidinimų, norėjo patirti vienių ir antrų pasiektus šioje srityje laimėjimus. Nors, tiesa, „Drama miške“ nieko ypatingo kariams neduoda, tačiau dėl savo gana savotiškai įdomaus turinio (pavaizduojama čigonų nedorybės Lietuvoje), kiekvienam yra labai artima ir suprantama. Už parodytą šiame darbe trūšą kariai nuoširdžiai visiems vaidintojams paplojo.

St. N.

SEREDŽIAUS ĮGULA. „Kario“ Nr. 5 įdėta j. psk. Titliaus žinutė iš Seredžiaus apie paminklinę lentą neatitinka tikrenybei.

Artilerijos pulko II-os grupės rengiamai žuvusiųjų pulko karių paminklinei lentai ir žuvusiųjų vinjetei lešas paskyrė pulkas. Iš II-os grupės karių aukų padaryta tik metalinis Vyčio kryžius, metalinis Vytis ir kiti šio kampelio priedai.

KLAIDOS ATITAIŠYMAS. „Kario“ 5 nr. iš kariuomenės gyvenimo korespondencijoje „2 pėst. D. L. K. Algirdo pulko kariuomenės radijo pusvalandis“ įsibrovė korektūros klaida: atspausdinta ats. gr. Silžys, turi būti — ats. gr. Sližys.

ČEDASŲ ŠAULIŲ BŪRYS prieš keletą metų pirkė iš Panemunės v. sav. žemės sklypą su senais namais. Dabar, gavus miško medžiagos, ruošiamasi senus namus parduoti ir pastatyti naujus, kuriuose būtų didelė salė su nuolatine scena, būrio raštinė, skaitykla ir sargo butas.

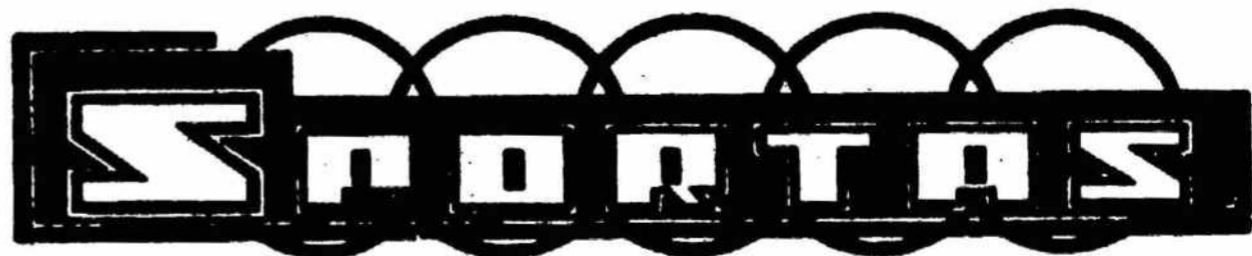
Čedasų apylinkės jaunimo tarpe plinta gražios karinės dainos, kurios labai mėgiamos. Jas platina atsargos kariai, kurie turi atsivežę iš kariuomenės karinių dainų prirašytus sąsiuvinčius.

Kuprinė

ŠIAULIŲ MIESTO 1-mos šaulių kuopos šaudymo sekcijos vadovo ltn. Obuchavičiaus rūpesčiu, nuo praėjusių metų gruodžio mėnesio pradžios vyksta šaudymo kursai. Kursų lektoriai: leitenantas Obuchavičius ir žinomas Lietuvoje mažojo kalibro šaudymo meistras šiaulių policijos nuovados viršininkas p. Gilys. Kursus lanko nemažas šaulių skaičius.

Pradžioje pamokos buvo dėstomos teoretiškai. Lektoriai supažindino su ginklais, jų savybėmis ir šaudymo technika. Dabar, orui atšilus, nuo sausio 22 d. kas sekmadienis bus vedamos pamokos praktiškai. Ir šauliai įgytas teoretiškas žinias galės pritaikyti praktiškai, atlikdami šaudymo pratimus. Šaudymo pratimai bus atliekami policijos šaudymo tyre ir pėst. pulko šaudykloje. Pradžioje šaudymo pratimus atliks iš mažojo kalibro šautuvų ir pistoletų, o vėliau ir iš karinių šautuvų.

L. G.

LIETUVA—ESTIJA 20:18 (8:4). Sausio 4 d. Kaune, K. K. Rūmų salėje, buvo tarpvalstybinės vyrų krepšinio rungtynės Lietuva—Estija. Rungtynes laimėjo Lietuva 20:18 (8:4). Tarpvalstybinių rungtynių pažiūrėti buvo prisirinkusi pilna K. K. Rūmų salė. Nors mūsų rinktinė ir laimėjo, bet žiūrovų pilnai nepatenkino, nes atrodė, kad rinktinė yra mažai susižaidžiusi ir veikė tik atskiri žaidikai, o mėtymai visai nesisekė. Estijos rinktinė buvo atkaklus vienetas ir neblogos taktikos.

KAUNAS—TARTU 36:28 (15:11). Sausio 5 d. Kaune, K. K. Rūmų salėje, buvusiose tarp miestinėse vyrų krepšinio rungtynėse Kaunas nugalėjo Tartu 36:28 (15:11). Tarp miestinės rungtynės buvo kur kas gyvesnės ir įdomesnės, kaip tarpvalstybinės, nes vieni ir antri žaidikai kovojo ypatingu atkaklumu.

JSO KVK—KALEV 1:1. Sausio 4 d. Kaune buvo draugiškos ledo rutulio rungtynės tarp JSOKVK ir Kalev. Po lygios kovos rungtynės baigėsi 1:1 (1:0, 0:1, 0:0).

Š. KJK—KALEV 3:3. Sausio 5 d. Kaune Kalev žaidė antrąsias gastrolių rungtynes su Š. KJK. Rungtynės, nors ir blogas ledas, buvo gyvos, tačiau baigėsi lygiomis 3:3 (0:1, 3:1, 0:1), nes estai paskutinėje minutėje išlygino.

SLIDŽIŲ PIRMENYBĖS. Sausio 5 d. buvusios slidžių pirmenybės praėjo labai nesklaidžiai dėl atšilusio oro. Be to, ir dalyvių buvo maža. 12 km vyrų nugalėtojais liko: 1 v. Pacevičius 1:22:32,0 val., 2 v. Barkauskas 1:25:45,5 val., 3 v. Bakūnas 1:26:46,0 val., Moterų 3 km: 1. Stankūnaitė 22:23,0 min., 2. Grigaliūnaitė 24:01,5 min. 4×6 km estafetė: 1 v. Pliešnas 3:07:24 val., 2 v. Grandis 3:14:25 val.

TAURAS—ŠŠ KOVAS 26:18 (14:8). Sausio 6 d. buvusiose vyrų L kl. krepšinio pirmenybių rungtynėse Tauras įveikė ŠŠ Kovą 26:18 (14:8).

PASAULINĖS SLIDŽIŲ PIRMENYBĖS. Vasario 11—19 d. Zakopanėje, Lenkijoje, bus vienuoliktosios pasaulinės slidžių pirmenybės, kuriose dalyvauja beveik visos Europos valstybės ir Amerikos Jungtinės Valstybės. Bendras dalyvių skaičius arti 200 žmonių. Pirmenybių programoje yra ir karinių patrulių slidžių lenktynės. Šiose varžybose dalyvauja Lenkijos, Italijos, Šveicarijos, Vokietijos ir Suomijos karių komandos. Šias pirmenybes stebėti iš Lietuvos išvyko keli laikraštinkai, kurių tarpe ir „Kario“ bendradarbis J. Juodvalkis.

KAS NAUJA LIETUVOJE

BUS ĮSTEIGTA AUKŠTOJI AMATŲ MOKYKLA. Nuo ateinančių mokslo metų pradžios manoma atidaryti aukštąją amatų mokyklą. Mokykloje daugiausia dėmesio bus kreipiama paruošti tekstilės, popieriaus ir stiklo dirbinių specialistų, kurių mūsų krašte labai stinga ir tenka samdytis svetimšalių. Vėliau ši mokykla bus plečiama ir steigiami nauji skyriai.

DAUGIAU LĖŠŲ ŽEMĖS ŪKIO KULTŪRAI. Šiomet biudžete numatoma žemės ūkio reikalams paskirti per šešius su puse milijono litų, t. y., visu milijonu daugiau, negu pernai. Bus daugiau dėmesio kreipiama pievų kultūrinimui ir visoms kitoms sritims. Be to, būsimi steigiami dar viena kita žiemos žemės ūkio mokykla, o jau esamose atidaromi mergaičių skyriai.

BLAIVYBĖS SAVAITĖ VILNIUJE. Vasario 2—8 dienomis Vilniuje buvo suruošta blaivybės savaitė. Daugiausia rūpintis jaunimo blaivimu. Savaitę organizavo Lietuvių Katalikų Blaivybės D-ja.

V. KUDIRKOS IR TUMO-VAIŽGANTO TILTAI. Kudirkos Naumiestyje per šešupę ir Žaliojoje per šventąją pastatyti gražūs tiltai. Pirmasis pavadintas Dr. V. Kudirkos, antrasis Tumo-Vaižganto vardais. Prie abiejų tiltų bus bareljefai, skiriami šių didžiųjų lietuvių atminimui.

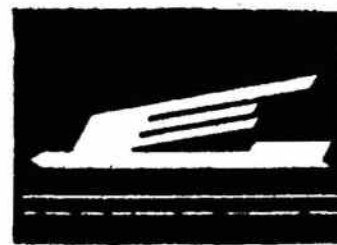
ATSPAUSDINTA KOMP. J. SINIAUS KŪRINIŲ. Vilniuje išleista pora kompozitoriaus Siniaus rinkinių. Vienas jų vadinasi „Mūsų dainos“, o antrajame įdėta: „Mano gimtinė“, „Išjoj bernelis“, „Čia Tėvynė tavo“ ir „Kur sapnų grožybė“. Todėl tų gražiųjų vilniečių dainų, kurių buvo atvežęs „Varpo“ choras, galės išmokti ir mūsų chorai.

DUSETŲ ARKLIŲ LENKTYNĖSE, kaip kasmet, taip ir šiomet, dalyvavo daug bėgūnų. Iš viso — 112. Ministro pirmininko dovaną laimėjo jaunas ūkininkas J. Daubaras.

DIDĖJA LAIVININKYSTĖ KLAIPĖDOS KRAŠTE. Per pirmąjį šių metų mėnesį žymiai padidėjo laivininkystė Klaipėdos uoste. Įplaukė 116 laivų, kai tuo tarpu pernai per sausio mėn. buvo įplaukę 85.

TYRINĖJAMI LIETUVOS EŽERAI. Prieš porą metų buvo pradėti tyrinėti Lietuvos ežerai. Keletą tyrinėjimų darė prof. K. Pakštas ir prof. S. Kolupaila. Dabar Miškų Departamentas išsiuntė dvi vandens instruktorių grupes į Žarasų ir Utenos apskritis. Pirmiausia tyrinėjami didieji ežerai — Sarty ir Alaušos. Netrukus dar viena grupė išvyks į Alytaus apskritį.

RUOŠIAMAS PLATUS KALĖJIMŲ ĮSTATYMAS, kuriuo bus pertvarkytas kalėjimo administravimas ir kalinių reikalų tvarkymas. Ligi šiol tuo reikalu tebuvo trumpas 1919 m. išleistas įstatymas.

KARINĖS ŽINIOS

PRANCŪZŲ AVIACIJA STIPRINAMA. Vokiečių ir italų ginklavimasis verčia prancūzus rimtai susirūpinti savo karo aviacijos stiprinimu. Prancūzijos aviacijos ministras pareiškė Paryžiaus laikraščiams, kad šiuo laiku Prancūzija turi 1250 karo lėktuvų, o šiais metais jų skaičius bus padidintas dvigubai, iki 2500 lėktuvų. Pradedant nuo š. m. pavasario, kas mėnesį bus gaminama po 200 lėktuvų. Ministras pranešė, kad 1938 m. pavasarį ir vasarą kas mėnesį buvo pagaminama 41 lėktuvas (1937 m. — tik 38), o rudenį jau 53 lėktuvai (1937 m. — tik 33). Pagaliau, gruodžio mėn. buvo pagaminta daugiau kaip 70 lėktuvų.

Aviacijos reikalams 1936 m. buvo paskirta 40 milijonų frankų, 1937 metais — 116 milijonų frankų, o 1938—1939 metais jau 1.800 milijonų frankų.

Baigdamas savo pranešimą, ministras priminė, kad Prancūzija užpirko 100 lėktuvų Amerikoje.

PARTIZANŲ VEIKIMAS ETIOPIJOJE. Nors italai ir užkariavo Etiopijos kraštą, bet tam tikra dalis jo gyventojų vis tebekariauja su italais. Etiopų partizanai slapstosi kalnuose ir kartais užpuola italų įgulas pastatytuose fortuose ir kituose įtvirtinimuose. Puola dažniausiai naktimis. Per paskutinį Tautų Sąjungos susirinkimą Etiopijos atstovas atsiuntė sąjungos tarybai keletą laiškų, partizanų paimtų iš nukautų italų karininkų. Nukauti karininkai nusiskundžia tarnybos sunkumais šiame laukinių žmonių krašte ir partizanų žiaurumu. Kai tenka žygiuoti nuo vieno forto iki kito, tai reikia skirti žygiui dalinį, ne mažesnę kaip kuopa. Vieną kartą užpuolę fortą etiopų partizanai, kaip praneša „Krasnaja Zvezda“, nukovė forto komendantą, gydytoją, 3 karininkus ir seržantą. Be to, buvo nukauti ir keli kareiviai — čiabuviai.

AMERIKOJE STEIGIAMI 34 NAUJI PULKAI. „Poliska Zbrojna“ praneša, kad Jungtinių Amerikos Valstybių parlamento (seimo) karinės komisijos posėdyje kariuomenės štabo atstovas pareiškė, kad kariuomenės vadovybė numato įsteigti 34 naujus priešlėktuvinės apsaugos pulkus. Šiuo laiku kariuomenė turi tik 5 tokius pulkus, o tautinė gvardija — 10. Nauji pulkai bus ginkluoti 37 mm priešlėktuviniais pabūklais.

ISPANIJOS AVIACIJOS NUOSTOLIAI. „Deutsche Wehr“ paskelbė, kad 1937—1938 metais Ispanijoje vyriausybinių kariuomenės aviacijoje pašauta arba paimta į nelaisvę 1023 lėktuvai. Iš jų 6 vokiečių ir 25 italų kilmės lėktuvai, kuriuos turėjo ispanų karo aviacija sukilimui prasidėjus. Sovietų fabrikų gamybos buvo 588 lėktuvai, prancūzų fabrikų — 91, anglų — 10, čekų — 4, nenustatytos kilmės — 313.

Iš 1023 lėktuvų 1937 m. nušauta ar paimta į nelaisvę 358 lėktuvai, 1938 m. — 665.

AVIACIJOS VEIKSMAI ETIOPIJOJE. Italų kariuomenės štabas paskelbė karo aviacijos veikimo Etiopijoje statistiką. Per italų etiopų karą italų karo aviacijoje žuvo 210 lakūnų ir žvalgų, sužeista 123. Skraidymų atlikta 38.727, lėktuvai išbuvo ore 105.171 valandą, pergabenta įvairių medžiagų 6.272.359 kg ir 26.969 keleiviai.

Šiuo laiku Rytų Afrikoje italų aviacija turi 80 angarų ir 1.680 kitų būstinių, 50 elektros stoties, 162 aerodromus. Aviacijos įstaigose ir įmonėse dirba apie 3000 darbininkų ir tarnautojų.

AMERIKOS J. VALSTYBĖSE BUS 12.000 LĖKTUVŲ! Jungtinių Amerikos Valstybių karo aviacijos stiprinimo programoje numatyta padidinti karo aviacijos lėktuvų skaičių iki 12000. Programa numatoma įvykdyti per 2 metus. Iki šiol kas mėnesį buvo gaminama apie 320 lėktuvų; toliau numatoma gaminti apie 1000. Toks gamybos išsiplėtimas pareikalaus padidinti aviacijos fabrikų personalą. Teks priimti dar 75.000—100.000 aukštos kvalifikacijos darbininkų.

MAŠINA ARKLIAMS VALYTI. Maskvos įgulos veterinarijos ligoninėje pastatyta mašina arkliams valyti, išrasta ir pagaminta Rusijoje. Jos pagalba galima valyti iš karto 20 arklių. Mašinos viduryje yra galingas vėdintuvas, varomas elektra. Prie jo prijungtos guminės žarnos su metalinėmis dėžėmis. Dėžėse įtaisytos arklių šukos ir šepetiai. Mašinos ištrauktos dulkes guminėmis žarnomis pakliūna į maišą. Arklių valymas mašinos pagalba, kaip teigia „Krasnaja Zvezda“, žymiai pagreitina darbą.

NAUJIEJI LEIDINIAI

J. Paleckis, „LATVIJA“. Išleido „Spaudos Fondas“ 240 psl. Kaina Lt 4,50.

Mūsų žinomas žurnalistas ir rašytojas Justas Paleckis Latvijos 20 metų sukaktuvėms (1938. XI. 18 d.) paruošė šį vertingą ir jau seniai reikalingą leidinį. Panašus leidinys apie Lietuvą latvių kalba jau seniai A. Erso buvo paruoštas ir net antruoju leidiniu jau išleistas. Taigi J. Paleckio knyga užpildys tą spragą, kuri mūsų visuomenės seniai buvo jaučiama. Kaip Latvijos įgaliotas ministras ir pasiuntinys Lietuvai L. Sėja savo išangos žody sako, šio veikalo pasirodymas patarnaus lietuvių ir latvių tautų savitarpiai sutarimui, savitarpei pagarbai ir meilei kelti.

Knygos turinys suskirstytas į aštuonius skyrius: I Latvių laisvoji senovė, II Latviai svetimų valdomi, III Atgyjanti latvių tauta ir kelias į valstybę, IV Nepriklausomoji Latvija, V Latvių tautos kultūra, VI Latvijos valstybės ūkis, VII Naujais keliais ir VIII Lietuviai ir latviai. Pirmajam skyriui pateikiama žinių apie latvių tautos kilmę, senąją latvių valstybėlių istoriją, kuri panaši į lietuvių kunigaikštysčių istoriją prieš Didžiosios Lietuvos kunigaikštystės išsikūrimą. Toliau aprašomos latvių kovos su vokiečiais, kuriems, būdami susiskaldę, latviai nepajėgė atsispirti. Kitame skyriuje aprašomas latvių gyvenimas svetimiems valdant: Livonija, arkivyskupo ir ordino valdoma, buvo vadinama Terra Mariana (Marijos žemė), Livonija ir Latgalija Lietuvos bei Lenkijos valdžioje, Švedų valdymas Vidžemėje, Kuržemės hercogystė — Lietuvos vasalas. Trečiame skyriuje aprašomas latvių tautinis atgijimas, 1905 metų revoliucijos laikai, laisvės kovų pirmtakūnai latvių pulkai Didžiojo karo metu. Latvijos nepriklausomybės paskelbimas ir nepriklausomybės karas. Toliau kituose skyriuose aprašoma Nepriklausomoji Latvija: jos vidaus ir užsienio politika, kraštas, gyventojai, sostinė Ryga, latvių kalba, literatūra, spauda, teatras, muzika, daina, dailės menas, mokyklos, kultūrinis darbas ir Kultūros Fondas, pagaliau, Latvijos ūkis ir žemės reforma. Septintas skyrius skirtas atvaizduoti dabartinės autoritetinės santvarkos reikšmę Latvių valstybei ir autoriteto reiškėjo valstybės prezidento ir ministro pirmininko dr. K. Ulmanio nuopelnus tautos gerovei. Paskutiniame skyriuje iškeliamas lietuvių ir latvių tautų susiartinimo svarba, reikalas pažinti vieniems antrų kūrybą, tautos sielą. Šiame skyriuje aprašoma ir Latvijos lietuviai. Knyga baigiama Latvijos himnu. Knygoje yra keletas eilėraščių latvių patriotiniais motyvais. Atskirai tenka paminėti gausios ir skoningai parinktos iliustracijos, kurios pavaizduoja Latvijos istorinius įvykius, asmenis, naujųjų laikų veikėjus, rašytojus, menininkus, meno kūrinius, paminklus, gamtos vaizdus, papročius, tautinius apdarus ir kit.

J. Vilutis

ATSIŪSTA PAMINĖTI NAUJI „SAKALO“ LEIDINIAI

Antanas Miškinis, KETURI MIESTAI. 6 poemos apie Lietuvą. 160 psl. Lt 4. Sakalo leid.

Išvaržyto savanorio, kaimo dukters, patekusios į miestą, dalia, Lietuvos laisvės ir kūrybos kelias, naujųjų gyvenimo viešpačių darbai Tėvynės ir savo naudai, ir skausmingas ateities miesto paveikslas — visa tatau poeto sukurta atvira širdimi ir aukštai vertinga menine forma.

Kazys Boruta. EILĖS IR POEMOS. Rinktinės poezijos knyga 250 psl. Lt. 5. Sakalo leid.

Knygoje įdėti šie eil. rinkiniai ir poemos: 1. Dainos apie svyruojančius gluosnius — iš naujo perredaguota ir papildyta, 2. Poema apie berną — visa pirmą kartą spausdinama, 3. Su viesula ir mylima — meilės lyrika, 4. Artojų maištas — poema iš baudžiavos kovų, 5. Baltijos vilnys — eilės. Baltijos temomis, 6. Keturkampis kambarys — kasdieninė lyrika, 7. Obelis iš Suvalkijos sodo — eilėraščiai apie poeto dalį, Tėvynę, draugystę ir k. 8. Dviese tarp milijonų — šeimos tragedijos poema, 9. Akis į akį — naujausių eilėraščių rinkinys.

Faustas Kirša, PELENAI. Antroji satyrų knyga. 64 psl. Lt 3. Sakalo leid.

Šioje knygoje yra 4 naujos giesmės iš mūsų gyvenimo skaudulių ir negerovių, kurios iškeltos stipriais, ryškiais vaizdais, ypač apie tautos skausmus, senus knygnešius, naujus muitininkus, lėbones, karjeristus, literatūros kritikus ir kt.

ŠACHMATAI

Eiliniai eina statinėmis eilėmis priešais. Iš pradeda mo stovio eiliniai gali būti varomi stačiai į antrą langelį, bet toliau vis tik į pirmutinį priešais langelį. Pav., juodasis eilinis g7 (žiūr. 4 diagr.) gali eiti g6 arba iš karto į g5. Eilinis f5 gali iš karto eiti tik į f4. Taip pat savotiškai ir kerta eiliniai — ne kaip eina, o įstrižai — artimiausio langelio figūrą ar eilinį. Pav., baltasis eilinis g4 gali kirsti eilinį f5. Norint atskirti eilinius vienus nuo kitų, jie vadinami pagal tas figūras, prieš kurias jie pradžioje stovi. Pav., eiliniai a ir h vadinami bokštiniai, b ir g žirginiai ir t. t. Eilinis, įžengęs į paskutinę gulstinę eilę (vadinamas, baltasis į 8-ją, o juodasis į 1-ją), turi būti paverstas kokia figūra, išskyrus karalių, vadinamą, valdove, bokštu, rikiu ar žirgu.

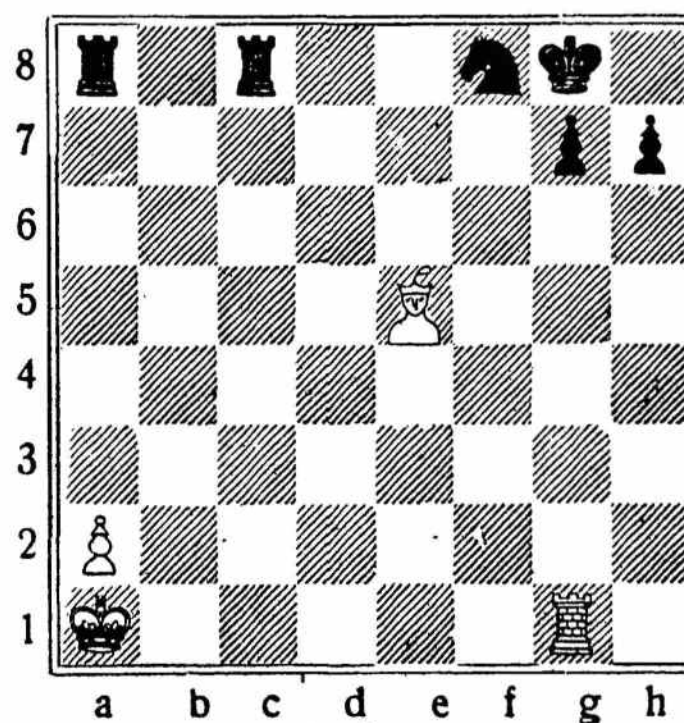

Kirtimas praėjusio. Jeigu eilinis iš pradeda mo stovio eina iš karto į antrą laukelį (t. y. 4 diagr. langelį) ir praeina pro priešininko eilinį, tat šis gali jį nukirsti ir kerta taip, kaip būtų kirtęs, jei tas eilinis būtų ėjęs į pirmutinį prieš jį langelį. 4 diagramoj juodasis eilinis gali eiti g7—g5, praeidamas pro baltąjį eilinį h5; bet baltasis gali tada nukirsti g5 eilinį h5 statydamas ant g6. Tačiau nenukirtus praėjusio eilinio tuojuo, vėliau kirsti tuo būdu nebegalima. Toksai eilinio kirtimas prancūziškai vadinamas en passant.

Rokiravimas. Skaitytojas žino, jog iš karto eina tikrai viena figūra. Bet vieną kartą partijoje žaidėjas gali iš karto perkelti karalių ir bokštą. Toks perkėlimas vadinamas rokiravimu ir daromas šitaip: karalius peršoka per vieną langelį į vieno kurio bokšto pusę, o bokštas peršoka paskum per karalių ir atsistoja greta jo. Rokiravimas su bokštu h vadinamas trumpuoju, o rokiravimas su bokštu a — ilguoju. Trumpasis rokiravimas žymimas šitaip 0—0, o ilgasis 0—0—0.

Tačiau rokiravimas neleidžiamas keturiais atvejais: 1) jeigu karalius ar bokštas jau ėjęs, 2) jeigu karalius šachuojamas, 3) jeigu tarp karaliaus ir bokšto stovi kokia nors figūra ir 4) jeigu karalius turi pereiti per laukelį, užpultą priešininko figūros.

Šachmatinės kovos pagrindiniai metodai. Šachmatinės

5 diagr.

kovos tikslas, kiekvienos žaidžiamos partijos turinys, yra mato, davimas prieš karaliui. Tai yra tokia padėtis, kad paskelbus karaliui šachą, paskutinis negali apsiginti, paimdamas figūrą, paskelbusią šachą, nei užsidengti, nei, pagaliau, pasitraukti iš užšachuoto laukelio į kitą. Ir tas žaidėjas, kuris paskelbė tokį šachą, nuo kurio karalius žūsta, laikomas laimėjusiu partiją, nugalėtoju.

Kai kada matas pasiekiamas staiga, prie lygių pajėgų, ar net su mažesnėmis, negu turi antroji šalis, pražiopsojimo dėka, ar per neapsižiūrėjimą. Pav., baltieji daro matą per du ėjimus: 1. Bg1:g7+ Kg8—h8, 2. Bg7—g6+X. (žiūr. 5 diagr.).

PABALTIJO STUDENTŲ ŠACHMATŲ OLIMPIADA. Vasario 19—21 d. Helsinkyje (Suomijoje) bus III-čia Pabaltijo studentų s-gos SELL šachmatų olimpiada, kurioje dalyvaus Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Suomijos stud. šachmatininkų komandos. Lietuvos studentus atstovaus 4 geriausi šachmatininkai: Vaitonis, Arlauskas, Tautvaišas ir Gutmanas. Antrojoje SELL šachmatų olimpiadoje Lietuvos studentai užėmė 2 vietą. Šiais metais tikimasi geresnių pasekmių.

LIETUVA—ESTIJA. Vasario 28 ir kovo 1 d. Kaune bus tarpvalstybinės šachmatų rungtynės Lietuva—Estija. Bus žaidžiama ant 8 lentų. Vasario 24 ir 25 d. estai turi tarpvalstybines rungtynes su latviais Rygoje.

LATVIAI DAR NEPRANEŠĖ. Dėl tarpvalstybinių rungtynių Lietuva—Latvija latviai dar nepranešė galutinio nusistatymo dėl datos. Laukiama, kad rungtynės įvyks dar šį mėnesį.

FLOHRAS LAIMĖJO treniruotės pobūdžio tarpt. šachmatų turnyrą Maskvoje. Flohras iš galimų 17 taškų surinko 12. Toliau seka: Reševskis (USA.), Ragozinas (SSSR), Lienthalis (Vengrija), Levenfišas, Makogonovas, Smislovas ir kit. Estijos didmeisteris Keresas užėmė vos 12—13 vietas.

KAUNO TARPKLUBINĖS ŠACHMATŲ PIRMENYBĖS. Tradicinės Kauno tarpklubinės šachmatų pirmenybės jau prasidėjo, kuriose dalyvauja 13 komandų (156 žaidėjai). Žaidžiama tris kartus per savaitę.

REDAKCIJOS ATSAKYMAI

Psk. N. 1) Buvęs pasiūstas į pulkus susipažinti „Liktinių puskarininkių ir K. A. M. civilinių tarnautojų taupomųjų-skolinamųjų kasų įstatų“ projektas dabar jau paskelbtas įsakyme kariuomenei (1938 m. Nr. 88 § 1) ir veikia nuo paskelbimo dienos. Tačiau, pagal įstatų str. 93, kasos turi naujai persitvarkyti iki 1940 metų sausio 1 d., bet paskirus naujų įstatų nuostatus gali įvesti bet kada.

2) „Karinės tarnybos įstatymo“ (Vyr. Žin. Nr. 561) str. 55 nustato, kad valdžios lėšomis Lietuvoje gydomi, be kitų šeimos narių, ir kario beturčiai tėvai, jeigu jie yra kario išlaikomi. O 1937 m. įsak. kar. Nr. 38 § 1 p. 15 paaiškinta, kad sąvokoje „beturčiai tėvai“ suprantama tik kario tėvai. Vadinasi, kaip ir Tamsta tatai gerai supranti, kario žmonos beturčiai tėvai valdžios lėšomis negali būti gydomi. Sunku tikėtis, kad šis įstatymas būtų papildytas ta prasme, kad ir kario žmonos tėvai būtų gydomi valdžios lėšomis, nes, viena, tatai pareikalautų papildomų lėšų ir, antra, suteiktų kariams didesnių privilegijų, kurių jie, kaip kiti mano, turi ir taip apščiai... Todėl nėra prasmės šio klausimo kelti principiniai: vis tiek nieko neišeis. Tačiau atskirais atvejais, kai karys išlaiko žmonos beturčius tėvus, kai tie tėvai serga arba ir miršta, ir kai dėl to kario materialė padėtis pasunkėja, — tuomet yra galimumas prašyti vienkartinės pašalpos pagal „likt. puskarininkiams atlyginti įstatymo“ str. 53.

V. K. 1936 m. įsak. kar. Nr. 22 § 1 yra nustatyta, kad karieiviams už gerą šaudymą, o taip pat geriausiai baigusiems mokomųjų dalinių kursą, skiriamos asmeninės dovanos: pirmoji dovana — sidabrinis laikrodis su sidabrine grandinėle ir antroji dovana — nikelinis laikrodis su nikeline grandinėle. Kadangi Tamsta artilerijos mokomąją komandą esi baigęs pirmuoju 1927 metais, tai labai abejotina, ar galima būtų pritaikyti Tamstai aukščiau paminėtą 1936 metų įsakymą kariuomenei. Vis dėlto bandyti galima. Klausimą reikia kelti oficialiai, komandos keliu, kad jis pasiektų (jei jam bus duota eiga) Kariuomenės Štabo Spaudos ir Švietimo Skyrių, kurio valdžioje yra lėšos dovanoms už gerą mokymąsi teikti (1936 m. įsak. kar. Nr. 22 § 4).

E. V. A. 1) Jeigu Tamsta kasacijos skundo nepadavė ir po pulko teismo sprendimo tuoj buvai suimtas, tai, atrodo, uždėtos bausmės pradžia galėjo būti skaitoma nuo teismo sprendimo pradžios, t. y. nuo 1937 m. IV mėn. 6 dienos.

2) Jei pulko teismas nepriskaitė laiko, Tamstos sėdėto daboklėje po sprendimo (nuo IV mėn. 6 d. iki IV mėn. 15 d. — gal Tamsta apsirikai: ar ne iki 14 dienos, t. y. iki kada įsiteisėjo teismo sprendimas?), tai tas laikas turėtų būti įskaitytas į tikrosios tarnybos laiką. (Karin. priev. įst. str. 117 p. 5). Jei tas laikas būtų buvęs įskaitytas bausmės pradžia, tai praktiškos naudos Tamstai tatai nesuteiktų (žiūr. atsakymas p. 4).

3) Pulko teismui nenustatyta, kiek laiko jis gali laikyti atskirą prašymą neišspręstą. Kiekvienu atveju teismas pirma turi surinkti žinių apie kalinamo elgesį su kalėjimo viršininko nuomone ir tik po to daro nutarimą dėl bausmės trečdaliu sumažinimo. Jei prašymas pulke kiek užsigulėjo, tai prie to, matyti, dar poligono ar manevrų laikotarpis prisidėjo.

4) Tarnyba skaitysis Tamstai nuo tada, kada faktiškai Tamsta gavai teigiamą atsakymą ir buvai paleistas iš kalėjimo, t. y. nuo 1938 m. IX mėn. 29 d. ir jokiū būdu ne nuo 1938 m. VIII mėn. 15 d., nes bausmė gali būti sumažinta ne daugiau kaip trečdaliu, bet mažiau — visuomet. Aišku, kad šis skirtumas (apie 1½ mėn.) negali būti įskaitytas į tikrosios tarnybos laiką, kaip ir aukščiau paminėtas skirtumas (p. 2) nuo 1938 m. IV mėn. 6 d. iki tų pat metų IV mėn. 15 (tur būt, 14) dienos.

M. Pes. „Manevrai“ visiškai be jausmo. „Su pašliūžom“ būtų geras, bet ne kariško turinio.

A. Stabg. „Plieno sakalai“ turiniu nespausdintinas. Argi tai jaučia karo lakūnas? Čia tik paprasto keleivio išpūdziai.

Sisa. Silpni. Juk gali palyginti su tais, kuriuos spausdiname.

K. Vils. Apie Klaipėdos minėjimą būtų buvę labai gera įdėti, bet pavėlavai atsiųsti.

Ša. Reikia naujus faktus rašyti, o ne prieš tris mėnesius buvusius.

Psk. P. Kalveliui. Paskutinio Tamstos atsiųsto sąrašo prenumeratoriai nebegalės gauti priedo—sieninio Karių Kalendoriaus, nes jis duodamas tik iki vasario 1 d. atsiuntusiems prenumeratas.

Ant. Bt. Eilėraščiūs per daug Zupkos sekimo.

Alb. Peč. Eiliuoti sekasi. Tik šiuokart tema mums nepatiko. Lauksim.

Vikt. M-tei. Ko nors bendresnio pobūdžio atsiųskite. Šiuo negalėjom pasinaudoti. Eiliuoti sekasi.

J. Pakalai. Dar plunksna sunkiai Tamstos klauso. O dėl tos vienos dienos nėra ko nė galvos sukuti. Parašė — taip, reikią, reikia.

Snaigei. Vienas kitas paskiras faktas gal ir būtų įdomesnis, nors ir jie „Kary“ minėti, bet visa susidėjo krūvon, išėjo netikra, išgalvota, gyvenime nesama.

Psk. St. Narijauskui. Už Nr. 52 honorarą siuntinėsim Tamstai „Kari“ visus 1939 m. Be to, lieka dar 6 mėnesių prenumeratai. Praneškite kam reiktų siuntinėti.

Psk. Ramonui. Praneškite pavardes tų, kurie skundžiasi negauną „Kario“. Patikrinsime ir išsiūsime.

Vrš. Dumčiui. Galima gauti tik 1938 m. „Kario“ nr. Ankstyvesnių metų pritrūkome.

A. Glemžaiti. Reikia surinkti 12 taškų.

S. M ir kitiems. Rašinėdami žinias bei kitką, pasirašinėkite savo pavardes aiškiai, kad būtų galima įskaityti. Neįskaitydami parašų, negalime tinkamai įrašyti į honorarų knygą. Be to, pasirašinėdami slapyvardžiais, kiekvieną kartą parašykite ir savo tikrąsias pavardes. Nemanykite, kad vieną antrą žinią parašę, jau būsite žinomi bendrabarbiai. Redakcija turi reikalų su šimtais bendradarbių pavardžių, todėl visų galvon susidėti negali.

GALVOSUKIAI

GALVOSŪKIO NR 2 SPRENDIMAS

(Dunojus — Nojus) + (Krantas — Kantas) + (Venta — Vena) + (Kuopa — Kopa) + (Vanagas — Nagas) + (Kapas — Kapas) = X.

Du + r + t + u + va + s = x Durtuvas.

Išsprendė: 1) St. Skerys (Pn.), 2) St. Laukšas (Krš.), 3) S. Daktaravičius (Rsn.), 4) V. Griškonis (K.), 5) j. psk. St. Ramanauskas (K. Lg.), 6) V. Dalangauskas (Grnk.), 7) J. Zenkevičius (Al.), 8) B-is (Al.), 9) eil. Cikockas (2. PP), 10) psk. J. Zapkus (1. PP), 11) j. psk. Burbulevičius (2. PP), 12) psk. A. Pauliukas (1. AP.), 13) ats. psk. Alf. Ardišauskas (Skm.), 14) psk. M. Antaniškis (4. PP), 15) kar. gr. Daugvila (K. Mk.).

GALVOSŪKIS NR. 5. (Vert. 1 tšk.)

Šioje vietoje, Labunavos laukuose, buvo atlikti pirmieji Kėdainių apsaugos srities savanorių šaudymo pratimai, Jul. Miežlaiškio nuotr.

Alytaus apskrities komendantūros karininkų grupė 1919 m.

Mūsų artilerijos baterija Nepriklausomybės kovų metu

Pirmųjų mūsų kariuomenės artilerininkų poilsis žygyje

Šiais jubiliejiniais Lietuvos Nepriklausomybės kovų metais skaitytojai „KARYJE“ ras išsisa eilę visų žymiųjų kautynių aprašymų ir laisvės kovų meto vaizdų.

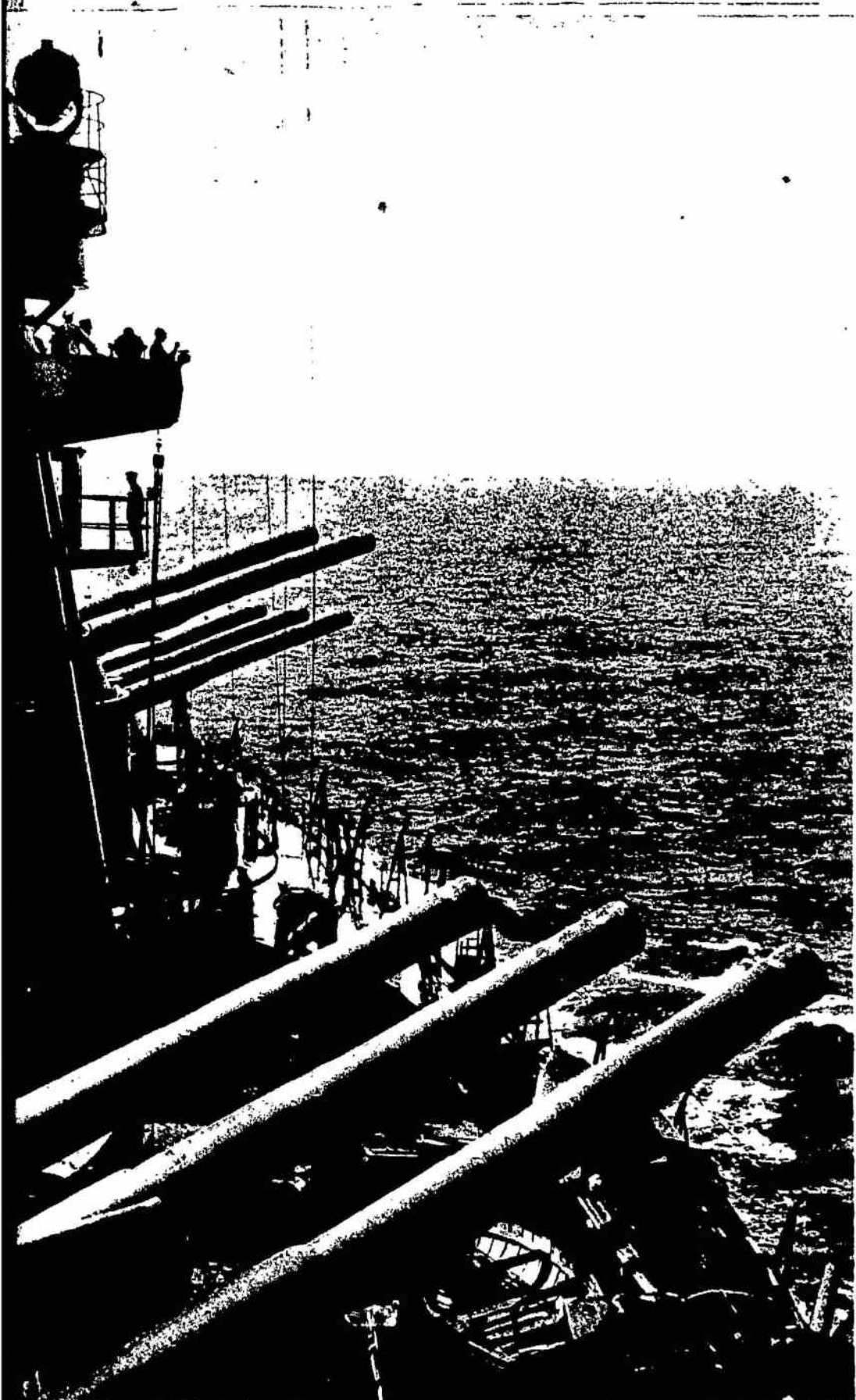

Mūsų 4 baterijos kariai su karo laimikiu Nepriklausomybės kovų metu šiose kareivinėse Alytuje 1919 m. steigėsi 1 pėst. pulkas Kėdainių savanorių dukros su „Kariu“ Pirmųjų Nepriklausomybės kovų dienomis

Mūsų lakūnai ant Dusetų ežero tradicinių lenktynių dieną. Iz. Girčio nuotr.

Italų šarvuočio „Doria“ 305 mm pabūklai

Vokiečių kariuomenės karių priešlėktuvininkų pratimai

18 4

KARAS

89 39 37.8

„Spindello“ gHiesp